

Urituli

2. aastak.. vihk 3—5, 1944

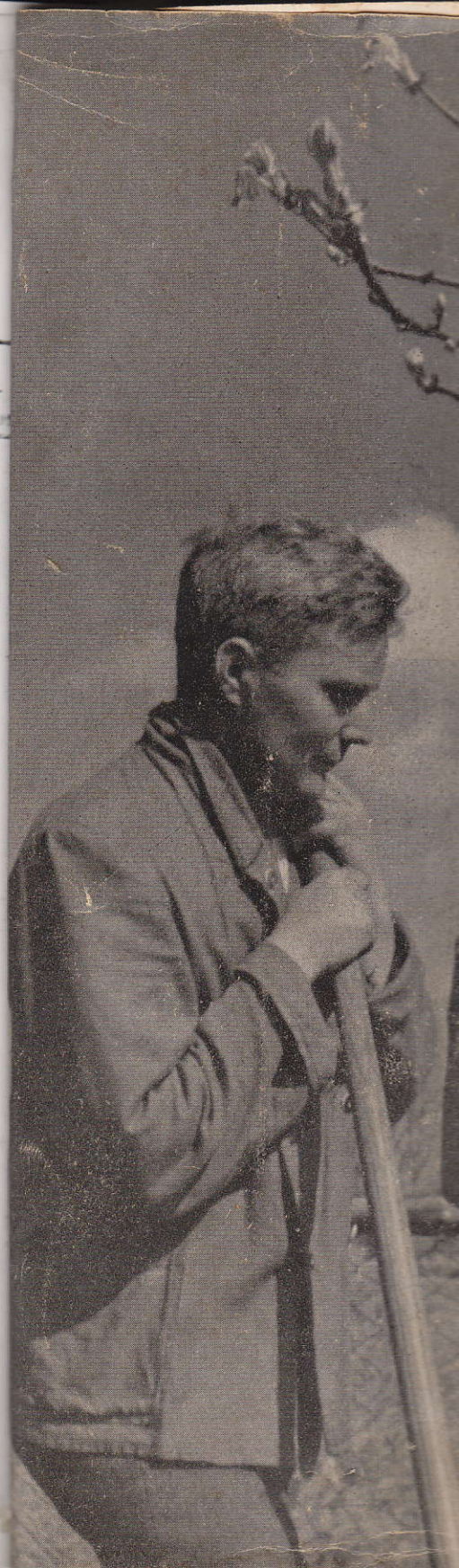
PÄIKESEKETAS GERMAANI **SS**-SOOMUSKORPUSE TUNNUS

S I S U

Sissejuhatus	86	Orientaalne atmosfäär	151
Ameerika eluviis	92	Rikaste õigus	155
Ameerika ühtlusinimene	106	Soo	157
Ameeriklase upsakus	113	Make hay while the sun shines	160
Babbatid	120	Vana ja uus Ameerika	167
Vere ja valiku väärtuse tunnetamine	124	Juudi areng	185
Valik?	125	Vineta	186
Ballyhoo	126	Üks viimastest „vanadest ameerik-	
Üks toos tikke	132	lastest“	188
Võluvormel	133	Oma viis	192
SS kohustusliku säästmise		Heidelberg	194
põhiseadusest	142	Küla Dithmarschenis	196
Hypocrisy	143	Lõmastav norm	200
Mis läheb see korda meile euroo-		Inimliku väärikuse viimne	
plastele?	147	pelgupaik	203
Nakkushaigus	150	Naiste paradiis	206

VÄLJAANDJA: DER REICHSFÜHRER **SS** - **SS**-HAUPTAMT - D III

Väljaande kohad: Saksa väljaanne Berliin. Vallooni väljaanne Brüssel. Flaami väljaanne Antwerpen. Hollandi väljaanne den Haag. Taani väljaanne Kopenhagen. Norra väljaanne Oslo. Eesti väljaanne Tallinn. Prantsuse väljaanne Pariis.

1957
KIRJUTUS-
KOHAKOOG
R. I. I.
Eesti
Rahvaste

SP-65-12

ETAS ORPUSSE TUNNUS

ntaalne atmosfäär	151
ste õigus	155
.....	157
e hay while the sun shines	160
a ja uus Ameerika	167
li areng	185
ta	186
viimastest „vanadest ameerik- test“	188
viis	192
elberg	194
Dithmarschenis	196
stav norm	200
liku vääriskuse viimne gupaik	203
paradiis	206

HAUPTAMT - D III

in. Vallooni väljaanne Brüssel.
den Haag. Taani väljaanne Kopen-
allinn. Prantsuse väljaanne Pariis.

Meie olemusest

Praegune sõda on suurim võitlus, mida ajalugu on kunagi näinud. Seda peetakse nii suure visadusega, kuna teravalt vastupidised maailmavaated on põrganud üksteisele.

Saksamaa juhtimisel võitlevad Euroopa rahvad oma rassi puhtana säilitamise ja tervete elamistingimuste loomise eest. Aastatuhandete vältel ehtasid Euroopa rahvad ohvririkkas arengus oma kultuuri. Andekad mehed löid ehtsaid kultuuriväärtusi, mis olid ilusad oma selguses. Üks generatsioon teise järele töötas ja mõtles, kavatses ja ehtas järgnevate sugupõlvade jaoks. Maaharimisega lõi euroopa talupoeg põhialused elu ehtsateks kasvualadeks. Selles kaugele ettenähtud ja igaveseks ajaks loodud ja mõeldud maailmas teotses põhjamaa inimese võim ja hingeline jõud. Üle häda ja surma kasvas põhjamaa inimeste üldkasulikust valmisolekust Euroopa kultuurimaailm. Seda ehtsa elu je ehtsate väärtuste kodumaad ähvardasid juba ammu eluvaenlikud võimud. Praeguses maailmasõjas näeme eluvaenuliku vandeseltsi mässu orgaaniliselt kokkukasvanud Euroopa maailma vastu. Nende vandeseltslaste tormijooks tuleb keskendatud jõuga kahest erisugusest suunast: Idast ja Läänest. Idas on aetud kokku miljonitesse ulatuv inimmass, kelle juutlik-bolshevistlik juhtkond taotleb maailmavalitsust.

Läänes kuhjub ameer
maailmavalitsuseplaan
ja ameerika laial mas
eluväärtuste hindamis
Inimene on alandatud
ja vaimu ülespiitsutam
juutlikuks maailmaorj
Bolshevistlikus kollek
taheti hävitada tahtlik
kukasvanud euroopa
Ameerikas kasvatati
muutmisega rassisegu
mavad inimesed järele
line tants kuldvasika
olema rikas; rikas rah
seadust harida maad,
ilusas maailmas igav
seadust põlati, samuti
olema rikas farmer, s
maapinnast kasu ja ri
sutama, kurnama, väl
südametud kreatuuri
röövivad ja mustavad

Läänes kuhjub ameerika rahvastesegu võimsa massina Raha juutliku maailmavalitsuseplaanide taha. Mõlemates suurruumides, ida avaruses ja ameerika laial massiivil, on juba hävitatud terve instinkt ehtsate eluväärtuste hindamiseks. Ainult arv, mass on väärtuseks ja kaaluks. Inimene on alandatud numbrini. Inimmasside kokkukuhjamise ja keha ja vaimu ülespiitsutamisega moodustatakse võimuvahendeid ja tööriistu juutlikuks maailmaorjastamiseks.

Bolshevistlikus kollektiivis tagusid inimmassid relvademasse, millega taheti hävitada tahtlikke, eneseteadlikke, iseseiuid ja üksteisega kokukasvanud euroopa rahvaid.

Ameerikas kasvatati aga juba ammu kõige töö ja kõigi teoste elutuks muutmisega rassisegu mingis massihullustuses. Meeletu kiirusega tormavad inimesed järele eluvõõrale ebajumalale Rahale. See kiiretempoline tants kuldvasika ümber on selle „uue“ maailma elusisuks: „peab“ olema rikas; rikas rahast, rikas materjaalsetest väärtustest. Põlati eluseadust harida maad, hoolitseda metsa ja aasa eest, et võiks asutada ilusas maailmas igavene kodupaik perekonnale ja rahvale — seda seadust põlati, samuti nagu üksikinimese väärtust ühiskonnas. Seal peab olema rikas farmer, s. t. peab kiskuma meile, põhjamaalastele, pühast maapinnast kasu ja rikkust. Peab ka oma kaasinimesi kasu pärast ärakasutama, kurnama, väljaimema jne., et saada rikkaks rahaliselt. Külmad, südametud kreatuurid toovad ebajumal Rahale iga inimohvri. Nad röövivad ja mustavad jultunud tegudega emakese Looduse salapäraseid

varandusi. Hingetu on ka inimese kodu ja tema elu ja igapäevane töö. Värvitakse end, näritakse kummi, ollakse maailma esimene kodanik, ehitatakse suurimaid tehaseid, omatakse kõige enam raha, vallutatakse maailma. Selles hullustuses pannakse liikuma inimmass. Sellega tahtakse hävitada ehtsa elu tõde ja auväarsus ja ehtsad väärtused.

Kohutav oht peitub selles massihullustuses ja tema püüdluses, lõmatada raha — ja materjalimassiga kõik tõeliselt suur ja tõeliselt ilus.

Juutide vanatestamentlik viha peab leidma väljapääsu selles kõige loomuliku hävitamises. Paar hingetut juutlikku kreatuuri piitsutab rahvaid kuristiku poole. Ühe orgaaniliselt kasvanud ja orgaaniliselt soetud maailma massistunud, hingetu ja orjastatud rahvaste peale tahab väike arv juute püstitada oma kuldset trooni.

See on juutide sõjasiht.

Nende kardetavate tulesüütajate vastu maailmaehituses võitleb Saksa-amaa ja tema liitlased.

Adolf Hitler andis saksa rahvale tagasi elu idee. Tunnustades looduse seadusi, vere ja mulla pühadust, lõi ta eelduse rassiliselt ühtse rahvaühiskonna kujundamiseks. Tema poolt ühendatud saksa rahvas kõrvaldas juutliku bolshevismi kavatsuse lõhestada Euroopat seespoolt.

Nõukogude sõjaline pealetung Euroopa vägivaldseks purustamiseks löödi tagasi Saksa Riigi piiridel. Vabatahtlikud Põhjast ja Läänest tungisid koos oma saksa kamraadidega sügavale nõukogude maale, kus käib võitlus Euroopa olemasolu eest.

Ameeriklaste rünnak Euroopale võitlusi. Selle sõjalise tõrjekule, mis tehakse Euroopa vastu. Käesolev teos näitab, milline Ameerikast, milline on see rahvaste omapära ja nende mõistes ameerika massihullustuse jälle uhkelt näitama oma olemust. Põhjamaa ⚡-mehed ja nende meie maailmavaate kaitses, milles Euroopa rahvad üldse tulevaim, millega põhjamaadel aegadel on heidelnud, õhutada kõikepõletavaks. Selle püha leegi ürgallik on põhja-germaani inimese ta praegu igavese juudi põlema tõrvikuna germaani

ma elu ja igapäevane töö.
maailma esimene kodanik,
ge enam raha, vallutatakse
na inimmass. Sellega tahe-
a ehtsad väärtused.
ja tema püüdluses, lömas-
liselt suur ja tõeliselt ilus.
ma väljapääsu selles kõige
utlikku kreatuuri piitsutab
lt kasvanud ja orgaaniliselt
jastatud rahvaste peale tahab
ni.
maailmaehituses võitleb Sak-
elu idee. Tunnustades looduse
eelduse rassiliselt ühtse rahva-
hendatud saksa rahvas kõrval-
tada Euroopat seespoolt.
pa vägivaldseks purustamiseks
atahtlikud Põhjast ja Läänest
sügavale nõukogude maale, kus

Ameeriklaste rünnak Euroopa lõunarannikuil toob kaasa veel raskeid
võitlusi. Selle sõjalise tõrjega peab aga ka sammu pidama tõrje rünna-
kule, mis tehakse Euroopa rahvaste sisemisele hoiakule.

Käesolev teos näitab, milline ohtlik vaimne segadus ähvardab meid
Ameerikast, milline on see mürk, mis hävitab üksikinimese ja tervete
rahvaste omapära ja nende orgaanilise elu.

Mõistes ameerika massihullustuse ohtlikkust, peavad Euroopa rahvad
jälle uhkelt näitama oma olemust.

Põhjamaa ⚡-mehed ja nende omaksed on just praeguses võitluses jälle
meie maailmavaate kaitsjateks. Nad peavad kujutama seda ehitust,
milles Euroopa rahvad ühendatakse loomulikus saatusühitsuses.

Tulevaim, millega põhjamaalased juba aastatuhandeid valgetel ja pime-
datel aegadel on heidelnud kõrgeima kultuuri loomisel — tema tuleb
õhutada kõikepõletavaks leegiks.

Selle püha leegi ürgallikas ja võim on juba ürgajast saadiks asunud
põhja- germaani inimese hinges. Puhastatuna võitluses ja hädas, põleb
ta praegu igavese juudi sünge hävitamistahte vastu. Homme peab ta
põlema tõrvikuna germaani korra ilusama ajustu alugsel.

Kes võib siduda
meie käsi
kes tulevaimu
hävitada
meie töö leiab
vabaduse
valgustab hirmuarga
ööd

Kolbenheyer

a
I
D
nuarga

nheyer

Ameerika eluviis

Kes eurooplasena on palju aastaid viibinud Ameerikas ja siis jälle koma vanale kodumaale tagasi pöördub, sellel on selge, et ameeriklaste viis elada, tunda ja mõtelda erineb põhiliselt Euroopa viisist.

Kuid see pole veel oluline. Ameerika eluviis pole ainult erinev Euroopa eluviisist, vaid sellega ka ühendamatu.

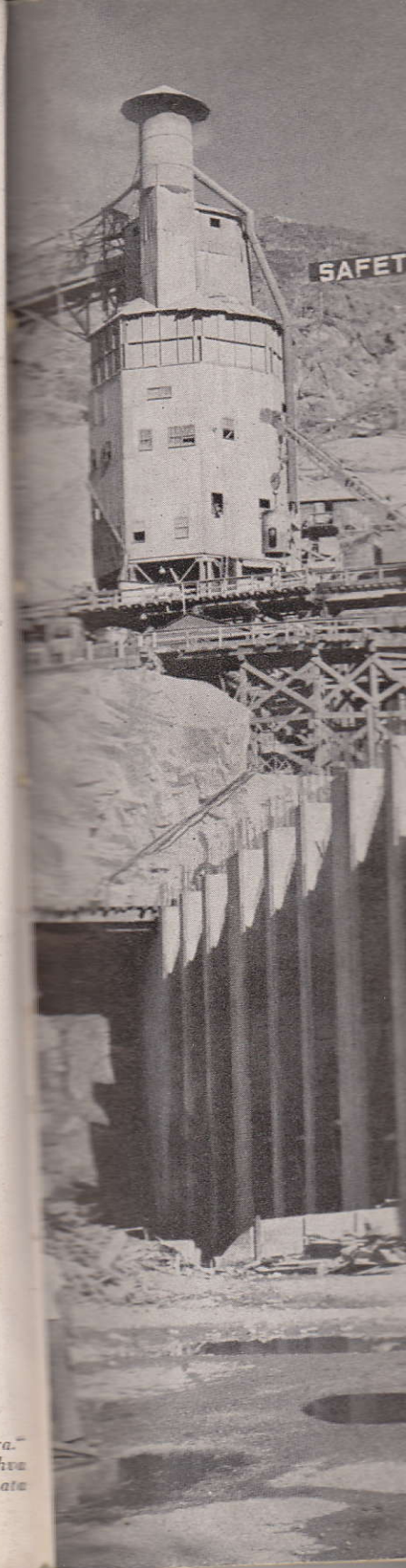
Küsimust „miks“ on kerge esitada, kuid raske seletada. Eriti põhjusel, et teatud ringkonnad Euroopa maadel on teadlikult või mitteteadlikult olnud vastuvõtlikud ameerika mõjudele, kuna nad ei suutnud sisemiselt vastu panna ameerika oletatava hiilgeelu kügetõmbejõule.

Miks aga lahutab meid USA-st hoolimata neist kõdunemisinähtest meie omal kontinendil mitte ainult Atlandi veed, vaid ka maailmad ja sajandid?

Et vastata neile küsimusile, on parem, kui visatakse kohe kõik oma ameerikakogemused hiigelsõela ja seda tugevasti raputatakse. Selle põhjale jäävad mõned suured kivid, neid võib nimetada ka esimesteks muljeteks Ameerikast. Et neid saada, selleks ei pruugigi ise Ameerikas käinud olla. Ameerika film juba hoolitseb selle eest, et iga mees ja naine kõigis maailmaosades neist oma osa saab.

Esimeste muljete all Ameerikast mõistan ma näiteks hiilgavat efekti, taltsutamatu ülepakumist, mida väljendavad kõrgemad majad, ilusamad autod, meeletumad õhtuseltskonnad ja nii edasi. Peale selle legendid ameerika naisest, lõppeks tempo ja muinasjutt piiramatutest võimalustest.

Palju tähtsam on otsustamisel „transatlantliku elustiili“ tõeliste väärtuste ja mitteväärtuste üle siiski isiklikud kogemused ameerika kesk-

erika is

Ameerikas ja siis jälle
el on selge, et ameerik-
lt Euroopa viisist.
ainult erinev Euroopa

eletada. Eriti põhjusel,
ult või mitteteadlikult
d ei suutnud sisemiselt
õmbejõule.

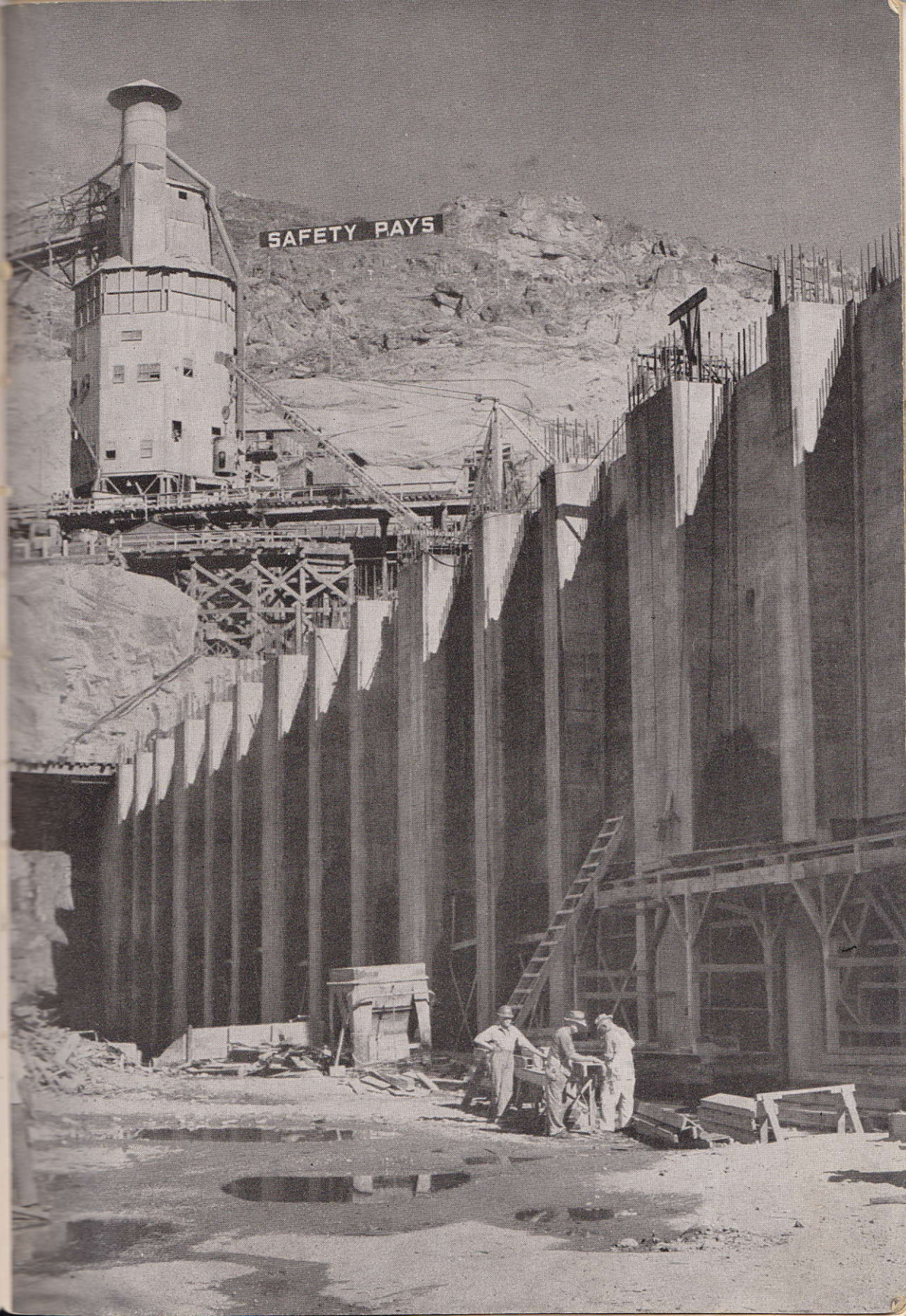
õdunemisinähteist meie
vaid ka maailmad ja

utakse kohe kõik oma
sti raputatakse. Selle
imetada ka esimesteks
oruugigi ise Ameerikas
st, et iga mees ja naine

iteks hülgavat efekti,
õrgemad majad, ilusa-
dasi. Peale selle legen-
jutt piiramatutest või-

elustiili" tõeliste väär-
mused ameerika kesk-

ndid (töö juures) tasuvad end ära."
nimestele, hoida end terve oma rahva
õitavat inimest, on Ameerikas tundmata

mise inimesega Ameerikas, lühikesed hetked igapäevasest elust. Millest nad kõnelevad, mis huvitab neid kõige enam? See on kõigepealt hinnaküsimus. „Kui palju sa selle eest maksid?“

Isegi siis, kui nad midagi kingivad, ootavad nad küsimust, kui palju kingitud ese maksis; kui keegi mees teeb oma kihlatule kingituse, nimetab ta õnnelikuna nagu Jumal ka selle hinna. Kõrgemast või madalamast hinnast oleneb ka kingituse suurem või vähem väärtus.

„Kui viibisin esimest korda Ameerikas“, jutustab norralane Knut Hamsun, „ei tunnud ma veel seda kommet ja kui mulle kord kingiti kuldne täitesulepea, arvati, et ma ei rõõmustagi selle üle, kuna ma ei küsimud selle hinda“.

Teiseks tähtsaks kõneaineaks, nii naeruväärselt, kui see ka kõlab, on kaal — eriti naise kaal. Mäletan, kuidas elasin koos viie poissmehega ühes Kalifornia metsabungalowis ja õhtul elutoas kamina ees imestunult pealt kuulasid, kuidas minu kaaslased arutasid oma pruutide ja tuttavate kehakaalu.

Pealtvaatajaid ühe neegri poomisel. Sensatsiooniiha kisub ka loomult heatahtlikud oma võimusesse

- iseloomutu chitustesegadik Chica-
kui leidsime eest Nõukogude Liidust

äevasest elust. Millest
ee on kõigepealt hin-

l küsimust, kui palju
atule kingituse, nime-
õrgemast või madala-
em väärtus.

norralane Knut Ham-
e kord kingiti kuldne
kuna ma ei küsimud

kui see ka kõlab, on
oos viie poissmehega
ramina ees imestunult
oma pruutide ja tut-

Järgmine, väga laialt ja pikalt käsitletav teema on edasiliikumine, nii-siis auto. „Kui palju miile võtad sa välja oma Chevroletist?“ — „Ma pole veel proovinud, aga mulle näib, et saan jällegi 42 miili.“ — „Kui see oleks õige, peaksin ma oma uuest Plymouthist saama 60, sa vana hobusevaras!“ Ja nii see jätkub kuni hilisööni.

Eurooplased istuvad ja ootavad, et keegi alustaks huvitavat vestlust raamatutest või ajanähteist või nimekatest isikutest — ja nad ootavad asjatult. Alustatakse sellega ise, siis riskeeritakse, et keegi juuresolijaist mingi naljakas-olla-tahtva märkusega lööb ähvardaval „huvitaval“ vestlusel jalad alt ära. Need kõik on ainult väikesed näited.

See on juba kord nii: ameeriklane on arv, täielikult mattunud mateeria kõndunemistolmu. Kui maailma juhtimine oleks jäänud tema hoolde, siis oleksid varsti kõik ostetamatud väärtused, kõik südame- ja meeleliigutused lindpriiks kuulutatud.

Mis ajas siis ameeriklase selle hingelise kuivamise lootusetus suunas? Selle küsimuse vastamisel on tähtis ja iseloomustav ameeriklaste hinge-elu keskmisele kõrgusele, suhete iseloom nais- ja meessoos vahel, sest see on juba ammu olnud kultuuride tõusu ja languse, surematuse ja lagunemise mõõdupuuk.

Üldiselt püsivad Ameerikas naise ja mehe vahel tegelikult ainult veel säärased suhted, mis pole seotud isiklikkusega.

Ameeriklane teeb küll kramplikke katseid, äratada oma südame kustunud kraateris midagi, mis sarnaneks armastusele. Kuid ainus, milleni nad parimal juhtumil jõuavad, on viletsavõitu sentimentaalsus.

Ainult bioloogilise-seksuaalsele põhialusele ei saa aga kunagi ehitada loovat, viljakat kultuuri, sisemist väärismaailma, mis arvestaks isiku väärikuse ja inimese saatusega. Ja kultuur euroopalikus mõttes pole see ka mitte, mida ameeriklased selle all mõtlevad: igapäevane vann, automaatselt reguleeritav külmutuskapp, kunstlik kliima korteris, auto isale, auto tütrele, kõrgemad majad, paksemad pühapäevalehed. Luksus, pillamine, stiili järeloomamine, kõige ostmine, mis on kallid ja kuulsad — see kõik ei loo kultuuri, vaid näitab kultuurivaesust ikka koledamates värvides. Kultuur tõuseb alles sajanditepikkusest arengust. Sellel peaksime ka meie alati mõtlema!

edasiliikumine, nii-
evroletist?“ — „Ma
i 42 miili.“ — „Kui
t saama 60, sa vana

s huvitavat vestlust
— ja nad ootavad
t keegi juuresolijaist
val „huvitaval“ vest-
ited.

t mattunud mateeria
tud tema hoolde, siis
südame- ja meele-

e lootusetus suunas?
ameeriklaste hinge-
eessoo vahel, sest see
surematuse ja lagu-

egelikult ainult veel

a oma südame kustu-
Kuid ainus, milleni
ntimentaalsus.

aga kunagi ehitada
mis arvestaks isiku
palikus mõttes pole
d: igapäevane vann,
kliima korteris, auto
apäevalehed. Luksus,
on kallis ja kuulus —
ust ikka koledamates
est arengust. Sellel

*Muuseumitükk jänkile — hinge loovutamatu vara euroopla-
sele on need vanad linnad, kus elasid tema esiisad ka kus
elavad tema lapselapsed, linnad, mis ühendavad vana sisse-
juurdunu uueaegse tehnika ja elamukultuuri saavutustega*

Ja just niisamasugune on lugu käitumisega. Just oma naeruväärse järsu pea-ees-hüppega „heasse käitumisse igasuguses olukorras“ arvas kohmakas Ameerika, et ta osutab kultuurile teeneid.

Emily Post, New Yorgi kõrgema neljasaja hulka kuuluva daami raamat „etikettidest“, ja teisi sääraseid käsiraamatuid kommetest osteti pärast esimest Maailmasõda miljoniteviisi. kõige enam aastatel 1925—1930. Eriti näis ameerika naine olevat teadlik oma senisest kohmakusest ja kuna nüüd hakati Euroopast ikka enam poola krahve, inglise viskonte ja rootsi paruneid importeerima, siis tuli parandada ka käitumist teataval määral „kultuuri“ välise märgina, mille taga ei seisnud aga mingeid sisemisi väärtusi.

Samuti kuulub „*keep smiling*“ käitumisvormide hulka, mis kahjuks hakkavad end laiutama ka juba meie juures! Arvatakse, et võlgnetakse naeratust endale ja teistele. Kui ma ei naerata, ei tunne teised end minu seltskonnas hästi. See pole mingi ilus naeratus; see on näole kleebitud ja meenutab alati saagat sellest kreeklasest, kes naeratas kogu oma elu ajal ja kelle näolt pärast tema surma võeti naeratus maha nagu mask, leides selle alt totaalse ei-midagi. Ameeriklane ei tunne iseendasse pöördunud nagu ega ka kurba naeratust, üldse tunneb ta vaevalt neid paljusid ilusaid naeratuse varjundeid, milles peegeldub inimhinge liikuvus. Ameeriklase igavene naeratus on ehk kõige paremaks sildiks tema valesentimentaalsusega varjatud südametusele. Seda muljet suurendab veel see, et ta teispoolt püüdis oma näolt igaveseks pühkida imestuse või hirmu väljendust. Ei ole midagi, mis võiks teda hämmastada. Ta ütleb uhkelt, et ta on „kõvakskeedetud“. Imestavad ainult euroopa kollanokad ja „*hillbillies*“, noored kaugematest maanurkadest. Astutakse vähimagi hingelikuseta ja kummi närides vahtijate massi hulka, kui keegi elustväsinu tahab 17. majakorralt hüpata alla *Broadway*le. Oodatakse ja oodatakse, ja kui see on sündinud, minnakse ja juuakse lähemas baaris üks kokteil. Antiikne ja praegugi kõigis õilsates inimestes elav arusaamine, et inimene, kui ta aidata ei saa või ei tohi, peab pöörduma kõrvale, kui jumalad viivad täide ühe kaasinimese saatuse, on ameeriklasele täiesti võeras. Tal pole mingeid tundmusi ei surmale ega armastusele ega ka saatusekäigule. Ta võib rahulikult vaadata teise kannatusi. Ta tahab ju kõigepealt neist jutustada.

Ei lasta kuigi palju märgist mööda, üteldes, et inimese amerikaniseerumine tähendab tema tooreks ja sisemiselt tühjaks muutumist.

na naeruväärse järsu
ukorras“ arvas koh-

uuluva daami raamat
nmetest osteti pärast
astatel 1925—1930.
sest kohmakusest ja
hve, inglise viskonte
da ka käitumist tea-
seisnud aga mingeid

hulka, mis kahjuks
takse, et võlgnetakse
anne teised end minu
e on näole kleebitud
eratas kogu oma elu
us maha nagu mask,
anne iseendasse pöör-
a vaevalt neid palju-
inimhinge liikuvus.
ks sildiks tema vale-
uljet suurendab veel
ühkida imestuse või
immastada. Ta ütleb
ult euroopa kollano-
dest. Astutakse vähi-
ssi hulka, kui keegi
adwayle. Oodatakse
akse lähemas baaris
inimestes elav aru-
peab pöörduma kõr-
ase, on ameeriklasele
rmale ega armastu-
data teise kannatusi.

ese amerikaniseeru-
muutumist.

Toome veel ühe näite — nimelt swingi, toore meelteerutuse ja äärmise lodevuse tantsu.

Paljud noored ja ka teised inimesed Euroopas, ja eriti ka germaani maades, olid pimestatud säärasest „võidust“ tagasihoidlikkuse ja vanade „eelarvamuste“ üle. Seejuures tõid sääraseid saavutusi piiramatult pidurdamatuse maalt sisse ja soodustasid juutide mõju all olevad ringkonnad. Juudid taipasid ka juba varakult ameeriklaste vajadust algelise, meelelise lõbustuse järele, soodustasid seda ja löid materialistliku orgia vormi ja kuju.

Ameeriklaste süütu iseloomuga lõbustused on labased kuni lapsikuseni ja peale selle iseloomustab neid lärmakus, tempo, kirevus, massimüra ja igasugused moondamised.

Rahvuspüha, 4. juulit, pühitsetakse peamiselt paugutamise ja plaksutamise. Igal aastal maksab see Ameerikale rohkem õnnetuseohvreid, kui iseseisvusesõja veriseim lahing. Millal on siis ameeriklane õnnelik? Millal usub ta end olevat oma täitunud soovide tipul? On ta õnnelik vaikes majas roheliste puude all, vaiksetel vestlustundidel sõpradega või inimliku loomisjõu õilsate mälestussammaste ees? On ta õnnelik tumedate kohisevate kuuskede all pärast ilusat päeva? Ei, kindlasti mitte. Viimastel aastatel tegi ta küll meeleheitlikke pingutusi tagasi looduse juurde jõudmiseks ja temaga sõprussidemeid loomiseks. Kuid too, kes on kord otsustanud liikuda edasi edu ratasuiskudel, ei oska enam käia ebatasastel metsateedel. Läänepoolsetes mägestikualades leidub niinimetatud „härrapojakeste talusid“, suured mõisad blokkmajade ja kõige vajalikuga vabaks, metsikuks eluks. Kui ei vaadata neid lähemalt, siis mõteldakse, et kõik need külalised New Yorgist ja Bostonist ja Washingtonist on otsustanud siin hästi ratsutama õppida, metsikuid hobuseid saduldada, vabas õhus süüa. Tegelikult pole see aga mitte midagi nuud, kui kramplik pingutus, õppida seda õnnelikku elu puude, lillede ja kivide vahel, nagu see on meil, eurooplastel, juba lapsest saadik veres.

Euroopas on igal maastikul veel oma erinev nägu, omapärased. Ameerika maastik on näota. Igalpool nähakse samasuguseid inimesi, samasuguseid kübarate ja saabastega, ühesuguseid autosid, ühesuguseid maju, auto-teid, ärisid, kaupu, reklaame. Kõik nagu jooksvad lindid produtseeritud, standartitud, ratsionaliseeritud. Omal viisil täiesti õnnelik on ameerik-

Iga maastik
jooksul kuj
kõrgmaale

lane siis, kui ta on m
käsipallimeeskond on
saanud vastu uue ja k
gusel kohast, kus lei
kui ta müüjate-vahel
määrada külmutuskap

elateerutuse ja äärmise

ja eriti ka germaani
ihoidlikkuse ja vanade
utusi piiramatu pidur-
all olevad ringkonnad.
jadust algelise, meele-
erialistliku orgia vormi

based kuni lapsikuseni
kirevus, massimüra ja

ugutamise ja plaksuta-
kem õnnetuseohvreid,
ameeriklane õnnelik?
tipul? On ta õnnelik
lustundidel sõpradega
te ees? On ta õnnelik
päeva? Ei, kindlasti
likke pingutusi tagasi
emeid loomiseks. Kuid
ratasuiskudel, ei oska
setes mägestikualades
ured mõisad blokkma-
s. Kui ei vaadata neid
New Yorgist ja Bosto-
tsutama õppida, metsi-
kult pole see aga mitte
õnneliku elu puude,
ooplastel, juba lapsest

omapärasus. Ameerika
d inimesi, samasuguste
mesuguseid maju, auto-
l lindil produtseeritud,
ti õnnelik on ameerik-

*Iga maastik Euroopas omab oma erilise näo, eriti ka oma ehitusvormide sajandite
jooksul kujunenud selguse ja ürgloomulikkusega. See hollandi maja ei sobiks
kõrgmaale. Meie olema rikkamad kui p.-ameerika inimesed oma ühtlasmajadega*

lane siis, kui ta on mänginud võiduajamistel õigele hobusele, kui tema
käsipallimeeskond on võitnud, kui ta oma vana auto vahetamisel on
saanud vastu uue ja keskküttega auto, kui ta oli ainult kahe tänava kau-
gusel kohast, kus leidis aset tulistamine gangsterite ja politsei vahel,
kui ta müüjate-vahelisel võistlusel on saanud mõnele eskimole kaela
määrida külmutuskapi või leidnud Afrikas uue turu saapakreemi jaoks.

See on kõikjal nii, linnades ja maal; sest erinevust, vaimses hoiakus pole nii-kui-nii.

Inimesed Ameerikas on mingil omapärasel viisil reaktsiooniväsinuks muutunud; neid erutavad ainult veel tugevad, eredad võlud; peenemate, õrnemate inimsüdame liigutuste suhtes on nad tundetud. Ja seda enam, mida enam tõuseb juutide, värviliste või poolvärviliste primitiivsete inimest arv valgete seas. Mõnikord võib kõnelda otse reeglipärasest instinktipimedusest. Kõik nende vaistud ja kogu hingeelu jätab kummalise tühjuse ja õõnsuse mulje. Neid ohte peame tundma enda pärast. Nad langevad kergesti piinlikku primitiivsusse, mis siin ei tähenda mitte tagasi-pöördumist tervemasse, looduslähedamasse hoiakusse, vaid suubub enam tuimenemisse ja metsistumisse, viletsasse vaesestumisse ja kohutavasse üksluisusesse.

Nad on võimetud end lõbustama ja oma vabadel päevadel midagi ette võtma. Nad vajavad selleks välist tõuget; nad on seesmiselt kuivanud; peale mehaanilist-lihtsustatud tööd, mis peab aastas „viskama välja“ nii ja nii palju dollareid, ei „tasu“ midagi; kõik tuleb kunstlikult väljapoolt nende juurde tuua, olgu ajakirjade, klubi, loozhi või ka „churchi“ kaudu; sest ainult Kesk-Läänes või Lääne-Kanadas on olemas veel „kirik“, mis on lõhestatud sadadeks sektideks. Need annavad kuivanud hingedele nende üheltpoolt metsistunud, teispoolt vaesestunud siseelule vähemalt aimduse maailmast, mis asub väljas- ja ülevalpool kasutaotlustest. Säärase eksistentsi kõrgemaid varasid sümboliseerib ikka suurem auto, ikka kallim raadio, ikka suuremad hulgad jäätist ja ikka paremad külmetuskapid, mis pole enam vahendid, vaid ostarb, mille suuruse ja hinna järele mõõdetakse omaniku moraalset väärtust. Inimesed tunnevad õieti ainult veel numbraid; mida nad ei saa väljendada arvudes, see ei huvita neid, veel vähem suudavad nad seda oluliselt taibata. Mis on jäänud üle rikkalikumast hingelisest minevikust, see on ainult tume ehamugavus, rahutus, mis sihitul autosõidul läbi ilutu maastiku muutub sama tumedaks kergendustundeks. „Let's do something!“ — „Let's get going?“ on igiameerikalik märgusõna igaks kohtamiseks, igaks „puhkuseks“. Midagi teha, minupärast tundide — ja päevadeviisi kükitada kitsal laual või ridval või 48 tundi ühtejärke tantsida, need on kõik viimased meeleheitlikud vahendid, et ületrumbata kohutavat, surmavat kõminat nende „stepiks muutunud“ südame sisemises tühjus. Ainult mitte järelemõtelda! Sellest mõistetakse ka, miks üks säärane maailm,

Tihedates autokolonn
jätta loodus ja maastik

vaimses hoiakus pole

reaktsiooniväsinuks
ad võlud; peenemate,
detud. Ja seda enam,
iste primitiivsete ini-
eeglipärasest instink-
jätab kummalise tüh-
da pärast. Nad lange-
hähenda mitte tagasi-
esse, vaid suubub enam
misse ja kohutavasse

päevadel midagi ette
seesmiselt kuivanud;
s „viskama välja“ nii
kunstlikult väljapoolt
hi või ka „churchi“
das on olemas veel
d annavad kuivanud
vaesestunud siseelule
ülevalpool kasutaot-
oliseerib ikka suurem
itist ja ikka paremad
arb, mille suuruse ja
ust. Inimesed tunne-
jendada arvudes, see
liselt taibata. Mis on
see on ainult tume
utu maastiku muutub
thing!“ — „Let's get
amiseks, igaks „puh-
äevadeviisi kükitada
tsida, need on kõik
kohutavat, surmavat
nises tühjus. Ainult
üks säärane maailm,

Tihedates autokolonnides läbi maastiku sõita, vältida kõiki väikseid kõrvalteid, jätta loodus ja maastikuilu kõrvale — see on ameeriklasele pühapäevaseks puhkuseks

nagu Uus Euroopa, jääb niisugustele inimestele täiesti arusaamatuks; see peab tekitama viha; inimeste viha, kes on müünud oma hinge pauguarve eest, nende inimeste vastu, kes mõtlevad inimliku olemasolu sügavamatele allikatele: aule ja truudusele, ohvritele ja andumusele, tööle, kangelaslikkusele ja tõelise inimlikkusele. See on babbite rahvas, kes tunneb mehelikku julgust ainult börsi võitlusväljal, kellel on rüütelliku au mõiste jaoks ainult veel taipamatu õlgadekehitus ja kes tunneb naise armastust ainult veel põgusast hetkelisest naudingust.

See on babbite rahvas, kodumaatu, kes veab oma kohvrit kontinendilt kontinendile, kes ei tunne isamaad, kuna seal, kus ta on kodus, Ameerika suurlinnas, pole enam mingit kodutunnet. Nad kehatavad totaalset „sisemist stepistumist“, linnastumisprotsessi hingelist lõppseisukorda, mida nagu maapinnagi stepiks muutumist ei saa teha olematuks, kui on juba ületatud teatav äärmine piir.

Majandussüsteemid või tsivilisatsioonid, mis on jõudnud selle lõppseisukorrani, pole enam elujõulised. Areng kaldub ikka tugevamalt äärmuse poole. Kasumõtte algul pidevalt tõusev mõju ületab lõppeks issenese ja muutub pärast ülemineku- ja segaduseperioodi majandusliseks, poliitiliseks ja inimlikuks kaoseks. Nii sündis see varematel aegadel, nii

sünnib see praegu Inglise juhtub see ka homme

Roosevelt võib seepärast — meie ei tunnusturi vastu, vaid ka s

Kuid üht me teame — Ühendriigid ja ta jääv kujul ammu enam p riikidel.

„Ameeriklas

Temas ilmne

kainuses. See

male ainult

lane ei näe

järjekult p

(isamaa), v

sünnib see praegu Inglise maailmariigis (ja ka Nõukokude Liidus) ja nii juhtub see ka homme Ühendriiges.

Roosevelt võib seepärast rahulikult ütelda, et ta võitleb selle elustiili eest — meie ei tunnusta seda, mitte ainult kohusetundest Euroopa kultuuri vastu, vaid ka sisemisest veendumusest.

Kuid üht me teame — Euroopa oli ammu enne kui tekkisid Ameerika Ühendriigid ja ta jääb ka püsima siis, kui Ühendriike nende praegusel kujul ammu enam pole, sest meie juured on sügavamal kui Ühendriikidel.

*

„Ameeriklaste haridus on ainult ärinduslik, tehniline. Temas ilmneb „praktiline inimene“ tema kohutavas käinuses. See, mida meie nimetame isamaaks, on temale ainult varanduse kindlustamise koht. Ameeriklane ei näe midagi peale raha; tal pole ühtegi ideed; järjekult pole riik temale mingi vaimne instituut (isamaa), vaid ainult materiaalne konventsioon“.

Luuletaja Nikolaus von Lenau 1852

Ameerika ühtlusinimene

Juba esimesed reisijad kõnelevad temast. Ta olevat läbilõikeline väikekodanlane, keda nad nimetavad dollarinimeseks, kuna ta elab ainult jahist dollaritele.

See ühtlusinimene on äärmiselt tundlik meelituste suhtes, see on võib-olla tema silmapaistvamaid omadusi. Ta on isegi meelitusteihekaja, sest ta vajab neid karke, kuna ta tunneb end ebakindlana ja eriti just mõne eurooplase läheduses. Ta peab end loomistöö krooniks, kuid pole seda kindlasti mitte. Kuidas ta tuleb sellele mõttele, seda usun nüüd teadvat. See on aga pikk lugu, mida saab jutustada ainult osadeviisi, mis aga liidetuna peaks olema veenvaks seletuseks.

See, mida alljärgnevalt kinnitatakse, on maksev massiartiklite, ümmarguselt 115 miljoni ühtlusameeriklase kohta, kelle hulgas on 25—30 miljonit neegrit (*Afro-Americans*) ja poolneegrit. Ülejäänud 10—15 miljonit kuulub kõrgemasse klassi, ja neist on osa kindlasti nii kõrgelt individualiseeritud, kui ei kusagil teisel maal. Tundlikkus meelituste suhtes on primitiivsuse sümptom. Ka kõige rumalamalt „kookospähkilt“ ja ohtlikumalt sulilt ameeriklaste hulgas võib saada kõik, ta muutub vahaks meie käte vahel, kui talle juba võimalikult esimeste sõnadega (veidi jämedust seejuures ei tee viga) selgeks teha, et teda peetakse „eriti toredaks inimeseks“. Siin peitub tema rahvuslik nõrkus. Kes ei kuulu ameeriklasega samasse külla või keda ta ei tunne isiklikult, on võõras ja sellega talle peagu vaenlane ja teda koheldakse sellena, kui ta ei oska end meelitustega teha vastuvõetavaks.

Kui Livingstone reisis läbi Aafrika, saatis ta alati käskjala järgmisse külla kingitustega ja järgmise kirjaga ette: „Tulen nüüd maailma võimsaima vürsti riiki, kelle kuulsus tõuseb taevani, kelle sõjategudest laulavad järgnevad sugupõlvad, seni kui paistab päike“.

Kui saabusin Ühendriikidesse paljude soovituskirjadega peamiselt juhtivatel kohtadel olevatele arstidele, ei mõjunud mulle esimestel nädalatel midagi nii tugevalt, kui minu saksa tuttavate korduvad tungivad hoiatused, kes mõtlesid minuga hästi: „Kui lähete homme esimest korda dr. Feesplitteri juurde, siis pidage meeles, et te teda õieti „silitate“! Kõige parem, kui ütlete talle kohe, et olete temast Berliini, Viini, Pariisi ja Londoni kliinikutes juba ammu kuulnud, tema kuulsus ulatuvat üle kogu Euroopa.“

On iseloomulik liberaal hinda inimest mitte tema hoiaku järele, vaid tema ka eduka gangsteri ime „sangariteaustuse“ ühel Tuntud jõugu (juudi) pärast laulatust ühe mitt

115 miljoni ühtlusameerika on peale muu maksonad, kes tundis ni mentaliteeti nagu ei lane enne teda: „The every minut“; „Igas üks narr.“ Siis on kõi Lewis kirjeldanud ameerika ühtlusinim wis kirjutas ameerik kirjastaja pidi ta raas kõigepealt neile kod Lewis oli kirjutam

Ühendriikide ühtlus

1. Nad usuvad kõi papers“) Näiteks ka Ühendriikidele ja m

2. Neil on kõigil i kõnekäände (snapp meelde ja mida saa esimesel kohtamisel meelsena ja tal õnn ja teadmatust. Tem heebrea varieteelav

3. Nad naeratavad boy). Metodistikiri päeviti pool tundi e sid selle aja vältel keelatud. See on ai

imene

at läbilõikeline väike-
s, kuna ta elab ainult

suhtes, see on võib-
meelituselikkaja, sest
na ja eriti just mõne
oniks, kuid pole seda
a usun nüüd teadvat.
sadeviisi, mis aga lii-

assartiklite, ümmar-
ulgas on 25—30 mil-
eäänud 10—15 mil-
kindlasti nii kõrgelt
andlikkus meelitusel
lamalt „kookospähk-
võib saada kõik, ta
õimalikult esimeste
selgeks teha, et teda
ma rahvuslik nõrkus.
ta ei tunne isiklikult,
koheldakse sellena,

ti käskjala järgmisse
nüüd maailma võim-
le sõjategudest laula-

adega peamiselt juh-
nulle esimestel näda-
e korduvad tungivad
omme esimest korda
teda öieti „silitate“!
Berliini, Viini, Pariisi
kuulsus ulatuvat üle

On iseloomulik liberaalidele, et nad ei
hinda inimest mitte tema iseloomu, tema
hoiaku järele, vaid tema edu järele. Nii on
ka eduka gangsteri imetlemine ameerika
„sanganiteaustuse“ üheks keskpunktiks.
Tuntud jõugu (juudi) juhtiv liige (juut)
pärast laulatust ühe mittejuudi naisega

115 miljoni ühtlusameeriklase kohta
on peale muu maksvad Barnumi
sõnad, kes tundis nii hästi masside
mentaliteeti nagu ei keegi ameerika-
lane enne teda: „*There is a fool born
every minut*“; „Igas minutis sünnib
üks narr.“ Siis on kõigepealt Sinclair
Lewis kirjeldanud meisterlikult
ameerika ühtlusinimest. Kuid S. Le-
wis kirjutas ameerikalikult ja tema
kirjastaja pidi ta raamatuid müüma
kõigepealt neile kodanikele, kellest
Lewis oli kirjutanud. Sellega olid tõmmatud piirid.

Ühendriikide ühtlusinimese kohta võib ütelda:

1. Nad usuvad kõike, mida nad näevad trükitult („*I saw it in the
papers*“) Näiteks ka Marsi elanike ja Saksamaa rünnakuettevalmistusi
Ühendriikidele ja muud sarnast.

2. Neil on kõigil ühesugused vaated ja nad kasutavad ühesuguseid
kõnekäande (*snappy sayings*), mis on parajasti moes, jäävad hästi
meelde ja mida saab papagoiviisil järele lobiseda. Seetõttu näib jänki
esimesel kohtamisel, vähemalt üheks hetkeks, humoorikana ja terav-
meelsena ja tal õnnestub mõnda aega võõraste eest varjata oma tühjust
ja teadmatust. Tema tarkuse veidi segasteks allikateks on enamjaolt
heebrea varieteelavad Broadwayl.

3. Nad naeratavad, nii üks kui teine, peagu kogu päev (*keep smiling,
boy*). Metodistikiriku eeshallis Buffalos kohtuvad seksti liikmed püha-
päeviti pool tundi enne jumalateenistuse algust. Karmid eeskirjad nõud-
sid selle aja vältel naeratamist. Ka veidi tõsisem näoilme oli kõvasti
keelatud. See on ainult üks näide sadadest.

4. Nad on karjainimeset, kes ei või kunagi olla üks, kes üksiolemist peagu kardavad, kuna neil puudub fantaasia, igasugune sisemine tagavara, et nad võiksid hinnata oma vabadust. Iga päev võib kuulda: „Ma ei tea, mida ma pean endaga pealehakkama“ („*I don't know what to do with myself.*“)

5. Neil kõigil on Ingersollkellad (ühtlushind 1—1½ dollarit) ja nad ostavad kõik lunamaksuga.

6. Nad töötavad „*trial and error method*“, s. t. otsustavad kõigis, ka ainult veidi raskemates küsimustes, kogemuse järele, mitte kunagi aga asja hoolsalt kaaludes ja läbimõteldes. Nagu kuutõbised proovivad nad enne, kas mõni asi läheb; klapi see, imestavad nad ja jäävad selle juurde. Kui aga ei klapi, katsetavad nad teisel teel.

7. Nad kõik vahetavad tsivilisatsiooni kultuuriga. Nad unustavad, et kõiki nende tsivilisatsioonisaavutusi: elektrikirjutusmasinaid, patentvoodeid, raadiot jne. võib 14 päeva jooksul toimetada Borneosse, kuid et sealsed pealuukütid seepärast veel kultuursemaks ei muutu.

8. Nad käivad oma kultuurilise taseme tõstmiseks kaks korda nädalas kinos, mängivad kaks korda nädalas bridzhi ja käivad üks kord klubis.

9. Nad püüavad kõigile anda kujutlust paremast majanduslikust heaolust, kui nad tegelikult võivad tõendada.

10. Neil on alati kohutavalt kiire, nad kihutavad 80-km tunni kiirusega büroosse (et tuttavad ei mõtleks, nagu läheks äri halvasti); siis aga vahivad nad kolmveerand tundi aknast välja või jutustavad lugusid, enamjaolt görlidest, jazzikuningannadest või uutest kokteiliretseptidest. Nad ei näe, et väljaspool Ameerikat on veel asju, mis on vähemalt niisama huvitavad kui järgmine käsipallivõistlus.

Hoolimata just neist omadustest, millele siin on ainult vihjatud, peab ameeriklane end (seda peab rõhutama) loomistöö krooniks. Tema uhkus tõuseb jumalikkuseni. Kus tema istub, seal on maailma katus („*I am sitting on the top of the world*“, võib kuulda igapäev). Ta räägib alati kogu maailmale („*I'll tell the cockeyed world*“). Ta annab ainult ühe hoobi, teine hoop oleks surnu teotamine. Nagu tugev poiss saab jagu väiksemast ja võtab ta põlvedele, nii võib ameeriklane kogu maailma läbikolkida, „anda maailmale kakskümmendviis taguotsale“. Ameerika beebi teab juba enne, kui ta käima õpib, et ta marsib tsivilisatsiooni eesotsas.

Maateaduse ja rahvastetundmise õpperaamatuis on punaste tähtedega maakaartide kohale trükitud lühike, lastele väga kergesti meelde jääv

Norra
ka ai
tuste

seletus. Nii on S
kohale kirjutatud
kohale „pooltsivilis
„*enlightened*“, s. o.
maakeral. Ameerika
õunad, kartulid ja
Ameerika on vilja
kaljukõrbesid. Ame
on kõige enam pett
inimlikke leiutusi,
tõsine ameeriklane
„*God's own countr*

ksi, kes üksiolemist
gune sisemine taga-
v võib kuulda: „Ma
n't know what to do

1½ dollarit) ja nad

tsustavad kõigis, ka
le, mitte kunagi aga
bised proovivad nad
nad ja jäävad selle

Nad unustavad, et
usmasinaid, patent-
ada Borneosse, kuid
s ei muutu.

kaks korda nädalas
ad üks kord klubis.

majanduslikust hea-

-km tunnikiiirusega
i halvasti); siis aga
jutustavad lugusid,
est kokteiliretsepti-
sju, mis on vähemalt

inult vihjatud, peab
ö krooniks. Tema
l on maailma katus
a igapäev). Ta räägib
T"). Ta annab ainult
gu tugev poiss saab
o ameeriklane kogu
hendviis taguotsale".
et ta marsib tsivili-

n punaste tähtedega
kergesti meelde jääv

Norra maastik. Üksindus ja rahu looduses, mida vajab iga eurooplane, ja kui ka ainult paariks päevaks puhkuseks ja mõtisklemiseks oma sisemiste väärtuste üle. Säärane maastik võib ühe läbilõika-ameeriklase meeleheitele iiva

seletus. Nii on Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa jne kohale kirjutatud „tsiviliseeritud“, suurema osa Balkani riikide kohale „pooltsiviliseeritud“, kuid Ameerika Ühendriikide kohale „enlightened“, s. o. „valgustatud“. Ameerikalik on kõige õilsa mõiste maakeral. Ameerika on kõrgeimad mäed, puud ja ehitused ja suurimad õunad, kartulid ja hernehirmutised (samuti kui kiireimad kellad.) Ameerika on viljakandvaim maa maailmas ja omab hiiglaslikumaid kaljukõrbesid. Ameeriks elab maakera õilsaim, ausaim rahvas ja seal on kõige enam petteid, alatuid röövleid. Ameerika omab suuremaid inimlikke leiutusi, seal on sooritatud aastas kõige rohkem mõrvi ja üks tõsine ameeriklane on haavunud, kui kaheldakse kõiges ülaltähendus. „God's own country!“ (Jumala enda maa).

Hoolimata oma teadmiste vähesusest võtab ühtlusameeriklane mr. Standard väga harva õpetust. Argumentide suhtes, olgu need nii teravad ja loogilised kui tahes, jääb ta neutraalseks, kui ta ei suutu päris tagasi-tõrjuvalt, naeratab edasi ja jääb oma kindlaskujunenud külgetreenitud arvamise juurde. Viimasel on see praktiline väärtus, et see kaitseb teda mõnes olukorras tõkestumise eest, jätab talle kriitikate algaja hoo, nii et ta saavutab tihti edu palju varem, kui tark ja eriteadmistega koor-matud inimene jõuab teha oma otsust.

Igasugune peenem moraalne tunne puudub mr. Standardil täielikult. Lapsena toidetud röövlilugudega Metsikust Läänest ja gangsterimaail-maga, kui mitte just selles üleskasvanud, siis ajakirjanduse kaudu seda täpselt tundma õppinud, on mr. Standard omanud armastusväärse leebi-vuse kõige kriminaalse suhtes.

Siin avaldub juutlike filmide mõju ameerika noorsoole. Oht ei peitu ainult filmide läbiimmutamises seksuaalprobleemidega, vaid juutlikus ellusuhtumises, valesentimentaalsuses, kasusaamise ülistamises ja voo-ruste dollaritega tasumises.

Kõik see teeb alaealised närvlikuks ja kergesti erutuvaks, õpetab neid halvustama abielusidemeid, tööd hooletusse jätma ja tumendab nende tundlikkust igasuguste roimade suhtes.

Vastavalt on tal vähe kaastunnet, mis ka vaevalt midagi sisse toob ja omab väärtust ehk ainult imetlevas avalikkuses. Tõeline ameerika loomus on meile käsitamatult kõvasüdamline ja hoolimatu.

Ameeriklane armastab kõigepealt ja enam kui kõike muud iseend primitiivselt ja instinktiivselt, nagu iga borneoneeger peab end loomistöö krooniks. Talle on absoluutselt endastmõistetav, et tema maa ületab Euroopa kultuuriliselt, poliitiliselt ja moraalselt taevakõrguseni.

See tohutu hea arvamine, milles on ameeriklane iseendast, see uskumatu kõrkus, olgu „*maninthestreet*“ (mees tänaval) või presidendi juures, ja piiritu rahvuslik iseendaga rahulolemine on peagu vastandid sellele, mida ameeriklane tegelikult suudab.

Just vastupidiselt — tema rumalus väärrib vanasõnaliseks nimetamist („rumal nagu ameeriklane“). Tema täielik teadmatus Euroopa oludest võtab temalt igasuguse võimaluse võrdlemiseks. Ainult seetõttu, et tema maa tohutu rikkus võimaldas erakordselt kiire kasvu ja edenemise, võis lõöksõna „Jumala enda maa“ saada materialistlikule ameeriklasele usukreedoks.

meeriklane mr. Stan-
u need nii teravad ja
ei suhtu päris tagasi-
nenud külgetreenitud
s, et see kaitseb teda
tikate algaja hoo, nii
riteadmistega koor-

Standardil täielikult.
est ja gangsterimaail-
irjanduse kaudu seda
armastusväärse leebi-

orsoole. Oht ei peitu
idega, vaid juutlikus
e ülistamises ja voo-

utuvaks, õpetab neid
a ja tumendab nende

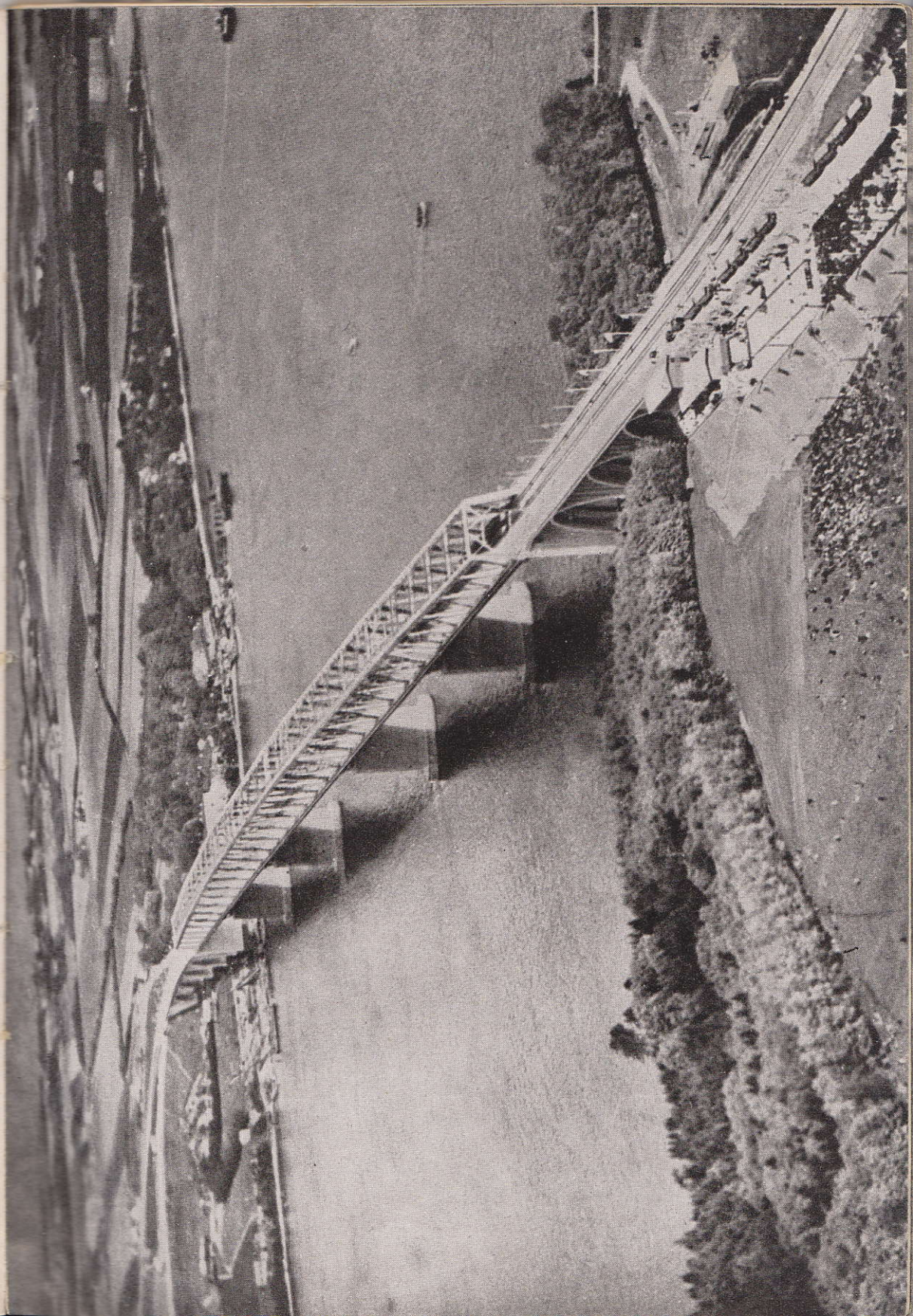
midagi sisse toob ja
s. Tõeline ameerika
oolimatu.

e muud iseend primi-
peab end loomistöö
et tema maa ületab
taevakõrguseni.

endast, see uskumatu
õi presidendi juures,
agu vastandid sellele,

õnaliseks nimetamist
atus Euroopa oludest
mult seetõttu, et tema
vu ja edenemise, võis
likule ameeriklasele

uurepärase teostamise kodu on Eu-
is ühendab Jütimaad Füüni saarega

KNUT HAMSUN:

Ameerika

Oleks Ameerika va
loomu, mis, lühia
deelu, siis oleks Ameer
välismaailma endast e
kõik nii lõhestatud ja
pole juurdunud veel ü
traditsioone — sääras
suureks takistuseks k
On uskumatu, kuidas
maailmas. Kuna tal
vaimu, ja selles usus ta
Ta usub, et ta ei vaja
See on Ameerika, ku
elementide suurimaid
maailma moodsate ku
Mitte isegi aladel, mi
välismaa, ei suuda nad
Aga ameerika ku
on loodud teiste
see on importeeri
kolonistid, kultu
nüüd Ameerikas
On eksitus näha kõigi
päralise arengu vilja.
maa.

Sääraste laevade ehitamise kunsti o
Nii nagu see hollandi aurik Rotterdam
jälle norra, saksa, ja teiste euroo

KNUT HAMSUN:

Ameeriklase upsakus

Knut Hamsun jutustas juba poole sajandi eest oma kogemustest Ameerika Ühendriiges, mis arengu kestel on osutunud täiel määral õigeks.

Oleks Ameerika vana riik pika ajalooga, mis kujundab inimeste ise-loomu, mis, lühidalt, annab rahvale tema enda originaalse idee-deelu, siis oleks Ameerikal iseendast küllalt olnud ja ta oleks võinud välismaailma endast eemale hoida. Kuid maal nagu Ameerika, kus on kõik nii lõhestatud ja ebaharmoniline, selles asunikeriigis, kus seni pole juurdunud veel ükski kultuuriomapära, kus pole tekkinud mingeid traditsioone — säärasel maal on see upsakus ja endaga rahulolemine suureks takistuseks kõigile uute arenemiskatsetele.

On uskumatu, kuidas Ameerika end pingutab, et olla omaette maailm maailmas. Kuna tal on küllalt inimesi, usub ta, et tal on ka küllalt vaimu, ja selles usus takistab ta iga viljakat mõju vaimuelule väljaspoolt. Ta usub, et ta ei vaja mingis suunas modernseid impulsse võõrastelt. See on Ameerika, kus sünnib enam kui üheski teises maas maailma elementide suurimaid ristumisi, kus nad kavakindlalt sulguvad välis-maailma moodsate kultuurivoolude eest.

Mitte isegi aladel, millest ameeriklased ise teavad, et neil on juhtiv välismaa, ei suuda nad vastu võtta kultuurijuurdevoolu väljaspoolt.

Aga ameerika kultuur, nii palju kui teda on üldse olemas, on loodud teiste rahvaste vanaduse ja harjumuste abil, see on importeeritud kultuur, mille tõid maale esimesed kolonistid, kultuur, mille aeg Euroopas oli möödas ja mis nüüd Ameerikas sureb.

On eksitus näha kõigis plaanides, mis tulevad Ameerikast, rahva suure-päralise arengu vilja. Vaimselt on Ameerika tõeliselt väga ebamoodne maa.

Need ameerika poisid unistavad pilvelõh-
kuja katuseaias vabast ja ohjeldamatust
elust looduses, milline on võimaldatud
euroopa noorusele nende kaunil kodumaal

elõh-
atust
latud
maal

Seal on energilisi ärimehi, nutikaid leidureid, rumal-jultunud spekulante; kuid sel kõigel on vähe vaimu, vähe intelligentsi.

Kõige tõhusam on Ameerikas ärielu, ähkiv võitlus kasu pärast. Ja võitlus kasu pärast pole mitte tingimatult moodne tegevus, see on niisama vana kui maailma ajalugu. Ameeriklane Robert Buchanan kirjutas paljude aastate eest ajakirjas „*New American Review*“ artikli, milles ta iseloomustas oma kaasmaalasi. „Ameeriklased“, ütles ta, „on rahvas, kelle kunstiline tunne on täiesti väljasurnud, rahvas, kellel tegelikult pole mingit kirjandust;

kes on läbi ja läbi korruptne, avaliku elu kõrgemaist tippudest kuni rahva madalaima kihini;

kes on samal ajal tundlik arustuse suhtes ja veriselt himukas arvustama;

kes jumaldab dollarit ja materjaalset tugevust igal kujul;

kes põlgab konventsionaalseid vorme ja on ise madalaimate harjumuste ori;

kes on liig läbematult ruttav, et omada iseenda mõtteid, ja kes seepärast elab lihtsalt neist filosoofia ülejääkidest, mis on sisse toodud Euroopast.“

Ma ei taha kinnitada, et need sõnad on liialdatud, just vastupidi, ma usun, et need on võrdlemisi õiged. Ameerikas on arenenud elu, mille sihiks on ainuüksi söömise nauding, materjaalsete varanduste kogumine. Ameeriklased on nii tugevasti kiindunud võitlusse kasu pärast, et nad keskendavad sellesse kõik oma võimed, kõik oma huvid. Nende ajud kasvatatakse ainult väärtustes ja arvudereas tuhnimiseks, nende mõtted ei tunne mingit paremat tegevust, kui neile pakuvad igasugused finantsoperatsioonid. Ainus ala, mida nende *common-schools* igapäev õpetavad, on arvutamine; arvud ja statistika on kõigi nende toimetuste tuumaks, arvud ja statistika leiavad isegi tee nende pastorite jutlustesse. Arvudega tõendatakse, kui kallid on selle hinge päästmine, kelle majanumber oli niisugune, ja kogudust kutsutakse üles seda summat tasuma. Ameeriklase huvi arvude vastu väljendub kogu tema elus ja tegevuses. Võimatu oli määrata asju, mille väärtuse teeb ameeriklane

id, rumal-jultunud speku-
intelligentsi.

tlus kasu pärast. Ja võitlus
gevus, see on niisama vana
Buchanan kirjutas paljude
artikli, milles ta iseloo-
tles ta, „on rahvas, kelle
vas, kellel tegelikult pole

õrgemaist tippudest kuni

riselt himukas arvustama;

igal kujul;

ise madalaimate harju-

la mõtteid, ja kes seepä-
st, mis on sisse toodud

latud, just vastupidi, ma
s on arenenud elu, mille
alsete varanduste kogu-
ud võitlusse kasu pärast,
kõik oma huvid. Nende
reas tuhnimiseks, nende
neile pakuvad igasugused
common-schools igapäev
n kõigi nende toimetuste
nde pastorite jutlustesse.
ge päästmine, kelle ma-
akse üles seda summat
adub kogu tema elus ja
ärtuse teeb ameeriklane

*Euroopa noorus materjaalsete raskuste
keelasid elu metsas või veel*

arvudes kindlaks. Teispoolt pole Ameerikas veel alustatud asjadega, mille väärtust ei saa hinnata arvudes; nende vaimuelus samahästi kui puudub uus algus. Ja kuidas võivad jänkid olla moodne kultuurrahvas, kui nad isegi neil aladel, kus teised rahvad on neist ees, ei taha võtta juhatust? Seda keelab neile niinimetatud isamaaarmastuse mõiste. Patriotism plekkflöödil on läbiimmutanud nende kujutlused juba lapsepõlves ja muutnud õigustatud rahvusliku eneseteadlikkuse õigustamatuks upsakuseks. Ameerika esindab lõppeks maale osaks saanud materiaalse tõusu rahva „kultuuritasemena“, muud midagi. Nende kunst, kirjandus, teadus, poliitika või usunduslik kultus pole niivõrd arenenud, et võiks õigustada nende vastupanu teiste maade kultuurisaavutustele, veel vähem võrrelda nende alade kõrgtaset Euroopas.“

Ameerikas ei tunta looduskaitse seadusi ja loodust võib igaüks oma äranägemise järgi ekspluateerida. Ka metsloomi võib igaüks brutaalselt hävitada. Teisiti on see Euroopas, kus looduse ja metsloomade eest hoolitsetakse. Inimene ja loodus moodustavad siin ühise terviku

alustatud asjadega,
melus samahästi kui
odne kultuurrahas,
st ees, ei taha võtta
nastuse mõiste. Pat-
tlused juba lapse-
dlikkuse õigustama-
saks saanud mater-
dagi. Nende kunst,
le nüvõrd arenenud,
kultuurisaavutustele,
as."

anõgemise järgi eks-
n see Euroopas, kus
ad sün ühise terviku

Babbitid

Buffalos olin sageli külaline kellegi noore arsti kodus. Minu sõbra isa oli sakslane, kes oli juba noorena tulnud Ameerikasse. Ema oli ameeriklanna, sajabrotsendiline babbit (Ameerika ühtluskodanik). Minu noor kolleeg oli sündinud Buffalos, polnud Buffalost kunagi välja saanud, nii et ta 30-aastasena polnud oma maas palju näinud, kuigi tal oli vahendeid ja aega reisimiseks. Tal näis puuduvat igasugune mõte ja julgus lahkuda sellest väikesest ühiskonnast, kus ta oli üleskasvanud. Nende babbitite perekonnaelu oli kõigis faasides nii absoluutselt iseloomustav ameerika oludele, et seda peab lühidalt kirjeldama.

Akna eesriideid kasutati Buffalos ainult maja esiküljel, kõigist teistest akendest võis, vannitoast ja tualettruumist, vaadata vabalt naabri vastavatesse ruumidesse. Maja ees olevalt terrassilt juteldi kiiktoolis õõtsudes naabriga kõrvalmaja terrassil. Valjuhääldajatugevusega pasundati siin äri ja perekonnasaladusi edasi-tagasi, mõnikord isegi üle tänava vastasmaja terrassil kiiktoolis õõtsujale.

Alati tuli naabri juurest või vastasmajast mõni laps terrassile minu perenaise juurde, üteldes: „Ema laseb tervitada. Ta loodab, et teie tõmbsooned on nüüd paremad, ja kas teie laenaksite meile oma klopitsat?“ Tunni pärast tuli siis bubi tagasi klopitsa ja ülejäänud vahukoorega kausikeses, parimate tervitustega ja tänuga oma emalt. Vahukoor oli nähtavasti tasuks klopitsa laenamise eest.

Vahepeal jätkus katkestamatu lobisemine terrassil, milles just minu perenaine oli ületamatu. Säärane „smaal talk“ (lobisemine), see „chattering“ (kaagutamine) on eriti omane ameerika perekonnaelule. See on neegrite mõju otsene tagajärg ja vastab „kaagutamisele“ Aafrika neegrikülades. Neegrite mõju ameeriklase kommetele on vastuvaidlematult ilmne.

Me polnud veel lõpetanud teejoomist, kui terrassile komberdas jällegi keegi põngerjas. Palju tervitusi ka vatilt, kas te ei tahaks laenata meile rohuniitjat, vati tuleks selle eest siis õhtul haamriga siia ja lööks pildi

seinale, eile ei oleva inimesi täis. Kust nad kõik noored. Nagu selleks, „et heita silm jutt, et keegi täiskasvanuleh siia igal kellal meie ellu“.

Kas see on otsene mõttes on puhtal k Aafrika külas.

Õhtuti oli babbitite et näidata Euroopa mees teeb end selle keskpunktiks. Esipl vaheldusid ringtants Puhtal kujul võsane Ühistantsu algelise eelseisja õlgadele ja juhitud võrdlemis saali. Seejuures ka kui aknaklaasid va peagu kogu aeg ame songe:

„There may be
On some of y
But there are
Flies on us.“

(Mõnel teist võivad kuid meil, ameeril ükski kärbes)

Ja kohe selle järele:

„For he's a jolly g
(Sest ta on tubli pois

i kodus. Minu sõbra
ameerikasse. Ema oli
ka ühtluskodanik).
Buffalost kunagi välja
alju näinud, kuigi tal
at igasugune mõte ja
ta oli üleskasvanud.
ii absoluutselt iseloo-
rjeldama.
küljel, kõigist teistest
a vabalt naabri vasta-
eldi kiiktoolis õõtsu-
ugevusega pasundati
ord isegi üle tänava

terrassile minu pere-
loodab, et teie tõmb-
neile oma klopitsat?"
ejäänud vahukoorega
emalt. Vahukoor oli

ssil, milles just minu
bisemine), see „chat-
perekonnaelule. See
agutamisele“ Aafrika
netele on vastuvaidle-

sile komberdas jällegi
i tahaks laenata meile
riga siia ja lööks pildi

seinale, eile ei olevat ta saanud kahjuks tulla. Äkki oli meie terrass inimesi täis. Kust nad kõik tulid, seda ma ei tea. Enamjaolt olid nad kõik noored. Nagu mu sõber mulle hiljem reetis, olid nad kõik tulnud selleks, „et heita silma sinule“ („to get an eyeful of you“). Oli levinud jutt, et keegi täiskasvanud eurooplane istub Smithi terrassil. „See jõuk tuleb siia igal kellaaajal päeval ja öösel“, ütles mulle arst, „see kuulub meie ellu“.

Kas see on otsene neegrite mõju, sest massilised seltskonnad selles mõttes on puhtal kujul võsaneegrite komme ja seda võib näha igas Aafrika külas.

Õhtuti oli babbite juures party, tantsuõhtu, nagu ma oletasin, selleks, et näidata Euroopa unikumi ka teistele naaberbabbititele. Pidupere-meis teeb end sellega huvitavaks ja on nädalate viisi kõigi kõneluste keskpunktiks. Esiplaanil olid ühistantsud ja ühislaulud, mis mõnikord vaheldusid ringtantsudega paariviisi. Oli see aga kõrvulukustav lärm! Puhtal kujul võsaneegrite lõbustus!

Ühistantsu algelisim vorm on kindlasti madu: käed pannakse oma eelseisja õlgadele ja nii vääneldakse juhtoinast võimalikult keerukalt juhitud võrdlemisi mõtetult läbi saali. Seejuures karjuti nii valjult kui aknaklaasid vastu pidasid, ja peagu kogu aeg ameerika mõlemad songe:

„There may be flies
On some of you guys.
But there aren't any
Flies on us.“

(Mõnel teist võivad istuda kärbsed, kuid meil, ameeriklastel, ei istu ükski kärbes)

Ja kohe selle järele:

„For he's a jolly good fellow...“

(Sest ta on tubli poiss)

Ühtluskodanike standarditud ühtlustoit konservi-dest. Isegi õlut ja kartuleid müüakse Ameerikas konserveeritult! Perenaise poolt isiklikult valmistatud toit on Ameerikas „vanamoodne“, sest eelistatakse ühtlustoit.

116 THE LITTLE HOME JOURNAL Editors: 1931

**Beech-Nut
Ready-Cooked
Spaghetti**

Just heat and serve

WHILE all the world is getting used to spaghetti, the Beech-Nut Ready-Cooked Spaghetti is a new and different kind of spaghetti. It is made from the finest Italian spaghetti, and is cooked just the way you like it. It is a real convenience food, and it is a real treat for the whole family.

For dinner, for supper, for a party—Beech-Nut Ready-Cooked Spaghetti is a real convenience food. It is made from the finest Italian spaghetti, and is cooked just the way you like it. It is a real convenience food, and it is a real treat for the whole family.

**Other Beech-Nut
Meatless Products**

Beef, Pork, Chicken, Turkey, Lamb, Veal, Fish, Shellfish, and more.

**Beech-Nut
Prepared Spaghetti**

With Cheese and Tomato Sauce

Esimene neist lauludest on jänkide juures küll kõige rahvapärasem. Selle sügavamaks mõtteks on — kõigil teistel rahvastel istuvad kärbsed, ainult mitte ameeriklastel.

Kahjuks oli levinud jutt, et ma kõnelen inglise keelt. Vähemalt sajale küsimusele pidin ma õhtu kestel vastama, nagu ametnik mingis informatsioonibüroos, nende hulgas kindlasti kakskümmend korda kuulsale küsimusele: „Teil on Saksamaal imehea õlu; on see tõsi, et teie beebidele antakse õlut piimapudelites? Meie lugesime sellest magasinis.“ Või: „Nüüd ütlege meile: on Frankfurt või Berliin Saksamaa pealinn?“ Juutidel oli tõesti õnnestunud ameeriklaste laiu masse veenda, et „nende Frankfurt“ on Saksamaa pealinn.

Õhtu „kultuuriliseks“ kõrgpunktiks olid paaride soolotantsud. On raske anda neist ligikaudsetki kujutlust. Igatahes pole aga kirjelduse liialdamine võimalik. Linnu tulistas alla minu sõber, dr. S., ise. Ta haaras oma

partneri väikestest sõ-
trampis nüüd nagu m-
mul võimalik sageli m-
hakkasid. Pärismaa-
vähemalt üks tund d-
vabastada end piinav-
Mulle meenus kohe s-
mine märatsemishoo-
järele, kuid ühegi ju-
olevat tegemist koka-
rumbat ja *Turkey-T-*
Hop' i ja jazziti seda-
kõige enam langetõv-
Kindlasti on Aafrika-
ameerika järeleaimar-
Milgi juhtumil põle a-
pärasele muusikale j-
Pealeselle näib avalik-
habbitid üksteise vas-
esineb äärmiselt har-
mitte purjuspäi. Eri-
silmatorkava ja alati-
riklane soovib oma-
välispidiselt elab tem-
naabriteta.
Iga üksik babb-
sest „familiarity bre-
gust). Kuid hetkel,
sõprus jällegi jalule-
laste, samuti lihtsat-
See muutub leebema-

Ühendrüklased peavad
end „loomistöö krooniks“
Grupp ühtlajätkisid

kõige rahvapärasem.
stel istuvad kärbsed,

elt. Vähemalt sajale
metnik mingis infor-
mend korda kuulsale
e tösi, et teie beebi-
lest magasinis.“ Või:
amaa pealinn?“ Juu-
e veenda, et „nende

olotantsud. On raske
ga kirjelduse liialda-
ise. Ta haaras oma

Ühendriiklased peavad
end „loomistöö krooniks“
Grupp ühtlusjänkisid

partneri väikestest sõrmedest, hoidis teda endast käsivarre kaugusel ja trampis nüüd nagu metsik vesibühvel ümber tüdrukku. Troopikas oli mul võimalik sageli näha, kuidas karibud äkki ringis ümbertrampima hakkasid. Pärismaalased jutustasid, et loomadel peab 24 tunni kestel vähemalt üks tund olema võimalik end vees või mudas jahutada, et vabastada end piinavatest puukidest, muidu algab ringtants.

Mulle meenus kohe see kaributants. Doktori partneril näis olevat keskmine määramishoog. Teistest paaridest tantsis igaüks oma retsepti järele, kuid ühegi juures ei võinud märgata mingit kindlat tantsu. Näis olevat tegemist kokteiltantsudega. Ilmselt segati *shimmyt* ja *swingi* ja rumbat ja *Turkey-Troti*, neile lisati veidi *Monkey-Glide'i*, *Kangaroo-Hop'i* ja jazziti seda kõike läbisegamini, nii et lõppprodukt sarnanes kõige enam langetõvehoole. Seda saatis raadiost võsaneegritemuusika. Kindlasti on Aafrika võsaneegrite tantsude tase palju kõrgem nende ameerika järeleaimamistest.

Milgi juhtumil põle ameeriklastel seni õnnestunud luua algeidki rahvapärasele muusikale ja tantsule.

Pealeselle näib avalikul ühiskondlikul elul olevat see eelis, et üksikud babbid üksteise vastu siledaks hõõrduvad, nii et ameeriklaste keskel esineb äärmiselt harva mõtete lahkumineku või lööminguid, isegi mitte purjuspäi. Erinevused tasandatakse ja reageeritakse ära väga silmatorkava ja alati luurava kahjurõõmuga. Igapäev tuntakse, et ameeriklane soovib oma armsale naabrile kõike mõeldavat halba, kuigi ta välispidiselt elab temaga rahu ja karjainimesena ei võigi kunagi elada naabriteta.

Iga üksik babbid saadab salaja iga teise babbidi kuradile, sest „*familiarity breeds contempt*“ (lähem tutvus põhjustab põlgust). Kuid hetkel, mil jälle kohatakse, on piiramatu harmoonia ja sõprus jällegi jalule seatud. Kahjurõõm on aga nii väikeste kui suurte laste, samuti lihtsate iseloomude juures kõige tugevamini arenenud. See muutub leebemaks arusaamise süvenemise ja vanaduse tulekuga.

„Kui inimesed muutuvad päris halvaks, siis pole neil enam muud osa, kui kahjurõõm.“

Goethe

Vere ja valiku väärtuse tunnetamine

M meie esimeseks sihtjooneks oli ja on vere ja valiku väärtuse tunnetamine.

See eeldus oli maksev aastal 1929 ja jääb maksvaks kuni püsib //

Samuti kui seemnekasvatataja, kes peab uuesti aretama üht vana, head sorti, mis on segatud ja viljatuks muutunud, läheb põllule tegema niinimetatud põõsasvalikut, nii alustasime meie kõigepealt inimeste läbiõelumist, kellest arvasime, et neid ei või kasutada // ülesehitamiseks.

Valiku viis keskendus nende valikule, kes kehaliselt kõige enam lähenesid soovpildile, põhjamaa inimesele. Välised tunnused, nagu pikkus ja rassiliselt vastav välimus, mängisid ja mängivad ka praegu seejuures osa.

Et seda põhimõtet aastate kestel, mida enam meil tekkis kogemusi, paremini ja teravamalt väljakujundati, seda ei pruugi mul teile kinnitada. Samuti palun teid olla veendunud, et meil valitseb täielikum selgus selles, et selles valikus ei teki kunagi seisakut. Aasta aasta järele muutuvad meie nõudmised samal määral teravamaks, mil määral saksa rassiseaduse ja ikka enam suureneva arusaamise mõjul verest ja kasvatuses jätkub saksa inimkonna tõus.

See peab olema nii, et tingimustega, mida esitavad meie järeltulijad saja või enam aasta kestel, nõutakse üksikinimeselt mitu korda enam kui praegu.

Samuti teame, et esimene väliste vaatepunktide järele — praegu esivanemateürikute ja korduvate järeluurimistega täiendatud — teostatud valik võib olla ainult esimene, kõige esimene valikuprintsiip, et seda peab jätkama valikuprotsessiga aastate kestel // -is ja et sellele järgneb iseloomult, tahtelt, südamest ja seepärast ka verelt mittesobivate väljaõelumine.

Seadustega, mida anname ise endale, tahame igavesti selle eest hoolit-

seda, et igal pojalt //
ainult väljavaadet v
selle eest hoolitseda.
võetakse vastu ja tu
pidi selle eest, et //
on valikuprintsiip.
K

Kogu esimeste saja
pääsmise uim Uue M

Valge rass pillas om
tega.

Tekkis seadusest ja
mademan“. Tublidu
südametunnistusetu

Nii kasvas Uus Maailm

Küll püüdis Uus Ma
kuid oli vaja ainult
puudumist.

Uus Maailm kasvata
disega. Tekkis plut
juurdetõmbamise ja

rtuse

vere ja valiku

ks kuni püsib //

ama üht vana, head
põllule tegema niini-
pealt inimeste läbi-
// ülesehitamiseks.

elt kõige enam lähe-
nnused, nagu pikkus
ka praegu seejuures

eil tekkis kogemusi,
ungi mul teile kinni-
tseb täielikum selgus
a aasta järele muutu-
l määral saksa rassi-
verest ja kasvatuses

ad meie järeltulijad
elt mitu korda enam

järele — praegu esi-
endatud — teostatud
ikuprintsiip, et seda
s ja et sellele järgneb
t mittesobivate välja-

esti selle eest hoolit-

sed, et igal pojalt // suguvõsaraamatusse kantud //perekonnast pole ainult väljavaadet või isegi õigust saada //meheks, vaid me tahame selle eest hoolitseda, et alati üks osa nende perekondade poegadest võetakse vastu ja tunnustatakse kui //mehi ja me hoolitseme ka edaspidi selle eest, et //i voolab pidevalt kogu rahva parimat verd. — See on valikuprintsiip.

//riiklik juht Heinrich Himmler
ühes 1935 aastal peetud kõnes.

Valik?

Kogu esimeste sajandite kestel — otsustav aeg — valdas köidikust pääsmise uim Uue Maailma valgeid isandaid.

Valge rass pillas om verd ja segas ohtlikul määral värviliste rahvastega.

Tekkis seadusest ja korrast täielikult võõrdunud ja mandunud „selfmademan“. Tublidus vahetati kavalusega, julgus mõtlematusega (kuni südametunnistusetuse piirini). Tsiivilisatsioon pidi asendama kultuuri.

Nii kasvas Uus Maailm gigantse kehana, millel puudus nägu.

Küll püüdis Uus Maailm värvi ja puudriga endale nägu ette maalida, kuid oli vaja ainult üht liigutust, tuulehoogu, et paljastada ta näo puudumist.

Uus Maailm kasvas endale küll eliiti, mis piirdus aga ainult välispidisega. Tekkis plutokraatia, mis paljunes uute „selfmademanide“ juurdetõmbamise ja vähenes juhuslikult vaesestunu väljatõukamisega.

Kurt Eggers 1936

Ballyhoo

Kes on näinud Ameerikat kogu tema eredas vastuolulisuses, tema järskudes erinevustes, rikka ja vaese, põlise ja sisserändanud, ida ja lääne, lõuna ja põhja, põllumajanduslike ja tööstuslike huvide, tööliskonna ja ettevõtjate, biljonäri ja „bumi“ vahel, see ei taipa, kuidas seda vastuolude maad pole juba ammu vapustanud raske sotsiaalne revolutsioon, jah, et ta pole veel üldse koost lagunenu. Kuid see rahvas pole mingi rahvus, vaid ainult rahvaste kogu ja ta vaevalt tunneb mingit sotsiaalset liikumist. Veel imestamisväärsem on aga, et „rahvuslik ühtsus“, mis Saksamaal loodi alles rahvusliku revolutsiooniga, on siin — vähemalt välispidiselt — juba saavutatud, kuigi parima tahtmise juures ei saa kõnelda ameerika rahvast. Kõik need rahvamassid, kes kõnelevad küll inglise keelt — kuigi väga erinevaid murdeid — kuid samas vaimus ei mõtle ega samas veres tunne, näitavad kõigest hoolimata ikka jälle imestamisväärset üksmeelt ja ikka jälle tekivad massihinge mõjutused, mida õieti ei tohiks ollagi.

Selle massihinge olemasolu, mis väljendub nii sõjapsühhoosis kui Lindberghi-mürglis, tõendab meile „Ballyhoo“. Mis on „Ballyhoo“? Võib-olla tunnevad ainult üksikud eurooplased seda sõna, milles peitub ameerika mõistmine.

Sattusin sellele sõnale kord ühes tuttavas perekonnas nädalalõppu veetes. Võõrastetoa öölauakesel oli raamatuid ja ajakirju. Üks neist äratas tähelepanu oma eredavärvilise kaanega. See teataval määral otse hüppas vaatlejale peale. „Ballyhoo!“ karjus see talle näkku.

Ballyhoo? Mis see on? Lehitsesin brozhüüri — filminäitleja Mae West igas poosis, Mae West riidetatult ja riietumata, Mae West kooliplikana, Mae West oma „kurvide“ täies hiilguses, mis tegid ta kuulsaks ja millega ta ähvardas teha lõppu saleda joone valitsusele.

Kogu brozhüür täis Mae Westi ja ainult Mae Westi, see on Ballyhoo. Ballyhoo tähendab suurt lärmi mingi eseme või isiku ümber, nagu poleks peale selle enam midagi muud maailmas, nagu oleks kõik muu

täht-susetu, kusjuures väärrib või mitte. Pe seda ka inimesed ja Ballyhoo säärases u olemas ameerika hin end sellega seletada. huvikoondumine ots sama kiire kadumine

Ameeriklase kalduvut mi kasvatuse produ ebatõenäoline, kui A siuskuv laps, kes te siiski, see on tema „J ega endale midagi et riklane on seni oma n Kui tema naine ütles siis tõmbabki ta kuu

Ameeriklanna sarna vahendeid, kõige eri või higileha, vistrik pehmete käte jne... lehata, keha higista lihtsalt ei julgeks os ette kirjutab, mis ka givalt manitsedes, muusikapala vahel on osaliselt täiesti al iga ostja, nagu rõõv nad löövad ta maha vanaks, sa jääd haig eemale, sinu sõber e nii koledaks, et võim

astuolulisuses, tema
sisserändanud, ida ja
slike huvid, töölis-
ei taipa, kuidas seda
e sotsiaalne revolüt-
Kuid see rahvas pole
evalt tunneb mingit
aga, et „rahvuslik
atsiooniga, on siin —
rima tahtmise juures
massid, kes kõnelevad
— kuid samas vaimus
hoolimata ikka jälle
assihinge mõjutused,

psühhoosis kui Lind-
a „Ballyhoo“? Võib-
sõna, milles peitub

konnas nädalalõppu
ajakirju. Üks neist
See teataval määral
e talle näkku.

minäitleja Mae West
e West kooliplikana,
a kuulsaks ja millega

sti, see on Ballyhoo.
isiku ümber, nagu
nagu oleks kõik muu

täht-susetu, kusjuures on täiesti ükskõik, kas selle lärmi põhjus seda
väärib või mitte. Peaasi on koondada huvi ühele punktile, siis usuvad
seda ka inimesed ja karjuvad kaasa. See on Ballyhoo.

Ballyhoo säärases ulatuses on uus. Võimalus selleks oli küll juba ammu
olemas ameerika hinges, ja mõned muidu arusaadamatud nähted lasevad
end sellega seletada. Kuid see 130-miljonilise rahva peagu hullumeelne
huvikoondumine otse veidratele ja kõrvalistele esemetele ja selle huvi
sama kiire kadumine, see on uus, põhiliselt päris ohtlikult uus.

Ameeriklase kalduvus Ballyhoole on ringhäälingu, ajalehtede ja reklaa-
mi kasvatusel produkt. Ameeriklane ettevaatliku skeptikuna on sama
ebatõenäoline, kui Ameerika vabaduse maana. Ameeriklane on pime-
siuskuv laps, kes teeb seda, mis talle üteldakse. Ühe erandi teeb ta
siiski, see on tema „business“. Seal on ta valvas, seal ei lase ta end petta
ega endale midagi etterääkida. Tema „business“ on ka ala, kuhu amee-
riklane on seni oma naisel lasknud kõige vähem tungida ja mõju avaldada.
Kui tema naine ütleb — tõmba oma kuub selga ja tule minuga välja,
siis tõmbabki ta kuue selga ja läheb välja; kuid oma äris ta on „boss“.

Ameeriklanna sarnaneb temale. Ka tema ostab vapralt kõiki iludus-
vahendeid, kõige erinevamaid segusid ja medikamente halva suulõhna
või higileha, vistrikkude vastu, juusteläike, nahavärvi, siidiste ripsmete,
pehmete käte jne. . . . jaoks. Ostja suu ei pruugi seejuures sugugi halvasti
lehata, keha higistada ja tal võib olla suurepärane nahavärv. Ta aga
lihtsalt ei julgeks ostmata jätta kõiki neid vahendeid, mis reklaam talle
ette kirjutab, mis karjuvad talle vastu igast lehest, igast ajakirjast tun-
givalt manitsedes, hoiatades, ähvardades ja mida talle raadiost iga
muusikapala vahel kõrvu karjutakse. Selle tööstuse reklaamimeetodid
on osaliselt täiesti alatud. Nad luuravad oma ohvrit, ja selleks võib olla
iga ostja, nagu röövloom. Nad mässivad ta oma võrku nagu ämblikud,
nad löövad ta maha nagu röövlid. Osta, üteldakse seal, või sa muutud
vanaks, sa jääd haigeks, sa muutud viletsaks, inimesed hoiduvad sinust
eemale, sinu sõber ei taha sind enam suudelda. See taud on muutunud
nii koledaks, et võimud olid sunnitud vahele astuma. Laboratooriumides

uuriti läbi kõik patenteeritud arstimid, preparaadid, iludusvahendid, ja tehti kindlaks, et nad suuremalt osalt olid mitte ainult kahjutud, vaid kahjulikud, jah, isegi osaliselt väga ohtlikud. Surmajuhtumite arv, mida tuleb kirjutada selle tööstusala arvele, on tohutult suur. Seejuures on eriti huvitav, et just see osa inimestest, kes nende vahendite kasutamise järele haigestusid ja surid, saatsid vastavatele firmadele enne kirju, milles nad kiitsid nende preparaatide head mõju. See kuratliku reklaami-sõjakäigu hüpnootiline mõju oli siis niivõrd tugev, et õnnetuid inimesi ei sunnitud neid üksi ostma, vaid ka kiitma preparaati, millest nad haigestusid ja surid. On olemas teooria, mis kinnitab, et ameeriklased maastiku ja kliima mõjul „indianiseeruvad“. Tõepoolest, nende „arstide“ reklaamitehnikal on kaheldamatult sarnasust indiaani shamaanide trikkidega, ainult et viimased polnud nii südametunnistusega ega levitanud oma „võluvahendeid“ massartiklitenä.

Valitsus püüdis alustada vastu-sõjakäiku. Ajakirjanduses ja kinodes hoiatati patentarstimite ja iludusvahendite eest. Kuid sellesse tööstus-
alasse investeeritud kapital oli liig võimas. Kõik lõppes mõningate ähmaste hoiatustega ja jäi jälle vana viisi. Ameeriklane on harjunud, et teda võetakse käekõrvale ja talle üteldakse „tee seda või seda, see on ilus ja see inetu, sellest siin pead sa vaimustuma, seda seal põlgama.“ Ja ta teeb seda, kuna seda tehakse. Läheb keegi ameeriklane restoraani, siis istub ta vapralt laua juurde, mille kohanäitaja talle juhatab. Võib-olla istuks ta parema meelega hoopis teise lauda, kuid ta ei julge isegi nii ketserlikult mõtelda, samuti nagu kohanäitaja ei oska mõtelda, et külalisel võivad olla omad soovid. Teen mõnikord nalja ja lasen kohanäitajat daami majesteetlikult ja uhkelt enda ees sammuda ja otsin endale vahepeal laua, nagu mulle meeldib. Ja kui daam siis armuandva kuninganna ilmega osutab tema poolt määratud lauale, on tema hämmastus ja viha piiritu, kui ta alles nüüd näeb, et külaline polnud sel korral sõnakuulelik koer, nagu ta on harjunud nägema.

Ma olen välismaal alati tähele pannud, et ameerika reisijad lasevad end nagu lambakarja ühest kohast teise vedada. Nad järgnevad pimesi reisi-

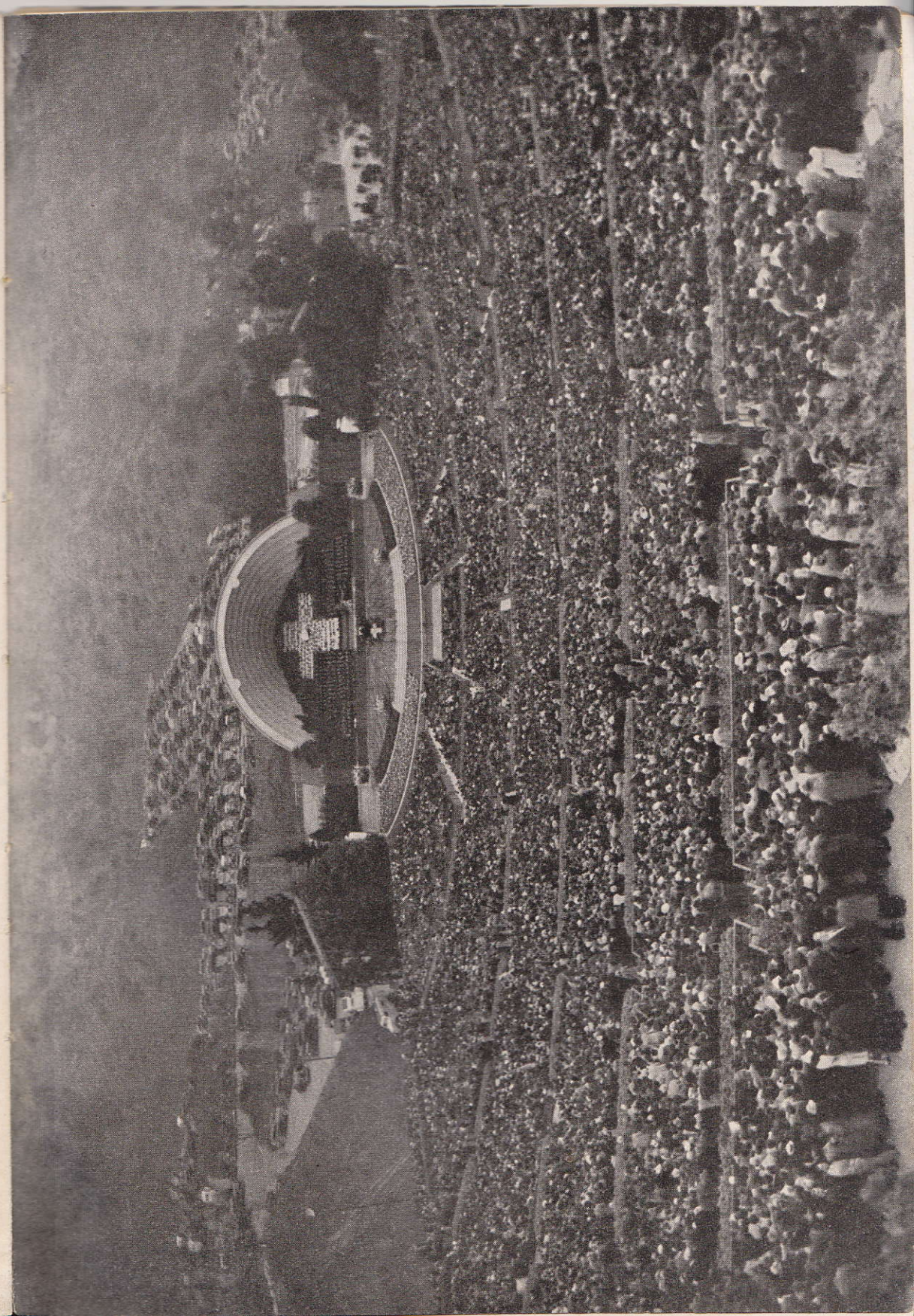

lid, iludusvahendid,
 te ainult kahjutud,
 armajuhtumite arv,
 tult suur. Seejuures
 le vahendite kasuta-
 le firmadele enne
 mõju. See kuratliku
 d tugev, et õnnetuid
 a preparaati, millest
 innitab, et ameerik-
 . Tõepoolest, nende
 ust indiaani shamaa-
 ametunnistusega ega

anduses ja kinodes
 uid sellesse tööstus-
 k lõppes mõningate
 ne on harjunud, et
 eda või seda, see on
 seda seal põlgama.“
 eeriklane restoraani,
 talle juhatab. Võib-
 kuid ta ei julge isegi
 ei oska mõtelda, et
 nalja ja lasen koha-
 s sammuda ja otsin
 laam siis armuandva
 uale, on tema häm-
 külaline polnud sel
 ema.

reisijad lasevad end
 rgnevad pimesi reisi-

endab teha suurt kära mingi asja,
 Tähtis on masside huvi koondada
 siis nad usuvad seda ka juba

jatejuhile või oma kaaslastele ega tule üldse mõttele teistest lahku lüüa või oma soove avaldada. Euroopa hotellid, kus tihti viibivad ameerika reisijad, teavad juba ammu, et nad võivad ameeriklastele kõike pakuda, et ameeriklane võtab alati selle toa, mis talle pakutakse. Kuid muidu pole seda ameerika masside kerget juhitavust Euroopas kuigi palju tähele pandud.

See on tõepoolest mõistatus, sest teispoolt näitab ameerika rahvas end täiesti ohjeldamatuna ja keeluseaduse aastatel kasvas üles generatsioon, kellele seaduserikkumine oli otse spordiks. Ameerika lapsed kasvavad vähemalt meie arusaamise järel üles nagu kõige kasvatamatumad tänavapoisid, keda endale üldse kujutleda võib. „O please, Johnny“, kudrutab ameerika ema oma 10—12-aastasele pojale, kes külaliste juuresolekul diivanil ümber aeleb, „Kas sa oleksid nii kena ja jätaksid selle!“ Ta võib veel rõõmus olla, kui saab kas või häbemata vastuse ja kui magus Johnny ei jätka oma tegevust vastumeelse urinaga, nagu oleks ta ema ainult tühi õhk.

Koolis on juba teised lood. Seal areneb juba algusest peale see omapärane massisugestioon, mille järele ükski laps mingi hinna eest ei taha raamidest välja kukkuda. Seal on maksvad kindlad, ületamatud reeglid. Õpetajail, kes neid tunnevad, on võrdlemisi kerge seda kasvatamatut lastemassi kasvatada ja juhtida.

Nii areneb see hiljem edasi. Üksik on ja jääb individualistiks. Temas peitub veel pioneeride aja trotsivat iseseisvusmeelt, mille ta on pärinud oma esivanemalt. Kuid samal ajal elab temas ka veel see ebakindlustunne, see seltskondlik alaväärsuskompleks, mille ta on samuti võtnud üle oma esiisadelt, kes asunikena, farmeritena piilusid kartlikult linnade poole idas ja omandasid pimesi kõik, mis tuli sealtpoolt viisakuse ja hea tooni käskudena. Tütar, kes pöördus, linnast koolist tagasi preerias asuvasse farmi, dikteeris ja vanemand kuulasid teda pimesi; sest tema pidi ju ometi teadma, kuidas tuli käituda.

Ameeriklane on kindlasti vapper, kuid tal pole cendi eestki kodanikujulgust. Teha midagi teisiti, kui mass, selle eest kohkub ta hirmuga

Ballyhoo — Nii peab maailm kujutlema endale ameeriklast — üleloomulikult laiaõlgne, suurekasvuline, liigtugeva lõuaga, õiguse raskeltrelvastatud kaitsja. See pilt ühest taani lehest näitab, et seda kujutlust säilitatakse veel praegugi Euroopa maades

tagasi. Kes aga määrab, sest kes seda määrab, oleks see lambakari. Ballyhoo näitas, et igas kes oskab massi huvi jonilist massi.

Ballyhoo tähendab p... et üks suur rahvas... näitlejast, poksijast... jõud ja tumedad võim... sinna, kus nad teda... ainult Ameerikale, v... oludel katastroofi ja

teistest lahku lüüa
i viibivad ameerika
klastele kõike pak-
le pakutakse. Kuid
ust Euroopas kuigi

meerika rahvas end
s üles generatsioon,
ka lapsed kasvavad
vatamatamad täna-
se, Johnny", kudru-
es külaliste juures-
a ja jätaksid selle!"
nata vastuse ja kui
urinaga, nagu oleks

st peale see omapä-
hinna eest ei taha
ületamatud reeglid.
seda kasvatamatut

vidualistiks. Temas
mille ta on pärinud
eel see ebakindlus-
ta on samuti võt-
a püüsid kartlikult
tuli sealtpoolt viisa-
nnast koolist tagasi
mlasid teda pimesi;

endi eestki kodani-
kohkub ta hirmuga

Ballyhoo — Nii
peab maailm kujut-
lema endale amee-
riklast — üleloo-
mulikult laiaõlgne,
suurekasvuline,
liigtugeva lõuaga,
õiguse raskeltrel-
vastatud kaitsja.
See pilt ühest taani
lehest näitab, et
seda kujutlust säili-
tatakse veel praeg-
gugi Euroopa
maades

tagasi. Kes aga määrab selle, mida mass teeb? See on otsustav küsimus; sest kes seda määrab, see juhib 130-miljonilise rahva mõtteid, nagu oleks see lambakari.

Ballyhoo näitas, et igaüks, kes omab avaliku propaganda vahendeid ja kes oskab massi huvi koondada ühte punkti, võib juhtida seda 130-miljonilist massi.

Ballyhoo tähendab põhiliselt midagi väga tõsist. See ei tähenda ainult, et üks suur rahvas on paar päeva, nädalat või kuud hullunud ühest näitlejast, poksijast või lendurist, vaid see tähendab, et kontrollimatud jõud ja tumedad võimud võivad kogu suure rahva tänasest homseni viia sinna, kus nad teda näha tahavad. Selles aga peitub tohutu oht mitte ainult Ameerikale, vaid kogu maailmale. See tähendab teatavalt asjaoludel katastroofi ja sõda.

TURE LINDSTRÖM:

Üks toos tikke

Viihides Chikagos tahtsin suitsetada sigaretti.

„Palun toos tikke“, ütlesin kaubamajja astudes.

„Süütekaupade, valgustuskehade ja rakettide osakond, teine kord paremal“, oli vastus.

„Meie tuletikke siin ei müü“, vastati mulle seal haavunult. „Kas soovite Dunhill tulemasinad sisseehitatud mängutoosiga või ilma?“

„Ja... ma tahtsin — ainult — sigaretti süüdata, ja kuna mul parajasti pole tikke...“

„Mõistan, mängutoosiga.“ Mees ulatas mulle juba arve ära kirja. Ma ei teadnud, mida pidin ma selle tulemasinaga peale hakkama.

„Nüüd on kuuel seespoole erinev tasku Dunhill-tulemasina jaoks“, muutus müüja jutukaks. „Need on äärmiselt praktilised. Olen valmis juhtima teid valmisriiete osakonda, kus neid teile kindlasti heameelega näidatakse.“

Ta viis mind liftiga üles.

„Üks sportülikond Dunhill-taskuga!“ karjus ta üle liftiukse, tõmbas ukse enda järel kinni ja kadus.

„Ei“, ütlesin, „tahtsin ainult Dunhill-taskut...“

„Mõistan, Dunhill-taskuga“, kutsus range daamihääl mind korrale. — See oli müüjanna.

Siis vajutas ta nupule, liiguvad vaipa minu jalgade all tõmmati edasi, vankusin ja kukkusin diivanile. Järgmisel hetkel olin ümberriietatud, töö, mille sooritas üks müüja minu abitus olukorras.

Müüjanna naeratas mulle.

„Võluv“, ütles ta.

Naeratasin müüjannale.

„Võluv“, ütlesin min

Abiellumisosakond

Kui olime abiellumi

„Kuidas on teie nime

alla.

„Esiteks pole ma n

kui see sobis ühele

sed teineteisele tava

tunnistusel lugema,

Ta komistas astmel,

Üks liftipoiss ruttas

konna kõrval“, sosi

Kui olin maksnud

hoovis üks hauaki

sünd. Brown.“

Nii sain ma kõrvalt

Lahkusin kaubamaj

Nurgal seisis pime

et olin unustanud

Kuid ma ei julgen

Me tulime kol

meenuses alles

neist kaks proovipa

Kolynose hambap

konna ründepr

(mitte hõõruti).

„Võluv“, ütlesin mina.

Abiellumisosakond asus trepp kõrgemal.

Kui olime abiellumistunnistustele alla kirjutanud, olime abielus.

„Kuidas on teie nimi, armuline preili?“ küsisin, kui läksime jälle trepist alla.

„Esiteks pole ma nüüd enam mingi preili“, arvas ta veidi teravamalt, kui see sobis ühele noorele abielunaisele, „teiseks ütlevad abieluinimesed teineteisele tavaliselt sina, kolmandaks pidid sa minu nime abielutunnistusel lugema, neljandaks...“

Ta komistas astmel, kukkus ja murdis kaela.

Üks liftipoiss ruttas mööda: „Matuseosakond asub just abiellumisosakonna kõrval“, sosistas ta mulle diskreetselt kõrva.

Kui olin maksnud esimeseklassi matuse eest, oli surnuaial kaubamaja hoovis üks hauakivi rohkem. Sellele oli kirjutatud: „Dorothy Lindström, sünd. Brown.“

Nii sain ma kõrvalteede kaudu teada oma naise neiupõlvenime.

Lahkusin kaubamajast lesena.

Nurgal seisis pime mees ja müüs tikke. Otsin ühe toosi ja märkasin siis, et olin unustanud oma sigaretid vana ülikonna tasku.

Kuid ma ei julgenud tagasi minna.

Võluvormel

Me tulime kolmekesi hilja pärast keskööd minu korterisse. Mulle meenus alles siis, et minu mantlil taskud olid pungil täis. Leidsin neist kaks proovipakikest Wrigley närimiskummi, väikese proovituubi Kolynose hambapastat, ühe proovituubi köhakompvekke, kaks massiülrikonna riideproovi, 7 reklaamsedelit ja kaks väikest reklaamraamatut (mitte brožüüri). Kaks garaaži, üks juukselõikaja ja kaks pesumaja

soovitasid end teiste hulgas minule. See makulatuur oli mulle kindlasti osaliselt otse tänaval, osaliselt kahe lokaali (kus me sõime) riitehoidjate poolt, kellele selle eest makseti, tasku pistetud.

Maal, kus raha pidavat kasyama, tõuseb business-reklaam erakordselt kõrgele tasemele, mida ma siinkohal tahaksin vastuvaidlematult ja vähendamatult tunnustada. Lõpmatult peenelt ja täpselt on see kohandatud masside psühholoogiale. Kaheldamatult esmajärguline psühholoogiline täpsustöö, mida saab siin otse selle allikal uurida.

Ameerika business-man tunneb oma kaasmaalasi nagu ainult üks ema võib tunda oma lapsi. USA-ühtlusing on küll lihtsalt konstrueeritud, et jääda võrdlemisi muutumatuks teguriks, kuid siiski peab ka palju kriitilisem eurooplane möönma jänkireklaami magnetilist mõju endale.

Ameerika reklaam pöördub oluliselt tundeelu ja kõigepealt intellekti poole. Mida vähem viimast üles raputatakse ja mida täielikult appeleeritakse mingile tundemomendile, seda kindlam on edu. Ainuüksi ühtluskodaniku tundereaktsiooni õige tundmine võib Ameerikas viia reklaamieduni.

Seejuures püütakse nagu poliitikaski äratada uudishimu, kadedust, hirmu, ahnust, armukadedust ja igal juhtumil vältida, et inimene hakkaks järele mõtlema või isegi omaenda arvamist kujundama. Küll tehakse aga kodanikule enda arvamine enne sobivaks ja pannakse talle valmina ette.

Vanade asjatundjatena töötavad ameerika ärimehed ka ameerika kõige tuntuma ärijuhtmõtte järele: „Kõiki inimesi võib teatav aeg, mõningaid alaliselt, kuid igatahes mitte kõiki inimesi alaliselt narriks pidada.“ (*„You can fool all of people some of the time, some of the people all of the time, but not all of the people all of the time.“*)

Reklaamideede ja — meetodide mitmekesisuse, originaalsuse, rikkusega on raske jätkit ületada. Oluliselt toetub ta, nagu iga reklaami juures lõbusatele lõöksõnadele, kergelt meeldejäävatele sõnamängudele, karikatuuridele ja lugematutele labasustele, millega tõmmatakse endale algul tulevase ostja tähelepanu ja vallutatakse ta siis lõplikult.

Eht ameerikalik on ka „*universal sex-appeal*“ (u. s. a.) primitiivne lahamine. Ameeriklased ise möönavad, et nad on viimasel ajal muutunud *sex mad* (hulluks). Kõik viiakse ühendusse Sex Appeal'iga, isegi kül-

Usühingute võistlus
amatöör on liig suur
selleks, et ameerika
võimulikud võiksid
ilma erilise attrakti-
sioonita värbata kiri-
kuskäijaid

mutuskapid. „Iga u
ameerika ajakirjani
Iga hiirelõksude, ha
produkte kuidagi
rändab ameerika m
vad nad oma jalgu
vaguni seintel, oli
sis küdeti kohvi, k
tervel küljel, mida
supelkostüümis, m
kirjaga lehekülje
„sigaretti“. Tüdruk

ur oli mulle kindlasti
us me sõime) riiete-
stetud.

s-reklaam erakordselt
vastuvaidlematult ja
täpselt on see kohan-
smajärguline psühho-
al uurida.

nagu ainult üks ema
salt konstrueeritud, et
ki peab ka palju kriiti-
list mõju endale.

kõigepealt intellekti
mida täielikult appel-
on edu. Ainuüksi üht-
b Ameerikas viia rek-

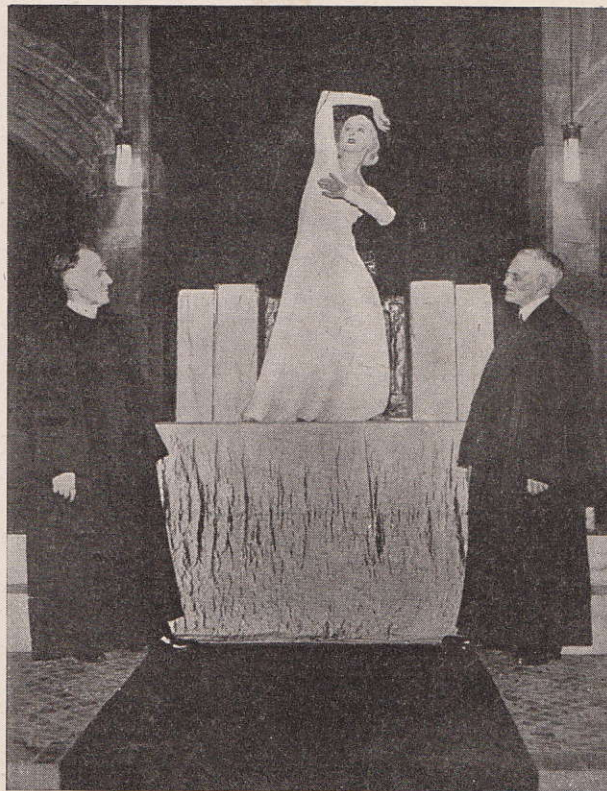
undishimu, kadedust,
tida, et inimene hak-
ist kujundama. Küll
raks ja pannakse talle

ed ka ameerika kõige
b teatav aeg, mõnin-
liselt narriks pidada.“
ome of the people all
ne.“)

originaalsuse, rikku-
a, nagu iga reklaami
ratele sõnamängudele,
ga tõmmatakse endale
siis lõplikult.

s. a.) primitiivne lah-
imasel ajal muutunud
Appeal'iga, isegi kül-

Usüühingute võistlus
omavahel on liig suur
selleks, et ameerika
vaimulikud võiksid
ilma erilise attrakt-
sioonita värbata kiri-
kuskäijaid

mutuskapid. „Iga uudne asi on huvitav, kui seal esineb naine“, ütlevad
ameerika ajakirjanikud.

Iga hiirelõksude, hambaorkide ja putukapulbri vabritseerija püüab oma
produkte kuidagi naise jalgadega ühendusse viia. Umbes 200 tüdrukut
rändab ameerika magasinide reklaamlehekülgedel. Ikka ja jälle näita-
vad nad oma jalgu. 14 reklaampildil, mis ma lugesin allmaaraudtee
vaguni seintel, oli 14 „pretty girls“ pilgu keskpunktiks, ükskõik, kas
siis kiideti kohvi, konnasilmaplaastrit, siidpesu või juustevett. Ajalehe
tervel küljel, mida luges minu kõrval istuv mees, oli ainult üks tüdruk
supelkostüümis, mille seljalõige ulatus „põlveõndlateni“, kuna väikese
kirjaga lehekülje alumisse nurka oli vaevalt loetavalt trükitud sõna
„sigaretti“. Tüdrukute jalad olid enamjaolt tähelepanu väärivad, kuid

ilma silmapaistvate erinevusteta. Näib, nagu kiidetaks siin ainult görle, sest need juhivad tähelepanu tõelisest reklaamobjektist kõrvale. Kuid siiski ei tohi unustada, et 90% kõigist reklaamtekstidest pöörduvad naise ja mitte jalguvahtiva mehe poole.

Nägin ühel reklaamjoonistusel, mis kattis kogu ajakirja lehekülje, kahte fantastilist tüdrukujalga siidsukkades ja nende kohal omapärase pealkirja: „Hiilgavalt valged hambad“. Kus oli siin aga seos? Selge — sellega, mis hoitakse ühe aastaga kokku, makstes ainult 25 senti hambapasta eest, saab osta vähemalt ühe paari siidsukki.

Kas seistakse Niagara kose juures või keset Broadway möllu New York City's, otsitakse öösel lukuauku või minnakse Nevadas jahipüssiga metsa, või ärgatakse alles kloroformi uimastusest — kus Jumala enda maal ka silmad avatakse, seal nähakse esimesena, peab seda nägema: reklaamplakateid, siis veelkord reklaamplakateid ja ikka ja jälle reklaamplakateid alates suurusest 20×30 m kuni närimiskummiproovini, mis pistetakse sulle tänaval püksitasku. Kes seda veel närida ei oska, peab õppima.

Kas me seda teada tahame või mitte, meile üteldakse 500 korda päevas:

Restoranis:

<i>If your wife can't cook,</i>	(Kui su naine ei oska keeta,
<i>don't divorce her</i>	ära lase end lahutada,
<i>EAT HERE</i>	Söö meie juures
<i>and keep her as a pet.</i>	ja hoia teda lemmikuks).

Majapidamistarvete äris:

Teie saate pruudi, meie anname köögi sisseseade.

Pesumajas:

Meie oleme poissmehe sõbraks,
Meie ei kisu nõöpe eest ära, vaid õmbleme isegi puuduvad ette.

Piimamees:

Milk from contented cows. Jooge ainult endaga rahul-olevate lehmade piima.

Kopenhaagenlaste üht
seepärast, et see oleks
kuna see on ameerikal
lasti rõõmustaksime m
jälle õhtustest sõrased
küllusest, kuid see võ
stiilitunde järele olla
karjaj kui me nägi
careem mitte ainult A
vaid peaaegu kõigis
pealinnades

Ka Euroopa tuntud
ilmaest näitejalgade
setaks muutub see aga
neid kasutatakse lig
minutahenditena hah
operatidele, kuidas
hambauridele või i
kapidele

(Tänu ajakirja

taks siin ainult görle,
jektist kõrvale. Kuid
tekstidest pöörduvad

kirja lehekülje, kahte
bal omapärase peal-
aga seos? Selge —
inult 25 senti hamba-

way möllu New York
Nevadas jahipüssiga
— kus Jumala enda
peab seda nägema:
ja ikka ja jälle rek-
rimiskummiproovini,
veel närida ei oska,

se 500 korda päevas:

oska keeta,
utada,

mikuks).

ade.

gi puuduvad ette.

ga rahul-olevate leh-

Kopenhaagenlaste uhkus, mitte seepärast, et see oleks ilus, vaid kuna see on ameerikalik. Kindlasti rõõmustaksime meie kõik jälle õhtustest säravast valguseküllusest, kuid see võiks meie stiilitunde järele olla vähem karjuv kui me nägime seda varem mitte ainult Ameerikas, vaid peaaegu kõigis Euroopa pealinnades

Ka Euroopas tuntakse rõõmu ilusatest naisejalgadest. Maitsetuks muutub see aga siis, kui neid kasutatakse ligimeelitamistahenditena habemeajamisaparatuuridele, hüürelöksudele, hambaorkidele või isegi aktiividele

(Toni ajakirja edekülg)

Mandens Bled
Avertering ~ Orientering ~ Fotografering

Kr 25
Marts 1943

Apteeker:

Oste: *Canned sunshine*, „täidetud päikesepaiste“ (Kalamaksaõli).
Canned health, „täidetud tervis“ (linnaseekstrakt).
Bottled strength, „pudelitesse valatud jõudu“ (linnaseõlu).

Esimene baptistikirik:

Kuulake järgmisel pühapäeval pastor Oweni jutlust teemal:

1. „Kas *bootlegger* (alkoholiga salakaubitseja) saab taeva?
2. „Kuidas saavad väimehed taevas läbi oma ämmadega?“
(kirikukuulutus „*Ashville Citizen's* North Carolina“).

Esimene baptistikirik Cherryvale'is:

Kuulake järgmisel pühapäeval jutlust teemal: „Kas saavad poisi-
peadega (*bobbed hair*) naised taeva?“

Ehitusplatsid, Tseiloni tee, vahendid nahahaiguste ravimiseks,
elektripatareid, hotellitoad, patentarstimid, kõik need reklaam-
sildid saadavad autosõitjat New Yorgist kuni Ühendriikide
kõrgeima mäe tipuni ja lagastavad tihti kauni maastiku.

Abielukuulutus

Business-man,
tüdrukuga, kel
on noor, ilus ja

Matmisinstituu

„Miks veel pe
50 cendi eest t

Kõige leidlikumad
raste reklaami-võlu
dollarid kürealt, en
vad, et inimesed tal
raha, oma hingelist
ja tuhandete teiste

iste“ (Kalamaksaõli).
naseekstrakt).

l jõudu“ (linnaseõlu).

Oweni jutlust teemal:

itseja) saab taeva?

bi oma ämmadega?“

North Carolina“).

l: „Kas saavad poisi-

nahaiguste ravimiseks,
timid, kõik need reklaam-
urgist kuni Uhendriikide
ti kauni maastiku.

Abielukuulutus:

Business-man, 29 a. vana, jõukas, tahab abielluda kultiveeritud tüdrukuga, kel on vend, kes võiks abielluda tema õega. Viimane on noor, ilus ja intelligentne.

(„*Jewish (Juntlik) Criterion*“, Pittsburgh)

Matmisinstituut:

„Miks veel poolsurnuna ümber joosta, kui võid end 37 dollari 50 cendi eest matta lasta!“

Kõige leidlikumad äripead Ameerikas keskendavad kogu oma jõu säärase reklaami-võluvormelite leidmiseks, mis kindlustavad neile tarbija dollarid kiirelt, enne kui tuleb järgmine. Need vanad asjatundjad teavad, et inimesed tahavad osta endale oma õnne, rahulolemist ja sisemist rahu, oma hingelist tasakaalu ikka uute autode, kasukate, tantsugörlide ja tuhandete teiste tsivilisatsiooni mõnude näol.

Seepärast tahavad ameeriklased lugeda igalt oma pralineekarbilt: „*Happiness in every box*“ („Õnn igas karbis“), oma naise igalt värvipotilt: „*Hope in every jar*“ („Lootus igas toosis“). Seepärast joovad nad ainult endaga „rahul olevate lehmade“ piima ja söövad ainult „endaga rahul olevate sigade“ liha. Nagu Salomoni saarte elanikud usuvad nad, et midagi sellest lehma ja sea endaga rahulolemiseist kandub üle ka neile. USA-ühtlusinimese, babbiti, pime usk võluvormelitesse on nii tugev, kui neegri usk oma nõia vormelitesse. Ja selles on vastuvaidlematult osa neegrite mõju.

Nii lapsikult kergeusklik ja kriitikata kui ameeriklane ka on mingi võluvormeli suhtes, nii kõva (või tuim?) on ta suuremalt osalt pettuse suhtes, kui võlusõna osutub tõeliselt pettuseks meie arusaamise järele. Siin ilmneb indiaani pärandiosa.

Ta ootab siis uut mõjuvat, enamtõmbavat, mille kujundamisel äri-maailm on vahepeal juba kaua töötanud ja mida tarbija temalt otse nõuab, et end millegi külge haakida. Töösturitel on seetõttu võrdlemisi kerge mäng. Ameeriklane ei taha seda teisiti. Ja sellega langeb osa süüist jänkile endale; sest tema on rumal ja kriitikavõimeta. Ta mõtleb ainult teiste kaudu („*second-hand thinkers*“) ja kohandab end oluliselt oma naabri järele, ja see teeb just niisamuti. Kõik need babbidid on karja-inimesed, oma naabri arvamise orjad ja kohandavad end ainult selle järele, mida teised neist mõtlevad ja ütlevad, mitte selle järele, mida nad ise õigeks peavad! Kõigepealt ei taha ükski teisest maha jääda. Seepärast saavad müüjad oma kaubatarvitajad võrdlemisi kergelt sama mõju alla, midaavad nõiad ja võludoktorid oma papuadele, Salomoni või Fidshi saarte elanikele.

Kuna jänki üldiselt, nagu näiteks neeger, laseb end võluda ainult tugevatest, eredatest värvidest, nii ostab ta ka vastavalt.

Üks suur kaubamaja Madison Square'il laskis tänaval kinni pidada kakskümmend möödujat. Igaüks neist sai 10 dollarit kingitusena tingimusel: ta pidi tulema kaubamajja ja ostma, mis talle meeldib. Tulemus näitas, et osteti pakendi „kaunistust“ ja vähem pakendi sisu. Hiilgav paber, siledad nikkelkarbid, kõik see oli ostmisel otsustav ja juhtis oma-pärasel viisil tähelepanu kaubast kõrvale, millest pakend üle säras. Ostjate mass on nimelt suured lapsed, kes meeleldi uurivad, mis on ühe asja sees.

Õnnetu tarbija (consumer) sõnaks —, see kaits kahekümnest küljest kihutatakse teda edusse aetuna, naer peaks, ei, ta peab ta seda kaupa vajalikuks tema omaltpoolt ko-

Kui tal pole raha, pantima, kas ta tal miljardi dollarilise kuigi ainult 26% kividusele. Ülejäänud millega „vaba“ ame-

Paljudes väga vaestes on kahvatud ja alaukse ees ja korter maksis samuti 200 teemante, kasuka alusel (sissemaks ü kolmandiku kõigi a selle ühedollarilise ostu eest, millest kõrgesurve müüjad/

Minu ajal võis uut sutama hakata. Kui mantel või valeham kirjutatud suurte eest võite selle juurde sõita. Te jät

Seesama ärimees aasta jooksul ostetu ja need rändavad makstakse veel kak

Kõike seda kokku n

pralineekarbilt: „Hap-
naise igalt värvipotilt:
ärast joovad nad ainult
d ainult „endaga rahul
nikud usuvad nad, et
t kandub üle ka neile.
nelitesse on nii tugev,
on vastuvaidlematult

eriklane ka on mingi
suuremalt osalt pettu-
seks meie arusaamise

uille kujundamisel äri-
da tarbija temalt otse
on seetõttu võrdlemisi
ellega langeb osa süüist
meta. Ta mõtleb ainult
dab end oluliselt oma
eed babbid on karja-
evad end ainult selle
itte selle järele, mida
ki teises maha jääda.
rdlemisi kergelt sama
oma papuadele, Salo-

nd võluda ainult tuge-
alt.

tänaval kinni pidada
arit kingitusena tingi-
alle meeldib. Tulemus
pakendi sisu. Hiilgav
otsustav ja juhtis oma-
est pakend üle säras.
li uurivad, mis on ühe

Õnnetu tarbija (*consumer*) — *consumer* on Ameerikas mingiks söimu-
sõnaks —, see kaitsetu, kriitikavõimeta poisike — võetakse Ameerikas
kahekümnest küljest korraga tangide vahele, avaldatakse talle survet,
kihutatakse teda edasi öösel ja päeval, häbistatuna, paljastatuna, kitsi-
kusse aetuna, naeruvääristatuna, hirmutatuna ja ähvardatuna, sest ta
peaks, ei, ta peab ostma, jälle ostma ja veel kord ostma, ükskõik kas
ta seda kaupa vajab või mitte. Tema naaber ostis seda juba, nii-siis on
tema omaltpoolt kohustatud ostma.

Kui tal pole raha, peab ta oma järgmise aasta sissetulekud juba nüüd
pantima, kas ta tahab või mitte. Ta ostab lunamaksuga. 1926. a. viie
miljardi dollariline ostujõud oli juba enne 1925. a. lõppu panditud,
kuigi ainult 26% kõigist toodetud kaupadest vastas loomulikule tar-
vidusele. Ülejäänud kaubad valmistatakse äriotstarbeks, kui vahendid,
millega „vaba“ ameerika kodanik pannekse dollariketti.

Paljudes väga vaestes perekondades, kus lapsed vajavad arstlikku abi,
on kahvatud ja alatoidetud, nägin lunamaksuga ostetud Fordi autot
ukse ees ja korteris 200-dollarilist raadioaparaati, pesumasinat, mis
maksis samuti 200 dollarist, külmutuskappi hinnaga 350 dollarit, isegi
teemante, kasukaid ja raamatuid, mis olid ostetud „*dollardown*“
alusel (sissemaks üks dollar), mida tegelikult oldi sunnitud ostma. Kahe
kolmandiku kõigi ameerika perekondade majandlik orjastumine algab
selle ühedollarilise sissemaksuga kahekümne või kolmekümne suurema
ostu eest, millest need inimesed võivad väga hästi loobuda, mida aga
kõrgesurveüüjad („*high-pressure salesmen*“) neile otse peale sunnivad.

Minu ajal võis uut Ford autot kohe viiedollarilise sissemaksu järele ka-
sutama hakata. Kui seda raha polnud „juhuslikult“ kaasas, siis jäeti oma
mantel või valehambad pandiks. „*Why walk?*“ „Miks käia jala?“ oli
kirjutatud suurte tähtedega tuuleklaasile. „Viiedollarilise sissemaksu
eest võite selle uue Fordiga, mis on veel kuum, kohe oma sõbratari
juurde sõita. Te jätate palju parema mulje.“ (!).

Seesama ärimees jutustas, Ühendriikides makstakse ainult 18% ühe
aasta jooksul ostetud autode eest sularahas, 20% eest ei makseta kunagi
ja need rändavad ärisse tagasi. Nende vahel on autode hiigelarv, mida
makstakse veel kaks, kolm ja neli aastat.

Kõike seda kokku nimetatakse aga „*prosperity*“ (manjanduslik öitseng).

⚡ kohustusliku säästmise põhiseadusest

9. novembrist 1937.

Möödunud aastakümnete segadus pühkis saksa rahwalt ära mitte üksi ainult omanduse pühaduse mõiste, vaid tegi sellega tihedas seoses võlgadetegemise mõiste ausaks ja igapäevaseks.

Tuleviku pärast pean seda ebaõigeks ja võimatuks, et ostetakse enam, kui suudetakse maksta. Olen seisukohal, et niinimetatud lunaostude suure arvu juures need 12 kuud, mille kestel peab maksma, võib oodata, säästes maksusummasid juba ette, et siis osta soovitud eset puhta raha eest.

9. novembril 1937. a.

⚡ riiklik juht

H. J. J. J. J.

HANS S. JACOBS

See oli mõningate a
sabas ja püüdnud
järjetult rääkisin om
pettunult ja tühjalt
ameeriklane, kes oli
„Sa oled lollpea. Kas
sellega, et räägitakse
kõige paremini kvali
nii ütelda, masinateh
Olen tihti mõtelnud
selle järele teha. Ü
kaasmaalastele.
Kirjutasin kord ühes
ümberasuja kogemu
oleks ma pidanud te
vastu häält. Nad kirj
võõras kritiseerib ne
ja peab Ühendriiges
pakkusid mulle lõpu
Ilmselt tähelepanuvi
ja üksluisus ja labas
ise nimetavad oma
free“, „vaprate maa
on enam ohjeldama
likku ja võimatut. J
Teispoolt aga valit
euroopa inimesele o

HANS S. JACOBSEN

Hypocrisy

Silmakirjasus

See oli mõningate aastate eest Ühenduriiges. Olin seisnud palju päevi sabas ja püüdnud saada tööd ühes masinatehases. Kogeldes ja tagajärjetult rääkisin oma vähestest kogemustest. Viimasel päeval, kui ma pettunult ja tühjalt koju tahtsin minna, kutsus mind keegi rootsi-ameeriklane, kes oli mind pealt kuulanud, kõrvale ja sõimas mu läbi. „Sa oled lollpea. Kas sa usud tõesti, et Ameerikas õnnestub saada tööd sellega, et räägitakse tõtt ja ollakse tagasihoidlik? Räägi neile, et oled kõige paremini kvalifitseeritud mees kogu maailmas ja ütle, et sa oled, nii ütelda, masinatehases sündinud ja järgmisel päeval oled sa tööl.“ Olen tihti mõtelnud sellele väikesel episoodile. Osutus kõige paremaks selle järele teha. Ühendriiges ei sobi tõtt rääkida. Isegi mitte oma kaasmaalastele.

Kirjutasin kord ühes skandinaavia lehes Chicagos pikema artikli „Ühe ümberasuja kogemused“, püüdes selles kõnelda tõtt USA-st. Seda ei oleks ma pidanud tegema. Kõigist 48 Ameerika osariigist tõsteti selle vastu häält. Nad kirjutasid lehele, nad ei suutnud seda taluda, et keegi võõras kritiseerib nende maad. Ainult vana kodumaad, emamaad, tohib ja peab Ühendriiges kritiseerima. Nad tahtsid mind maalt välja saata ja pakkusid mulle lõpuks tasuta tagasireisi.

Ilmselt tähelepanuväärsem on Ühendriiges, et individualism ühelt poolt ja üksluisus ja labasus teispoolt näivad minevat käsikäes. Ameeriklased ise nimetavad oma maad „*the land of the brave and the home of the free*“, „vaprate maa ja vabade kodu“. Ja teatav vabadus siin ongi. See on enam ohjeldamata vabadus selleks, et lubada endale kõike võimalikku ja võimatut. Juutlik-ameerikalik film on küllalt heaks näiteks. Teispoolt aga valitseb kohutav kitsendus ja sundus asjades, milles euroopa inimesele on vabadus endastmõistetav. Nii võitlevad nad kõik

ühesuguste vaadete eest. Pärast teatavat päeva septembrikuus ei tohi keegi ilmuda tänavale või avalikkudele väljakutele õlgkübaraga, vastasel korral lüüakse kübar peast maha. Nad käivad kõik ühesuguses igavas koolis, loevad ühesuguseid enam või vähem juutlikke lehti, närivad ühesugust kummi ja jumaldavad samu filmi-või spordijumalaid. Kalduakse normist kõrvale, haaratakse sul kohe kraest. Ja see norm on oma sisemise olemuse järele mood ja mitte kultuur, igal juhtumil aga kohutavaks kitsenduseks! Sügav ja ehtne ameerika rahvakultuur pole aga ka saja aasta pärast võimalik. Kuidas võiks see võimalik olla! See pörkaks looduse olulisemate seaduste ja rassiteaduse lihtsama tunnetuse vastu.

Ühenduriigid on või peavad olema „*the melting pot*“, sulatusahjuks kõigile maailma rahvastele. Ainult ühel suurlinnal näib olevat ajutiselt eeldusi sellest protsessist pääsemiseks — New Yorgil. Igatahes tulemusega, et pool elanike arvust on juudid või juudi päritoluga.

Kui heidame kord pilgu Detroitile. Töötasin seal terve aasta tehastes, tunnen seepärast sealseid olusid väga hästi. Võib-olla olid 10% elanikkonnast need, keda varem nimetati ameeriklasteks ja pealegi olid paljud neist vanast germaani tüübist (kes tõesti esindasid peent kultuuri). Nad olid aga suures vähemuses. Ülejäänud osa elanikest olid mehhiklased, kreeklased, juudid, armeenlased, neegrid, poolakad ja kõigi teiste maailma rahvaste liikmed.

Oli iseloomustav, kuidas seal otsiti instinktiivselt sugulasrahvaste seltskonda. Meile, norralaste, oli see loomulik ja endastmõistetav, et vabrikus, kus olin töötanud kõige kauem, otsisime koostööd ja sõprust skandinaavlaste, shotlaste, sakslaste ja madalmaalastega. Kuid taotleda tihedamat suhtlemist neegrite, juutide, kreeklaste, germaanide ja hiinlaste vahel, rääkimata neid veel ainsaks rassiks muutmisest, see on ülesanne, millega ei saa toime isegi ameerika sulatusahi. Kes tahab seda siiski kinnitada, see kas valetab või silmakirjatseb teadlikult.

See on vastolus rassi olemusega. Elu pole mehaaniline, inimesi ei saa lihtsalt kokkusegada.

On mõistetav, et just moodne rassibioloogia omas sääraistes olukordades

septembrikuus ei tohi
ele õlgkübaraga, vasta-
kõik ühesuguses igavas
autlikke lehti, närivad
i spordijumalaid. Kal-
traest. Ja see norm on
tuur, igal juhtumil aga
a rahvakultuur pole aga
malik olla! See pörkaks
ama tunnetuse vastu.

ng pot", sulatusahjuks
al näib olevat ajutiselt
Yorgil. Igatahes tule-
di päritoluga.

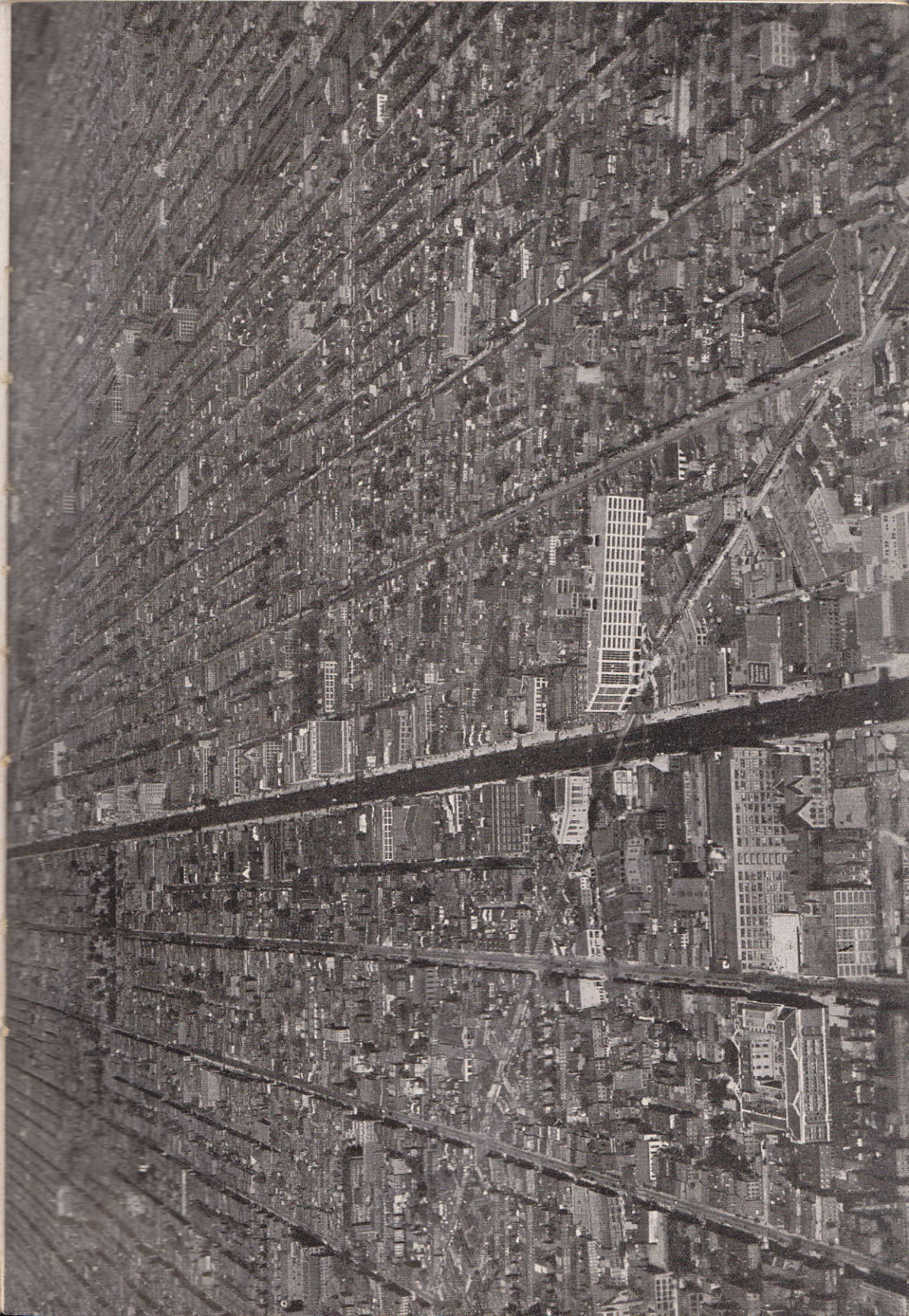
al terve aasta tehastes,
5ib-olla olid 10% ela-
lasteks ja pealegi olid
i esindasid peent kul-
nud osa elanikest olid
neegrid, poolakad ja

t sugulasrahvaste selts-
astmõistetav, et vabri-
stööd ja sõprust skan-
astega. Kuid taotleda
e, germaanide ja hiin-
s muutmisest, see on
sulatusahi. Kes tahab
irjatseb teadlikult.

aniline, inimesi ei saa

säärastes olukordades

osa, kuid siin ei ela esijoones põhja-
d, vaid ülekaalukalt juudid ja neegrid

Uue ameerika seltskonna tipud

pealt seepärast, kuna sellega kannataks väikese asjast huvitatud klike rahakott ja kuulsus. Nende ebaselgete olukordade tulemuseks on aga see, mida Ameerikas nimetatakse „hypocrisy“. Tegelikult ei valitse põhimõte vaid dollar. Kõik on müüdav kaup. „The brass checks“, messingsildid, nimetab keegi ameerika kirjanik oma suurt ja teravat satiiri Ühendriikide kohta. Messingsildid, nagu need politsei andis tänavatüdurukutele avaliku märgina, et nad on müüdavad.

Ja see juurtetu, silmakirjalik petturite seltskond alustab nüüd rünnakut Euroopa vanale kultuurile, et päästa teda demokraatialle, vabadusele, kristlusele, Jumalale ja tervele reale teistele mõistetele.

Tegelikult mängib Roosevelt ja tema juutlik-rahvusvahelised pooldajad kõrget mängu.

Järgnevad aastad toovad Ühendriikidesse revolutsiooni.

Praegune seltskond variseb kokku ja meie teeme läbi uue võimsa reformatsiooni.

oma esimesi ja radikaalsemaid esindajaid Ühendriiges. Nende hulgas pole aga ühtegi juuti; veel üks põhjus enam, et praegune režiim vaikib surnuks või võitleb kõige vastu, mis näeb välja rassi või rassilise vaatluse järele. Ei taheta lasta tekkida kujutlustki sellest, et just maa põlevamates eluküsimustes on palju lahendamata, kõige-

KNUD NORDEN

Mis läh

„Ameerik
Taani lu

Missugused on l
arengus? Eriti
„tõeline tuum“ ei m
maks“, kuid ülevaatl
mis oma poisikesega
vutanud sajandite kes
aja jooksul. Seejuur
tehnika; tema vaim
toores, lapsik eelajal
Selles ameerika kir
ka üksikisikud, kes s
mel. Olid nad kirja
küllalt noorusvärske
või luuletajad ajutis
pale midagi ütelda.
veel õigust samavää
koosneb soovastu jän
ei seisa sellest mil
mõrva ja joonist, pe
esinevad, et mõten
„Jumala enda maal“
vüsil, „Süüline on el
tatud sinadega on v
kirjanduse kohta, r
Ramat Taani neela

KNUD NORDENTOFT:

Mis läheb see korda meile, eurooplastele?

„Ameerika on kõdunenud juba enne kui ta saab küpseks.“

Taani luuletaja Frederik Schyberg „Politikenis“

Missugused on liikumapanevad jõud Ameerika moodsas vaimses arengus? Eriti selgeks saavad asjad, kui neid uurida. Ühe asja „tõeline tuum“ ei muutu säärase esiletõstmisega küll mitte „tõelise-maks“, kuid ülevaatlikumaks, ja öeldu jääb õigeks. Ameerika on maa, mis oma poisikeseaastaist kunagi välja ei kasva. Mida Euroopa on saavutanud sajandite kestel, seda peaks Ameerika omandama õige lühikese aja jooksul. Seejuures selgub, et ta omandas kõige paremini välise tehnika; tema vaimne areng jäi aga kängu. Läbilõike ameeriklane on toores, lapsik eelajaloo inimene, kes kasutab praeguse aja tehnikat. Selles ameerika kiviaja ja gangsterielu miljöös arenesid loomulikult ka üksikisikud, kes seisis ja seisavad täiesti Euroopa kultuurilisel tasemel. Olid nad kirjandusliku andega, siis leidsid nad ameerika elust küllalt noorusvärsket ainet. Sel põhjusel osutasid ameerika kirjanikud või luuletajad ajutiselt ka uut, otsest värskust ja neil oli isegi Euroopa üle midagi ütelda. Kuid ainult vähestel ameerika nimedel on praegu veel õigust samaväärsusele Euroopaga. Ameerika tänapäeva kirjandus koosneb seevastu järelahvijaist, kes ise pole paremad oma aimest. Nad ei seisa sellest milgil viisil kõrgemal, nad võtavad toorust, mõtetust, mõrva ja joomist, pettust ja vargust, nii nagu need osariikides kõikjal esinevad, elu mõtena üldse. Kõiki neid koledusi, mis annavad elule „Jumala enda maal“ pitsati, kirjeldavad nad päris otsekohele lapsikul viisil. „Säärane on elu! Ja nii peab see nähtavasti olema.“ Nende kupatatud sõnadega on väljendatud otsus niinimetatud „kõvakskeedetud“ kirjanduse kohta, mida meie, taanlased, toome sisse Ühendriigest. Rõõm! Taani neelas selle kupatatud ameerika produktsiooni täiesti

Näide mõningatele „erapooletute“ ge... rüide noortele nende „vaba...
rahvusliku kultuur... arendamiseks

kriitikata, ilma head halvast eraldamata, roomas iga vaimse suuna ees, mis tuleb Ameerikast, ja püüab seda laiaulatuslikult kopeerida ilma endale selgeks tegemata, et enamjagu sellest koosneb ürgaegsest toorusest vähese moodsa tehnika lisandiga.

Mis me nende imestamisväärselt räpaste ameerika kirjelduste kohta ütlemapeaksime, on järgmine: „Mis läheb see korda meile, eurooplastele?“ Sest see pole ju see lugemismaterjal,

mida me tahame enda rikastamiseks ja oma eluvaate süvendamiseks. Sama vähe kui primitiivne neegrirituaal ürgmetsas huvitab meid rahvateaduslikult, niisama vähe läheb meile korda, kuidas inimesed Kalifornias purustavad vastastikku oma tantsukõrtse. Nii meie ju oma maailmaosas ei käitu. Meie ei ülista oma mõrvareid, ega ka oma ostetavaid poliitikuid. Kuid siia ei kuulu ükski asfaltkirjandus, vaid ka jazzkultus ja mõiste „Hollywood“. See pole ju ka midagi muud, kui sageli sentimentaalsusega kaunistatud ja sex-appeal'iga läbiimmutatud eelajaloolise tooruse väljavalamine smokkingis bensiini ja kuulipildujaga. Nimelt ka jazzi võib nimetada aafrika ürgmetsa ja kuulipilduja kohtamise tulemuseks.

Jazzi kogu muusikaline osa tuleb neegritelt ja neegrid on musikaalsed. Nad on seda omal viisil, mis on teissugune kui eurooplastel. Kuid see

jazz, mis osutab ainult neegri lehka gangsteri — ja juudisentimentaa- sus ja sekusaalsuslisan- diga, on vastik. Meie võisime ja võime seda ise lähedalt uurida seni, kui swingihullustus tun- gis ka Taani. Saksamaal keelati see sakslaste õnneks kohe. Swing on mingi ekstaasiline an- dumisviis tantsule. Pööreldakse, keera- takse ja väänatakse ja et mõõt oleks täis- lisatakse sellele ve- maitsetu religioösne noot. Tõeline swingi- idioot Harlemi neegrite linnaosast New Yorgi maitseades. Tegelikult v- niivõrd ekstaasi, et lall- mis meie mõistete järe- ja Rootsis on sellega a- on ka tänapäeva Inglis- kommunismgi. Poliitiliselt nähtuna o- kui et üks Euroopa ja m- harrastusest mõistuse- praeigne Taani, kus in- Kuid tuleviku Taani p-

Näide mõningatele „erapooletute“ ge- rüide noortele nende „vaba, rahvusliku kultuur- arendamiseks

kriitikata, ilma head halvast eraldamata, roomas iga vaimse suuna ees, mis tuleb Ameerikast, ja püüab seda laiaulatuslikult kopeerida ilma endale selgeks tegemata, et enamjagu sellest koosneb ürgaegsest toorusest vähese moodsa tehnika lisandiga.

Mis me nende imestamisväärselt rämpaste ameerika kirjelduste kohta ütleva peaksime, on järgmine: „Mis läheb see korda meile, eurooplastele?“ Sest see pole ju see lugemismaterjal, aate süvendamiseks. Sama vitab meid rahvateaduslised Kalifornias purustavad maailmaosas ei käitu. Meie ei itikuid. Kuid siia ei kuulu te „Hollywood“. See pole sega kaunistatud ja sex-e väljavalamine smokin-i võib nimetada aafrika s. neegrid on musikaalsed. i eurooplastel. Kuid see

jazz, mis osutab ainult neegri lehka gangsteri — ja juudisentimentaal- sus ja sekusaalsuslisan- diga, on vastik. Meie võisime ja võime seda ise lähedalt uurida seni kui swingihullustus tun- gis ka Taani. Saksamaal keelati see sakslaste õnneks kohe. Swing on mingi ekstaasiline an- dumisviis tantsule. Pööreldakse, keera- takse ja väänatakse ja, et mõõt oleks täis, lisatakse sellele veel maitsetu religioösne noot. Tõeline swingi- dioot Harlemi neegrite

linnaosast New Yorgis matsutab ju tõesti tantsu kestel „talle verd“ maitseades. Tegelikult võtavad ka valged osa neegrite tantsust ja satuvad niivõrd ekstaasi, et lallutavad kaasa „Talle verd“ tantsides mingit valssi, mis meie mõistete järele läheneb väga kõlbelisele lodevusele. Ka Taanis ja Rootsis on sellega algust tehtud, ja võib oletada, et see „kultuuritahe“ on ka tänapäeva Inglismaal samuti täiel määral tunnustust leidnud nagu kommunismgi.

Poliitiliselt nähtuna on selle kohta vaevalt veel midagi muud ütelda, kui et üks Euroopa ja maa end liig sügavalt alandab, kui ta end säärast harrastusest mõistuse- ja tunnetekohaselt eemale ei hoia. Säärane on praegune Taani, kus imetletakse kriitikata kõike, mis tuleb Ameerikast. Kuid tuleviku Taani peab end täielikult muutma.

Nakkushaigus

Ei mingi ameerika romaan, vaid šveitsi, ei mingi välismaine miljoni-line väljaanne, vaid ainult normaalne sisemaine, kuid suunaga...“ nii kiidab üks meeltheitev šveitsi kirjastus üht šveitsi raamatut. Sest käesoleva aasta raamatuturg Šveitsis on sel määral üleujutatud tõlgetega inglise keelest, et ostja hakkab pikapeale Šveitsi käesoleva aasta mitte just väikesest raamatutoodangust ilma erilise tähelepanuta üle vaatama. Teatavad kirjastused, kes nimetavad end võrdlemisi avalikult anglosaksi propagandakeskusteks, tegid alguse, varsti järgnesid neile ka teised puhtkirjanduslikud kirjastused ja nii algas jaht inglise ja ameerika tõlgetele, mis pakkusid peale hõbe ja iseloomustavate toodete ka õige pealiskaudseid teoseid. Ostja pea aetakse segi „pesusedelitega, mis üksteisest paegu ameerikalikult üle karjuvad ja arvustajad on suuremalt osalt kriitikavõimetud. Siiski kirjutavad mõned lehed juba „nakkushaigusest“, mis olevat tekkinud Šveitsi kirjastustes. Kuid üldiselt tehakse otsus Inglismaal ja Ameerikas saavutatud tiraaži järele, samuti nagu Taanis või Rootsis.

„Ekspllosionen i Tom Kristensens Digtning“
Regin Højberg-Petersen i sin Bog om Tom Kristensen

TOM KRISTENSEN

„Hærværk“

I—II

En dansk „haardkogt“ Roman, skrevet for Amerikanerne kom paa Moden. Den tegner et Billede af Københavns Dag- og Natside med Litteraturkritikeren og Digteren Ole Jastrau som Midtpunkt. Kr. 14.75.

7000

GYLDENDAL

Nakkushaigus ka Taanis. Nähtavasti on ka siin suuremaks aha-nuseks, kirjutada „kõvakskeedetult“ ja lasta auväärset taani kirjandust suubuda „ameerika „kollase kirjanduse“ lõputusse jõkke“, nagu iseloomustab suur taani luuletaja Johannes V. Jensen ameerika praegust kirjandust (kõrvalolev kuulutus on ühest taani lehest).

„Kui rootsi keskmine g
või noored loevad tõlgitu
dust, siis on need raamatu
võel juhul ameerika pä
jutas „Dagens Nyheter“ a
Need pole mitte kvaliteet
raamatud, vaid „best-sell
siis teosed, mis sunnita
peale südame tunnustuse
daga kui kõige enam loet
tud. Neid „best-seller“ ei
nõud ka rootsi lugejate
anglosaksi kirjanduse ti
kirjeldades neid kui „ame
seller“ või „en jättefr
engelsktalande världen“ v
i siival England som Ame

(Kuih)

„Stockholms Ti

HENRY FORD:

Orien

Kuni 1885.a. oli a
kesimene juttide
kunstilise ja moraal
juttide mõju kasvav
ka aine valik ja esit
teatrit kahtlul. Sel
füür. Miljonid tuum
alluvad miljonid in

igus

ei mingi välismaine miljoni-
maine, kuid suunaga...“ nii
üht šveitsi raamatut. Sest
määral ülejutatud tõlge-
ale Šveitsi käesoleva aasta
na erilise tähelepanuta üle
ad end võrdlemisi avalikult
use, varsti järgnesid neile
a nii algas jaht inglise ja
ja iseloomustavate toodete
takse segi „pesusedelitega,
arjuvad ja arvustajad on
utavad mõned lehed juba
tsi kirjastustes. Kuid üldi-
saavutatud tiraaži järele,

akkushaigus ka Taanis. Nähta-
asti on ka siin suuremaks au-
nuseks, kirjutada „kõvakskee-
etult“ ja lasta auväärset taani
rjandust suubuda „ameerika
ollase kirjanduse“ lõputusse
kke“, nagu iseloomustab suur
ani luuletaja Johannes V. Jen-
n ameerika praegust kirjan-
st (kõrvalolev kuulutus on
est taani lehest).

„Kui rootsi keskmine generatsioon
või noored loevad tõlgitud ilukirjan-
dust, siis on need raamatud neljal või
viiel juhul ameerika päritoluga“, kir-
jutas „Dagens Nyheter“ a 1937.
Need pole mitte kvaliteedilt parimad
raamatud, vaid „best-seller'id“, nii-
siis teosed, mis sunnitakse ostjale
peale südametunnistusega propagan-
daga kui kõige enam loetavad raama-
tud. Neid „best-seller'eid“ esitatakse
nüüd ka rootsi lugejaskonnale kui
anglosaksi kirjanduse tippsaavutusi,
kirjeldades neid kui „amerikansk best-
seller“ või „en jätteframgång i den
engelsktalande världen“ või „en succe
i såväl England som Amerika.“

(Kuulutus

„Stockholms Tidningenist“.)

HENRY FORD:

Orientaalne atmosfäär

Kuni 1885. a. oli ameerika teater veel mitte juutide käes. Siis järgnes
kesimene juutide sissetung. Omanike vahetusega algas ka lava, kui
kunstilise ja moraalse asutuse langus ja kiirenes sel määral, mil määral
juutide mõju kasvas. Juutide käes polnud mitte ainult juhtimine, vaid
ka aine valik ja esitamine. Igauks tunneb, et vana ameerika vaim on
teatrist kadunud. Selle asemele on tunginud rõhuv orientaalne atmos-
fäär. Miljonid tormavad kinodesse. See tähendab: päev päeva järele
alluvad miljonid inimesed juutlikule arusaamisele elust, armastusest,

3 STORA ROMANER

4:e tusendel

MEN ALDRIG VILA SEGLEN

Historisk roman av Evelyn Eaton.

En amerikansk best-seller, som slagit an även här.

Pris 8.50, inb. 11.50
"Författarinnan... är begåvad med en rik och levande fantasi, och
hon kan konstet att skriva historiska romaner."
Svenska Dagbladet.

3:e tusendel

BLÅ HORISONT

Roman om Christofer Columbus. Av Rafael Sabatini.

författare till Scaramouche och Slaghöken. Pris 7.50, inb. 10. —

Författarens 27:e roman. En jätteframgång i den engelsktalande världen.

"Sabatini's talang att skapa historisk atmosfär får en ny triumf"
Östergötlands Dagblad.

4:e tusendel

PREMIÄR

En roman om två familjer av Ruth Feiner.

Denna roman, som blivit en succe i såväl England som Amerika, får
även här strålande recensioner. Pris 8.50, inb. 11.50

"... verkligt underhållande. livfull och fängslande."
Stockholms-Tidningen.

SAXON & LINDSTRÖMS

Schweitsi rahvusnäidend Ameerikas: näitejuht, helilooja, orkestrijuh, näitlejad, kõik on Saksamaalt lahkunud juudid. Nende kõrval mängib vaid üksainus aaria päritolust isik kõrvalosa, selleks on näidendi looja, sakslane Friedrich Schiller.

tööst; omandavad juutide vaevalt varjatud propagandat oma eesmärkide saavutamiseks.

Ikka enam ja enam teoseid tuleb lavale, kelle kirjutajad, näitejuhid, pea- ja kõrvalnäitlejad on juudid. Need pole mingid kunsteosed ja neil pole kehtvat edu. See on päris loomulik! Juutide eesmärgiks pole saavutada kunstilist edu, hoida ameerika lavakunsti kõrgel tasemel või rakendada häid näitlejaid. Nende huvid on enam rahalised ja rassilised — meelitada mittejuudilt raha taskust välja ja juudistada pealeselle tema maitset ja meelsust.

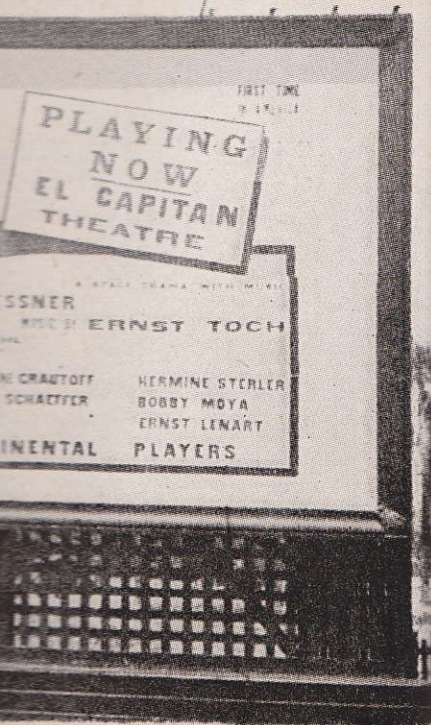
Toll tollilt tõusid mustuselained kõrgele ameerika teatri müüridel ja voogavad nüüd kõigil lavadel. Selle mõju tähendus on: kõik on hoolikalt ja läbimõeldult kõrvaldatud ameerika teatrist — peale alaväärtusliku, ja see viimane on nihkunud esiplaanile. Praeguste etenduste taipamiseks

on tarvis 13—18-aastas
lõbustada — ja sellega
Tõeliste kunstiarvustaja
judes ameerika linnade
line kunst, mis on aval
tuhandetes teatri- ja l
enam näha, siis loetak
linnas ja maal kokku v
kutesse, koolidesse ja a
on järgmine: 9/10 film
käs New Yorgis ja Lo
mis asuvad üle kogu
neist kuulub juutidele
satsioon; see jaotab m
kele. Enamjagu neist
pole säärasest keskust ja
rükkide ja Kanada film
kontrolli all.

*Ka filmid...
...Film...*

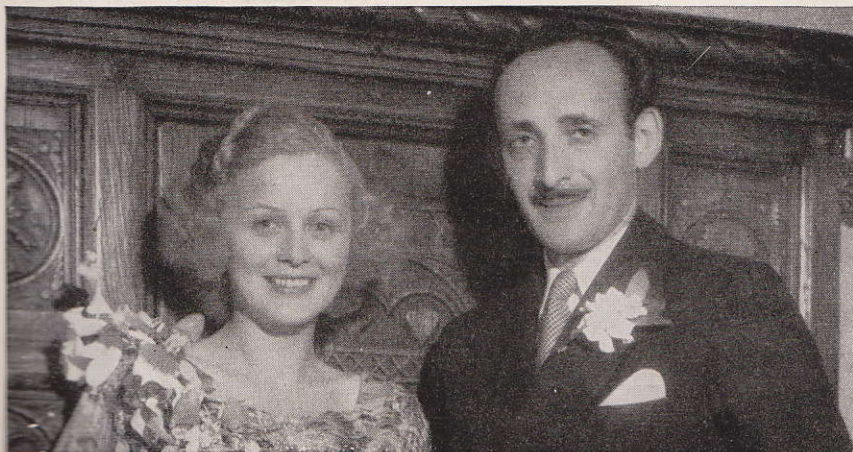
juht, näitlejad,
üksainus aaria
Friedrich Schiller.

propagandat oma eesmär-

le kirjutajad, näitejuhid,
e mingid kunsteosed ja
Juutide eesmärgiks pole
kunsti kõrgel tasemel või
am rahalised ja rassilised
ja juudistada pealeselle

erika teatri müüridel ja
lus on: kõik on hoolikalt
— peale alaväärtusliku,
te etenduste taipamiseks

on tarvis 13—18-aastaste vaimset taset. Tahetakse „väsinud ärimeest“; lõbustada — ja sellega põhjendatakse vaimu täielikku puudumist. Tõeliste kunstiarmastajate suhtumine säärasesse teatrisse ilmneb paljudes ameerika linnades asjaarmastajate teatrite tekkimises. Dramaatiline kunst, mis on avalikkudelt lavadelt välja kihutatud, leiab varjupaiga tuhandetes teatri- ja lugemisühingutes. Kuna häid näidendeid ei saa enam näha, siis loetakse neid. Nii tulevad tõelise kunsti harrastajad linnas ja maal kokku väikeste ringidena, kogunevad küünidesse ja kirikutesse, koolidesse ja ametlikesse hoonetesse. Kino olukord Ühendriigis on järgmine: 9/10 filmide valmistamine on suurte töösturiteühingute käes New Yorgis ja Los Angelesis. Igal neist on terve rida allühinguid, mis asuvad üle kogu maa. Peaühingud valitsevad maailmaturgu. 85% neist kuulub juutidele (juba a. 1922). Neil on tsentraliseeritud organisatsioon; see jaotab nende tooteid kümnetele tuhandetele kinoomanikele. Enamjagu neist on viimasejärgu juudid. Vabadel filmitööstustel pole säärast keskust ja nad peavad pöörduma lahtise turu poole. Ühendriikide ja Kanada film on eranditult juudi töösturite rahalise ja vaimse kontrolli all.

Ka filmilinn Hoolywoodis sammub pastardeerimine takistamatult eesotsas. Filminäitleja Gloria Stuart oma juudisoost abikaasaga.

Täpselt niisamuti, nagu ameerika lava ja film on sattunud juudi äritsemisvaimu kunstihävitava mõju alla, samuti on muutunud kaubitsemine „populaarse muusikaga“ juudi tööstuseks. Selle juhtideks on suuremalt osalt vene juudid, kelle minevik on sama haisev kui teatavate juudi teatri- ja kinoomanikkude minevik. Rahvas ei laula enam seda, mis talle meeldib, vaid seda, mida „suured kahurid“ neile muusikahallides vahetpidamatult ette laulavad, kuni alaealised pealtkuulajad hakkavad seda tänaval järelelaulma. Need „kahurid“ on juutide „lauluvabrikute“ tasulised agendid. Raha, mitte sisemine väärtus, levitab eelajaloolise inimese lallutamist, mida nimetatakse „jazziks“.

Süüdistusele, et see „muusika rahvale“ põhjustab kõlbelist metsistumist, lisaneb veel asjaolu, et see muusika pole üldse populaarne, kui selle all mõista „rahvapärasust“. Igaüks kuuleb seda, suur osa laulab seda, see jääb meelde kinoetendustel ja muusikahallides, seda kiidetakse karjuvatel plakatitel. Grammofonid kriiskavad seda päeval ja ööl. Tantsukapellid näivad olevat sellest hullunud, mehhaanilised klaverid klimberdavad seda meetriteviisi. Ja kordamise ja harjumise võim raiub selle kõrvadesse kuni uus šlaager selle kõrvale tõrjub. „Vabadus!“

R
Kirjutasin oma p
sekretär Albert
selle eest riigile kuu
dollarit, kasutamisel
alla kuritahtliku ren
test. 268 000 dollari
vaidlematult kindla
rügisekretär saanud
magnaate lahkus to
kuumaks. Altkäema
ega annud nende
mõisteti pärast pik
selle kohta (mai 1
veenvaks töendusek
tada praegu Ühend
Ühendriikides on t
vat kohtlikult kar
geks see ka oleks t
You can't connect
gistada, ütleb selle
esimese miljoni su
ka hüljem. Rikka p
Nation (New York
ookenist kuni A
ügas: üks rikaste
suri ei panda is
Ameerikas kõik
kõik on ümberp
lasta iga elameel

Tänapäevane Tants. Tantsu-
müüa peetakse ühe juudi

m on sattunud juudi äritse-
on muutunud kaubitsemine
elle juhtideks on suuremalt
haisev kui teatavate juudi
s ei laula enam seda, mis
rid“ neile muusikahallides
d pealtkuulajad hakkavad
n juutide „lauluvabrikute“
rtus, levitab eelajaloolise
ks“.

tab kõlbelist metsistumist,
e populaarne, kui selle all
suur osa laulab seda, see
es, seda kiidetakse karju-
a päeval ja ööl. Tantsuka-
nilised klaverid klimber-
rumise võim raiub selle
ub. „Vabadus!“

Rikaste õigus

Kirjutasin oma päevikusse mai kuus 1928: Endine siseasjade riigisekretär Albert B. Fall võttis 268 000 dollarit altkäemaksu, et anda selle eest riigile kuuluvad petrooleumiväljad, väärtusega 100 miljonit dollarit, kasutamiseks juudile Harry Sinclairile. Riigisekretär kirjutas alla kuritahtliku rendilepingule, milles hiiliti mööda maksvatest seadustest. 268 000 dollarit oli ainuke altkäemaksu summa, mida saadi vastuvaidlematult kindlaks teha. Juurdlusega selgitati, et tõenäoliselt oli riigisekretär saanud 20—30 korda suurema summa. Palju suuri õli- ja magnaate lahkus tol korral maalt, kuna neil jalgealune muutus liig kuumaks. Altkäemaksu võttis riigisekretär puhtas rahas või aktsiates ega annud nende vastu mingit kviitungi. Nii juut kui riigisekretär mõisteti pärast pikka kohtuprotsessi õigeks. *New York Times* kirjutas selle kohta (mai 1928): Õigeksmõistmine Sinclairi pettuseafääris on veenvaks tõenduseks, et pole võimalik üle miljoni dollari teenijat allutada praegu Ühendriikides maksvale korrale.

Ühendriikides on täiesti võimatu üht tõesti rikast meest, rahalist tugevat kohtulikult karistada, ükskõik kui raske oleks ta süütegu ja kui selgeks see ka oleks tehtud.

You can't convict a million dollars, ühte miljonit dollarit ei saa vangistada, ütleb selle kohta iga ameeriklane. Teiste sõnadega — kes kuni esimese miljoni saavutamiseni pole sattunud vanglasse, see ei satu sinna ka hiljem. Rikka poolel asub nii-siis alati õigus.

Nation (New York 1928) läks veelgi kaugemale, üteldes: Vaiksest ookeanist kuni Atlandini teame nüüd, et meil on maksev kahe sugune õigus: üks rikastele ja teine vaestele. Väikesed vargad puuakse võlla, suuri ei panda isegi vanglasse. Kui teil on vajalikud dollarid, siis on Ameerikas kõik „all right“, kui teil neid pole, siis on kõik „all wrong“, kõik on ümberpööratud. Kui olete tõesti maksuvõimeline, siis võite lasta iga chameeldiva võistleja, iga isikliku vaenlase, igäühe, kes on

teie naisega jalga lasknud, kohe maha lasta või teda lühikese tinatoruga eluajaks vigaseks lüüa, kui see teile on 20 000 dollarit väärt. Ameerikas ei või teile kunagi midagi juhtuda, kui teil on see summa käepärast. Sest Ühendriigid on rikka mehe maa, te võite kõik, absoluutselt kõik rahaga kinni katta. Nimetatud summat ei anna te kindlasti täielikult välja, aga kuna ma ei tea, keda te just parajasti tahate kaduda lasta ja missuguses osariigis, siis pean arvestama kõige ebasoodsama juhusega ja jätma endale, kui pean töötama teie jaoks, liikumisruumi.“

Üks esimesi Ameerika petrooleumikuningaid sai oma esimese miljoni täiesti alatute kõriloikajameetoditega ilma et teda oleks vangistatud. Niipea, kui mõni väike mees püüdis teha end iseseisvaks ja avas väikese bensiinijaama, ilmus suur mees ja lõi oma bensiinijaama tema kõrval lahti. Ta kinkis oma bensiini, igauks võis temalt niipalju saada kui ta tahtis, võis võtta kaasa tagavarakannusid, niipalju kui ta tahtis, kõik täideti ilma et ta oleks tohtinud maksa pennigi. Müüja oli terava kontrolli all ega tahtinud isegi jootraha vastu võtta. Nii jätkati nädalate- ja kuudeviisi, igal juhtumil seni, kuni väike mees ei suutnud enam üüri maksta ja kadus. Siis arvutas suur mees välja, kuipalju ta oli juurde maksnud, kõik liigsed kulud arvutati täpselt välja. Seejärel tõstis ta bensiini hinda 1,2—3 cent galloonilt seni, kui kahjud olid tehtud tasa. Säärase „puhta“ meetodiga lülitati üks võistleja teise järele välja, kuni mees oli pikkamööda, kuid kindlalt kõik oma kätte kogunud. Kui ta oli nii juba küllalt miljoneid kokku kuhjanud, andis ta osa neist üldsusele tagasi mõne haigla või vanadekodu kujul, millele ta kleepis oma nime — kui inimkonna heategija. Alati aga tegi ta inimesed ise vaaseks ja ehtas siis nende jaoks varjupaiga. Nende vaestemajade ehitamisest ja tema suureviisilistest annetustest teatati alati suure lärmiga, nimetati ehitajat inimkonna suureks heategijaks, nii et sentimentaalne ameerika ühtluskodanik ostis alati ainult Sacany-bensiini ja iga ehitatud haigla või vaestemaja tasus end ära, kuna see tõstis bensiinimüüki sel määral, et vaestemaja sellest „üle“ jäi.

Miks ei astu vahele riitajad? *Republicans* igakord ainult on tüürit. Partei peal aega on ainult neli aastat sadulast ning jätma *Republican* või *Democrat* eest, üksikute kodanike teab, ja seepärast muidugi hüüab alati „*man ver*“ Muinasjutt?

Kuid ei! Need on ameerikalased, jänkid ise möönavad. hulka. Et neid kõrvaldada, ise, kõigepealt kõrvaldada. Nii jääb kõik, nagu e

Tuletorni jalal on nendele, kui näha vagabundi, nii räpas hunnikute taustal.

Vastand miljonär — tult teravatest sotsialistide majanduselu äärmiselt igal linnal on oma omad (5. avenüü), sotsialistide maja eranditult 3—4 m kõrged. Nii „*penthouse*“ (kat

a või teda lühikese tinatoruga
000 dollarit väärt. Ameerikas
eil on see summa käepärast.
võite kõik, absoluutselt kõik
anna te kindlasti täielikult
parajasti tahate kaduda
vestama kõige ebasoodsama
tama teie jaoks, liikumis-

id sai oma esimese miljoni
et teda oleks vangistatud.
l iseseisvaks ja avas väikese
bensiniijaama tema kõrval
emalt niipalju saada kui ta
niipalju kui ta tahtis, kõik
igi. Müüja oli terava kont-
ta. Nii jätkati nädalate- ja
ees ei suutnud enam üüri
ja, kuipalju ta oli juurde
välja. Seejärele tõstis ta
kahjud olid tehtud tasa.
ja teise järele välja, kuni
kätte kogunud. Kui ta oli
dis ta osa neist üldsusele
lele ta kleepis oma nime
inimesed ise vaeseks ja
aestemajade ehitamisest
i suure lärmiga, nimetati
entimentaalne ameerika
i ja iga ehitatud haigla
nsiinimüüki sel määral,

Miks ei astu vahele riik, prokurör? Prokuröre panevad kohtadele *politicians* igakord ainult neljaks aastaks, seni kui vastava partei *politicians* on tüüril. Partei peab aga raha teenima ja seda kiirelt tegema, kuna aega on ainult neli aastat. Siis tulevad valimised ja nad võivad lennata sadulast ning jätma maa „valitseda“ teistele mereröövlitele. See partei (*republican* või *democratic*) on riik ja töötab sisult oma parteihuvide eest, üksikute kodanike vastu, mitte nende heaks. Seda aga kodanik teab, ja seepärast mõtleb demokraatlik kodanik ainult iseendale ja hüüab alati „*man versus the state*“, igaüks enda eest ja kõik riigi vastu. Muinasjutt?

Kuid ei! Need on ameerika kombed ja muidugi mitte väga ilusad, nagu jänkid ise möönavad. Kuid need kuuluvad selle pildi valguse ja varjude hulka. Et neid kõrvaldada, selleks peaks *politicians*, nii siis parteijuhid ise, kõigepealt kõrvaldatama.

Nii jääb kõik, nagu on.

Soo

Tuletorni jalal on pime“, ütlevad jaapanlased. Tihti pidin mõtlema „nendele, kui nägin teemantites särava miljonäri kõrval räpasemat vagabundi, nii räpast, et ta oli vaevalt märgatav New Yorgi mustusehunnikute taustal.

Vastand miljonär — vagabund, on ainult üks sümptoom neist uskumatult teravatest sotsiaalsetest vastoludest, mis näitavad Ühendriikide majanduselu äärmiselt ebavõrdsena ja pikapeale mittepüsivana. Kui ka igal linnal on oma „*showstreet*“ (hiilgetänav), tuletorn (New Yorgis on see 5. avenüü), siis on sellest paar tänavat kõrval, 3. ja 4. avenüül, iga maja eranditult räpane ja täis söödikuid. Ja mustusehunnikud on 3—4 m kõrged. Nii mõnigi kord vaatasin ühe sõbra 5. avenüül asuva „*penthouse'i*“, (katusekorter) aknast neisse majadekuristikesse, kus

mustuse- ja prahihunnikud seisid reas. New York Citys ei veeta prügi ära? Miks ei kõrvaldata seda prügi õigeaegselt ja korrapäraselt selles nii rikkas linnas?

New York on nii rikas, et ainult pooleldi ausal majandamisel võiks tänavaid ääristada hõbedaga ja laternapostid üle kullata. Siin aga esineb see korruptsioon, Ameerikas nimetatakse seda „*graft*“, mis on ainuüksi „*politicians*“ süü ja mis annab võtme suurema osa majanduslike varju-külgede mõistmiseks.

„*Politicians*“ on need elukutselised petturid, kes eriti presidendivalimistel aktiivselt esile kerkivad, et aidata sadulasse oma parteid — vabariiklikku või demokraatlikku.

Kes on kunagi näinud Coolidge'i, Hooveri või Hardingi presidendivalimiste lahingut, möönab, et vaevalt kusagil võib näha paremat tsirkuseetendust. Kõigepealt torkab silma, et isegi mitte üks kümnest ameeriklasest ei oska seletada erinevust „*democrati*“ ja „*republicani*“ vahel, nii-siis pole laiad massid aimu parteiprogrammist, millele ta annab oma hääle. Igatahes on parteiprogrammid aastakümnete kestel kuni tundmatuseni moonutatud, mille tõttu nad juba ammu on kaotanud oma tõelise tähenduse. Praegu pole tegemist enam mingi valimisprogrammi läbiviimisega, vaid tegelikult ainult rahalahinguga kahe võistleva suurtöösturite ja suurrahanduse esindajate grupi vahel. Iga grupp tahab tüürile viia ainult neid poliitikuid, kes kindlasti esindavad nende grupi huvisid ja avaldavad seadusi, mis on ühekülgselt selle grupi huvides. Siit tekivad otsejoones monopolid, trustid ja „*special privileges*“, mis oma viimastes konsekventsides viivad rahva väljakurnamisele, niisiis oma kasu enne üldsuse kasu! Kuna suured trustid neelavad ära väiksemad, siis areneb sellest väheste, kuid väga rikaste valitsus, väheste trustide ja pankade valitsus, kelle ametnikeks on „*politicians*“ ja „*boss'id*“ president. Demokraatiast, valitsusvormist, mis kas või ainult muuseas esindaks rahva huvisid, ei saa olla juttugi. Seda enam ja tungivamalt peab rahvale ikka ja uuesti seletama, et on tegemist „rahva valitsusega, rahva heaks ja rahva kaudu“.

Rahva petmine tehniliselt ja presidendi kaudu. „*palikus*“ mõistes. Neist „*politician'e*“ sadutu. Nad kõik värbavad ühte. Önnestub neil parteid ametit, „sest meestele, enam hääli parteile k... on väljavaated mingi Kuna iga hääli loeb, suure tutvusringkonn... seitsvates viski — ja Üldiselt jääb partei valitsaja algusel suuretega. Rüügielu määraja. Iga *politician* loodab parteis, mille kaudu jaotada ka terve hulg... ja piirkonnas istuvad. Valimistel oleneb es... Väga paljud ameeril... nad ei suuda pettus... oma naise valimisel... ümberpöördukt. Nad kajandavad sk... suure arva, kelle... miste tulemus. K... Jones. Jones vihas... kes ei lasknud part... nii-siis valib Jones... Meesõid, mida ka... „lühitõustamiseks“.

New York Citys ei veeta prügi
egselt ja korrapäraselt selles

li ausal majandamisel võiks
d üle kullata. Siin aga esineb
eda „graft“, mis on ainuüksi
ma osa majanduslike varju-

id, kes eriti presidendivali-
sadulasse oma parteid —

õi Hardingi presidendivali-
l võib näha paremat tsir-
isegi mitte üks kümnest
„democrati“ ja „republicani“
parteiprogrammist, millele
mmid aastakümnete kestel
ad juba ammu on kaotanud
t enam mingi valimispro-
rahalahinguga kahe võist-
te grupi vahel. Iga grupp
kindlasti esindavad nende
ühikälgelt selle grupi
trustid ja „special privi-
viivad rahva väljakurna-
Kuna suured trustid nee-
neste, kuid väga rikaste
as, kelle ametnikeks on
raatiast, valitsusvormist,
visid, ei saa olla juttugi.
a uuesti seletama, et on
va kaudu“.

Rahva petmine tehniliselt sünnib väiksemate „politicianide“, „boss'ide“
ja presidendi kaudu. „Politician'il“ pole midagi ühist poliitikuga euroo-
palikus mõistes. Neist on Ameerika silmapaistvalt vaene, seevastu on
„politician'e“ sadutuhandeid.

Nad kõik värbavad ühele kahest parteist (*democrats* või *republicans*).
Õnnestub neil parteid tüürile viia, siis ootavad nad vastuteenena mingit
ametit, „sest meestele, kes peavad valimislahinguid, peab tasuma“. Mida
enam hääli parteile kokku saadakse, ükskõik mil viisil, seda suuremad
on väljavaated mingi koha saamiseks.

Kuna iga hääli loeb, võib iga ganster, iga lõbumajapidaja, kes omab
suure tutvusringkonna, sooritada edukat värbamistööd temale lähedal-
seitsvates viski — ja roimarite kõrtsides.

Üldiselt jääb partei ainult neljaks aataks tüürile, kõrvaldab aga oma
valitsaja algusel suurema osa ametkonnast ja asendab selle oma inimes-
tega. Riigielu määrajaks on siis partei tahe.

Iga *politician* loodab saada kord „boss'iks“, üheks suuremaks meheks
parteis, mille kaudu ta võib muretseda iseendale tulutoova koha ja
jaotada ka terve hulga ameteid teistele. Igas osariigis, valimisringkonnas
ja piirkonnas istuvad „bossid“ seadusandluses, linnanõukogus jne.

Valimistel oleneb esmajoones kõik valija „õigest läbitöötamisest“.

Väga paljud ameeriklased teavad, et neid läbi ja läbi petetakse, kuid
nad ei suuda pettusest aru saada. Neil läheb niisamuti kui Sokratesel
oma naise valimisel: millise sa ka valiksid, ikka on valik teostunud just
ümberpöörduvalt.

Nad kujundavad skeptikute ja kõhklejate, niinimetatud „floater'ite“
suure arvu, kelle „õigest sisseesebitamisest“ oleneb enamjaolt vali-
miste tulemus. Kõige primitiivsemad nende hulgas valivad nagu mr.
Jones. Jones vihas viimaste kuude kestel oma majaomaniku peale,
kes ei lasknud parandada veekraani. Majaomanik valib „republican“,
nii-siis valib Jones „democratic“.

Meetodid, mida kasutatakse kõhklevate ja „ebausaldatavate“ valijate
„läbitöötamiseks“, paenutavad iga palgi, need on nii kujutletamatud,

et eurooplasena hakatakse kahtlema, kas need pole liialdatud. Seepärast loetagu R. C. Brooksi raamatut „Ameerika korrupsioon“, et nimetada ainult üht raamatut kahest tosinast. Loetagu, kuidas „ebausaldatavaid“ valijaid päevadeviisi partei kulul kostitatakse, kuidas nad purujoobnult, võimetuna isegi allkirja kirjutama, lasevad oma kätt juhtida valimisagendil, kui neile 5 dollarit on pistetud teise pihku; kuidas ainult New Yorgi osariigis jaotati altkäemaksudeks 3 000 000 dollarit ja kuidas eelmised kubernerid, isegi vabariigi presidendid kirjutavad:

Parteiorganisatsioon on *boss'ide* ja *politician'ide* rikastumisasutus.“ Roosevelti valimislahing viidi esijoones seepärast läbi, et jagada partei vahel tohutut saaki. „Mida meie, boss'id vajame, on hääled. Partei peab võitma. Üldise heaolu eest hoolitsemine on „tommy rot“ lollus.“

Rahategemine on minu põhimõte, ütles Tweed, Tammany Halli endine boss, kes New Yorgi linna mitme miljoniga pettis, kuid sellest hoolimata senatoriks sai. Hoidugem amerikaniseerumise eest säärases mõttes!

Neist lühiketest vihjetest siin peaks jätkuma. Arstina olen õppinud tundma nii mõndagi väikest politician'i ja nii mõndagi suurt bossi. Pilgu heitmine nende kaabakate mentaliteeti ja tööviisidesse on huvitav, eriti kui nad juhuslikult näitavad oma kaarte ja lobisevad välja oma saladused.

Make hay while the sun shines

Tee heina seni kuni päike paistab

Boss Jack Bigcrook hingas kergendatult, sest valimislahing oli õnnelikult võidetud. See oli maksnud palju raha, enam kui seda omati, oli tehtud isegi suuri võlgu ja riskeeritud hiigelsummadega, et saada kokku viimaseid otsustavaid hääli. Kuid oli „mängitud õigele hobusele“!

„Petmist presidendivalimistel peab oskama, muidu võib kaotada maja ja talu“, ütles ta mulle.

Jack oli alles 42-aastane Yorgi loodeosas, mis oli u pea ja ta arutas; neli aast jääb sinu partei tüürile. lendab äri õhku ja sa is jääma liikuvaks: võlad tu ka, ja oma tulevikule pea ei kordu. Nii-siis „make päike paistab.“ Kõik tema eelkäijad, se olukordadest väljapigist aasta jooksul nii palju lasse kohta toimetanud muretseda. Nagu üteldud, Jack ei t need umbes 50 ametit, konnas jagada. Iga koh off“, oma osa. Ta algas politseijaosk sile. „Bill, linnaosa, mil palju suuri ärisid ja is pead sa sealt 500 dollari seitse säärast kohakes Nüüd pidi vahtheister väike asi 500 dollari endale, perekonnale ja Vahtheister Billy pol ja teadis väga hästi, Robertit (kaardnik on bob — bob) ja ja nende vahel ära. Kui erinevad. Billy näis olevalis tünarategü

ed pole liialdatud. Seepärast
a korrupsioon“, et nimetada
gu, kuidas „ebausaldatavaid“
takse, kuidas nad purujoob-
sevad oma kätt juhtida vali-
d teise pihku; kuidas ainult
s 3 000 000 dollarit ja kuidas
endid kirjutavad:

ician'ide rikastumisasutus.“
pärast läbi, et jagada partei
ame, on hääled. Partei peab
„tommy rot“ lollus.“

ed, Tammany Halli endine
ettis, kuid sellest hoolimata
e eest säärases mõttes!

ma. Arstina olen õppinud
mõndagi suurt bossi. Pilgu
viisidesse on huvitav, eriti
lobisevad välja oma sala-

sun shines

e paistab

valimislahing oli õnneli-
a, enam kui seda omati, oli
amadega, et saada kokku
õigele hobusele“!

aidu võib kaotada maja

Jack oli alles 42-aastane ja rõõmustas väga suure piirkonna üle New
Yorgi loodeosas, mis oli usaldatud tema valitsuse alla. Jackil oli selge
pea ja ta arutas; neli aastat püsib see president, ainult neljaks aastaks
jääb sinu partei tüürile. Mis siis juhtub, on väga ebakindel, võib-olla
lendab äri õhku ja sa istud oma naise ja lapsega tänaval. Kuid sa pead
jääma liikuvaks: võlad tuleb maksta, sinu perekond tahab elada, sina ise
ka, ja oma tulevikule pead sa samuti mõtlema, kuna säärane juhused enam
ei kordu. Nii-siis „make hay while the sun shines“. (Tee hiena seni kuni
päike paistab.)

Kõik tema eelkäijad, seda Jack teadis, olid saanud rikkaks. Nad olid
olukordadest väljapigistanud, mida nad suutsid ja suurem osa oli nelja
aasta jooksul nii palju „on the shelf“, niipalju „kookospähklaid“ kind-
lasse kohta toimetanud, et nad ülejäänud elu kestel ei pruukinud
muretseda.

Nagu üteldud, Jack ei tohtinud kaua mõtelda. Kõigepealt jagas ta välja
need umbes 50 ametit, väiksemaid ja suuremaid, mis tal oli oma piir-
konnas jagada. Iga koha eest, see oli endastmõistetav, sai ta oma „rake-
off“, oma osa.

Ta algas politseijaoskonnaga, mille ta andis vahtmeister Billy Andrew-
sile. „Bill, linnaosa, mille ma sulle annan, on võrdlemisi rikas. Seal asub
palju suuri ärisid ja isegi üks väga rikas elamutekvartaal. Minu jaoks
pead sa sealt 500 dollarit kuus väljapigistama, nõus? O. K. boss“! veel
seitse säärast kohakest oli bossil ära anda.

Nüüd pidi vahtmeister Billy ise vaatama, kuidas ta hakkama saab. Pole
väike asi 500 dollarit iga kuu algul ära anda enne kui saab mõtelda
endale, perekonnale ja tulevikule.

Vahtmeister Billy polnud eile sündinud, pealeselle oli ta newyorklane
ja teadis väga hästi, kuidas ja mis mängiti. Ta kogus oma kaks tosinat
Robertit (kordnik on Inglismaal ja Ühendriiges enamjaolt Robert —
bob — bobb) ja jaotas nüüd omaltpoolt üksikud tänavapiirkonnad
nende vahel ära. Kuid piirkonnad olid väljakurnamisvõimaluste poolest
erinevad. Billy nõudis igalt kordnikult igas kuus 80—150 dollarit,
olenedes tänavatepiirkonna „kvaliteedist“.

Nüüd oli järg Robertite käes. Robert on õigemini „contact man“, kes astub otsesse ühendusse „maksvate kundedega“, oma piirkonnas asuvate äride, elamute, garaažide jne. omanikega.

Robert võtab kohe jalad selga ja esitleb end isiklikult igale üksikule äriomanikule uue kordnikuna. Ta vajab selleks mitu päeva, mil ta jätab äärmiselt hooletusse oma tõelise töö, liiklemise juhtimise tänaval. Kuid „kontaktitöö“ on tähtsam, sest sellest oleneb lõppeks kogu kookuspähklite saak, ja igal juhtumil peab suitsema kolm korstent, bossi, vahtmeistri ja Roberti. Kas Robert tänaval seisab või mitte, pole ka oluline, sest paar surnut 7-miljonilises linnas enam on nii väike protsent, et see niikuinii allapoole nulliga ümmarguseks tehakse.

Kui Robert oma „kunded“ täpselt on üle vaadanud, annab ta sellest aru vahtmeistrile. „Üldiselt võime olla rahul“, arwab ta, „meie eelkäijad on kõgu seda jõuku hästi kasvatanud, ainult kahes blokis on mõningaid, kes ei taha maksta. Üks juustukauplus, üks lipsuäri ja kaks majaomanikku, ei taha ega suuda taibata, miks nad maksma peaksid, kuna nad juba makse maksavad ja meie midagi nende heaks ei tegevat.“

„Need ei tunne nähtavasti veel asja“, arvas vahtmeister — „homme, Robert, teatud sa mulle, et lipsuäris oli viis minutit pärast seitset veel valgus ja et ta laskis sisse ühe ostja. — Sinu kell otsustab, Robert — siis määrame sellele sulile 100 dollarit trahvi. Kui ta siis ühe nädalaga pole pehmeks tehtud, määratakse talle teine sada kaela, kuni ta vingub ja peost sööb. Juustukauplejat vaatan homme ise lähemalt — „hügieeni ja puhtuse pärast toiduainetega kauplemisel“. Sellele serveeritakse kahekorselt.“

„Muidu olid kunded päris korralikud“, teatab Robert edasi. „Ma saan, nagu tavaliselt, restoranides tasuta süüa, kõrtsidest drinks niipalju kui tahan, lihunikult ja piimamehelt laupäeviti ka midagi ja siis tavalise 3—5—10 dollarit kuus igalt ärielt, restoranilt ja garaažilt.“

„Peaasi“, arvas vahtmeister, „et nii sina kui teised oma osa täpselt igal esimesel siin ära õiendate, nii et ma 500 kookuspähklit saan kohe viia bossile. Ta saab need alati minult isiklikult — mingit käskjalga, ei midagi kirjalikult — sa mõistad — homseni, Robert!“

n õigemini „contact man“, kes
dedega“, oma piirkonnas asu-
ikega.

b end isiklikult igale üksikule
selleks mitu päeva, mil ta jätab
lemise juhtimise tänaval. Kuid
leb lõppeks kogu kookuspähk-
a kolm korstent, bossi, vaht-
sab või mitte, pole ka oluline,
a on nii väike protsent, et see
ehakse.

e vaadanud, annab ta sellest
al“, arvab ta, „meie eelkäijad
t kahes blokis on mõningaid,
s lipsuäri ja kaks majaoma-
maksma peaksid, kuna nad
heaks ei tegevat.“

s vahtmeister — „homme,
minutit pärast seitset veel
ell otsustab, Robert — siis
i ta siis ühe nädalaga pole
kaela, kuni ta vingub ja
ise lähemalt — „hügieeni
el“. Sellele serveeritakse

Robert edasi. „Ma saan,
sides drinks niipalju kui
a midagi ja siis tavalise
a garaažilt.“

ised oma osa täpselt igal
ospähklit saan kohe viia
— mingit käskjalga, ei
bert!“

kauni maastiku vaatlemisel ei mõtle
roopa ärimees esmajoones saeveski
le. Ameerikas on see teisiti.

Kunagi vallutasid metsikud, vaprad pioneerid P.-Ameerika Avarad lagendikud ja metsad, inimesed, kelles Inglis kuningriigi türannia, konfessionaalne surve ja teised motiivid kutsusid ellu soovi uue elu järele; neile näis avastatud kontinent mõõtmata võimaluste maana. Nendega ühinesid aegamööda väljarändajad Saksamaalt, Prantsusmaalt, Skandinaaviast ja nad vallutasid aastakümneid kestnud võitlustes jõesuudmeid ja maavarasid sellel tohutusuurel maailmajaol. Nende järele tulid aga varsti suurte karjadena kaubitsejad, seiklejad ja hiljem roimarid kogu maailmast. Nad koondusid nagu alati kaubanduskeskuste ümber. 19. sajandi tehniline areng võimaldas kergeid liiklemisvõimalusi ja nii kuhjusid vähestele kohtadele hiigelsuured inimhulgad. Ka nemad koputasid isikliku panuse vanadele ideedele, individuaalse vabaduse õigusele, nagu kunagised pioneerid, kuid kõik need ideed muutusid lõppeks kaitsekirjaks peagu takistamatult lohkavale petmisele ja roimarlikkusele.

Need Põhja-Ameerika Ühendriigid, kunagi vapratest pioneeridest vallutatud ja siis seiklejatest ja roimaritest üleujutatud, on nüüd selle sotsiaalse arengu tüübile leidnud ise mõiste, mis seisab praegu kogu Ühendriikide seltskonnaelu tipul: gangster. Gangster on roimarluse, pettuse ja väljapressimise ühend, mis nüüd kindlalt organiseerituna kujutab võimu riigis. Sellele lisaneb, et seda gangsterlust, eriti ühendatud demokraatliku partei peakorteris New Yorgis, juhib ja temale maksavad juutlikud petised ja pankurid.

Alfred Rosenbergi raamatust

„New Yorgi gangsterid“, VB. 18. 4. 43.

d pioneerid P.-Ameerika
imesed, kelles Inglis ku-
ve ja teised motiivid kut-
äis avastatud kontinent
ga ühinesid aegamööda
t, Skandinaaviast ja nad
lustes jõesuudmeid ja
jaol. Nende järele tulid
d, seiklejad ja hiljem
sid nagu alati kauban-
line areng võimaldas
d vähestele kohtadele
utasid isikliku panuse
õigusele, nagu kuna-
sid lõppeks kaitsekir-
le ja roimarlikkusele.

i vapratest pioneeri-
itist üleujutatud, on
ise mõiste, mis seisab
ul: gangster. Gangs-
se ühend, mis nüüd
gis. Sellele lisaneb,
nokraatliku partei
maksavad juutlikud

ergi raamatust
rid", VB. 18. 4. 43.

Ameerika lõpmatud legendikud ja
Historical Scene, New York 1938)

Vana ja

Mike tundis maad ja
row'st kuni Kodia
juba ammu varandust, ja
satsiooni kergenduste ja
palju kullast kui sääras
pingest, taltsutamatu lo
igatsus, mis ei lase lahti
end tühjale maale, kind
eriti rikkaliku leiu, nim

Veel kord valdas teda
tada kullasõelumisega
gute pakkumised, kui
sattudes kahele tugev
talle lähedale surusid
abilisi ta vajas. Kui ta
trisse, mille juures ta
kombel meeldisid, kin
duse kätte all teekons
talviseks tööks, ka va

Vahejuhtumiteta jõu
sist kohta, kus nad p
and abilised George
nad eriti rikkasse ja
mused olid töötanud
ilma suurena kirat
õigustlike järglastena
and kaevandusühing
geoloogid, kelle asja

*"Mining under guard", illustration
depicting historical scene, courtesy of
the Smithsonian Institution, The American Historical*

Vana ja uus Ameerika

Mike tundis maad Mackenziest kuni Beeringi väinani ja Point Barrow'st kuni Kodiaki Saareni. Ta oli tihti sattunud kullale ja omas juba ammu varandust, mis võimaldas talle eluõhtut veeta kõigi tsivilisatsiooni kergenduste ja mugavustega. Kuid ta ei hoolinud mitte nii palju kullast kui säärasest, vaid enam selle otsimisest, seikluse suurest pingest, taltsutamatu looduse metsikust vabadusest. Ja see kustutamatu igatsus, mis ei lase lahti ühtegi põhjamaist meest, kes on kord usaldanud end tühjale maale, kinkis talle siis, kui ta juba üldse enam ei otsinud, eriti rikkaliku leiut, nimelt need kullaliivad Koyukuki juures.

Veel kord valdas teda kullaotsimise palavik. Juba talvel tahtis ta alustada kullasõelumisega. Ta lükkas tegasi kõigi suurte kaevandusühingute pakkumised, kuid ei aimanud, et ta läks neile just otse liimile, sattudes kahele tugevale noorele mehele Georgile ja Henryle, kes talle lähedale surusid ja end talle vaimustatult abilisteks pakkusid, sest abilisi ta vajas. Kui ta oli lasknud oma õigused kanda kaevandusteregistrisse, mille juures ta ka mõlemale noorele mehele, kes talle õnnetul kombel meeldisid, kindlustas oma osa, alustas ta oma kaaslastega saladuse katte all teekonda. Ta laadis kolm paati täis kõigi hädavajalikuga talviseks tööks, ka valikkoerad, kelle jaotas kolme kanu peale.

Vahejuhtumiteta jõudsid mehed umbes kolme nädala pärast Fairbanksi kohta, kus nad pidid alustama tööd. Hea geoloogilise hariduse saanud abilised George ja Henry taipasid varsti, et vanamees oli toonud nad eriti rikkasse ja väärtuslikku kullapiirkonda. Nende salajased ülemused olid töötanud neile suurt kasu, kui nad „esimese leidja õigused ilma suurema kärata oskavad kõrvaldada ja võivad ise esineda tema õiguslike järglastena. Umbes nii ja võrdlemisi süütult olid neid õpetanud kaevandusühingu esindajad. Sest need mõlemad agendid, kutselt geoloogid, kelle asjatundmist vana praktik Mike eriti hindas, märkasid

õigeid olusid palju selgemini kui vana üksiklane, kes kogu oma elu oli veetnud metsas ja ikka veel hõljus uimas, et alates tema nooruseaastast, tubli üksikinimese piiramatust liikumisvabadusest, pole midagi muutunud. Tegelikult oli ta ainult seepärast anonüümsetele kapitalivõimudele seni ebahuvitav, kuna ta oli teinud ainult tähtsusetuid, piiratud leidusid, mida need võimud, kes lasksid end täpsemalt informeerida, kui ta seda aimas, ei pidanud vahelesegamise vääriks.

Koyukukis oli aga tegemist ühe haruldase juhtumiga, mis saab osaks ainult juubeliaastatel eriti õnnelikkudele inimestele. Seda olid mõlemad agendid George ja Henry juba pärast lühikest vestlust vanamehega taibanud.

Nii väga kui nad ka ise tahtsid sellest rikkusest osa saada, nii vähe tegid nad endale ka illusioone selle üle, et see võiks kunagi olla võimalik ilma võimsate tahtmiseta. Nad teadsid täpselt, et nad saavad ainult niipalju, kui nende peremehed seda nende teenete järele heaks arvavad. Nad olid noore generatsiooni ehtsad ameeriklased, kellele juba ammu oli muutunud legendiks kujutus, et igaüks kannab celdusi miljonäriks saamiseks.

Nad teadsid väga hästi, et nende ainuke võimalus viletsast ametnikuseisusest väljapääsemiseks oli teenida resevatsioonideta, kui vaja, ka südametunnistusetult, suurte huvisid. Sest ainult neil oli võimalik anda tõesti suurt osa röövsaagist neile, kes olid selle oma tublidusega saavutanud.

Oli isegi selge, et mõlemal polnud sugugi tunnet, et nad talitavad alatult või isegi roimarlikult. Nad ei kahelnud isegi mõtteis suurkapitalistlike võimude üleolekus. Et raha valitses maailma, see oli nende mõistusele niiteldatav Jumala tahtmine. Neile ei tulnud kaugeltki mõttesse selle vastu mässi tõsta. Ei, nad näitasid kui Ameerika maailma head, truud lapsed, et nad tahavad teda teenida — sest ainult säärase teenete eest võis loota tasu taevast.

Mitte nemad ei tahtnud paenutada kombe ja õiguse seadust, vaid see oli vana Mike, kes tahtis „põikpäise kangekaelsusega selle vastu patus-

tada“. Neil polnud midagi
olevat saatusest mää-
teissugusena nad oma
Seda jutustas mulle
õiselt kõneluselt. Te
kui kaabakate tabami-
miks küll tema arm-
Põhjas, pole leidunu-
kes ei otsinud ainult
vaid uut koda. Ta us-
suremises, usu kuiva-
Seda usku kartmatu-
jõusse pidas ta Üben-
See allikas oli tema
võimsaid inimesi ol-
dualse iseseisvuse
inimestest teinud ol-
üksikisiku öödsaks
tunnustasid suurte
damisväärsed, kuigi
võis ameerika saag-
(ja võimsad isikud
juba ammu rahuma-
Nii nägi piiskop
tegevus andis tem-
Arvasin: „Vähem-
õigusi, mida nat-
sülitas selle, mill-
kasutas seda nii, k-
Piiskop kehitas ü-
jättis selle aga tal-
istada.

siklane, kes kogu oma elu oli
et alates tema nooruseaasta-
misvabadusest, pole midagi
ast anonüümsetele kapitali-
ud ainult tähtsusetuid, piira-
id end täpsemalt informee-
gamise väärileseks.

juhtumiga, mis saab osaks
nimestele. Seda olid mõle-
st lühikest vestlust vana-

st osa saada, nii vähe tegid
kunagi olla võimalik ilma
nad saavad ainult niipalju,
irele heaks arvavad. Nad
d, kellele juba ammu oli
nab celdusi miljonäriks

lus viletsast ametnikusei-
nideta, kui vaja, ka süda-
neil oli võimalik anda
oma tublidusega saavu-

, et nad talitavad alatult
õtteis suurkapitalistlike
ee oli nende mõistusele
augeltki mõttesse selle
a maailma head, truud
lt säärase teenete eest

guse seadust, vaid see
sega selle vastu patus-

tada". Neil polnud mingisuguseid sisemisi kõhklusid ja nad tundsid end
olevat saatusest määratud vanamehelt „röövsaaki“ ära võtma, sest
teissugusena nad oma ülesannet ei näinud.

Seda jutustas mulle nende hingelisest olukorrast piiskop tulles pikalt
öiselt kõneluselt. Temale oli nende sisemiste seoste selgitamine tähtsam,
kui kaabakate tabamine. Juba pikemat aega arutles ta küsimuse ümber,
miks küll tema armastatud Alaska ühe suurima tulevikuriigi jaoks
Põhjas, pole leidunud tõelisi asustajaid, ühtegi vaprat valget inimest,
kes ei otsinud ainult vaske või kulda või kiiret rahategemise võimalust,
vaid uut koda. Ta uskus selle õige põhjuse leidvat pioneerivaimu valja-
suremises, usu kuivamises julge, visa üksikinimese võitmatusse.

Seda usku kartmatu ja ei ühegi loobumise eest tagasipõrkava üksiklase
jõusse pidas ta Ühendriikide kunagise tõusu tõeliseks allikaks.

See allikas oli tema arvamise järele juba kinni maetud. Väike grupp
võimsaid inimesi oli kulisside taga sulgenud kõik ligipääsud indivi-
duaalse iseseisvuse juurde ja kogu Ameerika ja ülekaaluka arvu tema
inimestest teinud oma võimualusteks. Nii tugevalt mõjus aga usk tubli
üksikisiku õndsakstegevasse edusse ka veel arengu chvrites, et nad
tunnustasid suurte kapitalide võimutäiust kui midagi arukat, jah, ihal-
damisväärset, kuigi nad ise iialgi ei pääsenud selle võimu juurde. Nii
võis ameerika saaga tubli inimese vabast teest püsida veel meie päevil
(ja võimsad isikud tegid kõik, et see säiliks), kuigi kõik need teed olid
juba ammu rahamaailma ja majandussuuruste kontrolli all.

Nii nägi piiskop oma Ameerika isamaa tragöödiat, Henry ja George
teguviis andis tema teooriale uut toitu.

Arvasin: „Vähemalt viis vana Mike läbi, et ühingud ei saanud neid
õigusi, mida nad temalt tahtsid ära kiskuda. Ta jäi lõpuni võitjaks,
säilitas selle, mille ta vallutas, suure anonüümse ülevõimu vastu ja
kasutas seda nii, kuidas tema seda õigeks pidas.“

Piiskop kehtitas õlgu, nagu oleks tal palju minu sõnade kohta ütelda,
jättis selle aga tulevikuks, kuna tal hetkel polnud lõpetamiseks midagi
ütelda.

Kolm meest Koyukukias veetsid suve lõpu suurema platsi puhastamisega puudest ja võsast, kuhu nad olid ehitanud endale juba kolm väikest kindlat blokhütti sest pikal pimedal talvel on tähtis, et igauks võib iseendaga üksi olla, kui ta tunneb selleks tarvidust! Loputuskastid kulla väljapesemiseks tulid korda seada ja ühe oja jooksu muuta, et pesemiseks oleks käeparast küllalt vett. Kullaliiv asus 10 m paksuses kihis jõeharu madala vee all, mis suubus mõnisada meetrit jõe alajooksul Koyukuki. Kogu jõe jooksu teisale suunamiseks polnud kolm meest võimelised; nad pidid ootama külma saabumist, et siis raiuda jäässe shaht, mis avaks neile ligipääsu jõesängi. Ühegi liigutusega ei olnud mõlemad mehed vanamehele reetnud, et nad ootasid ainult sobivat juhust tema kõrvaldamiseks. Nad kasutasid seda enam tema agarust ja

tema suuri kogemusi, et omada talt suurel hulgas praktilisi teadmisi, mis neil seni veel puudusid. Kõigepealt ei uskunud nad tema plaani, et külma abil saab rajada teed kullaliivade juurde keset jõge. Nad tegid kõik, et võita vana Mike usaldust, mis neil ka õnnestus. Oktoobri keskpaigu hakkas külmetama. Jõe ole tekinud tugev

*Ameerika kultuur on tekkinud teist
mille oma aja Euroopas on juba ära e
germaani talutube, nagu neid Ameerika
si teha vana juurde peatuma jääda, e*

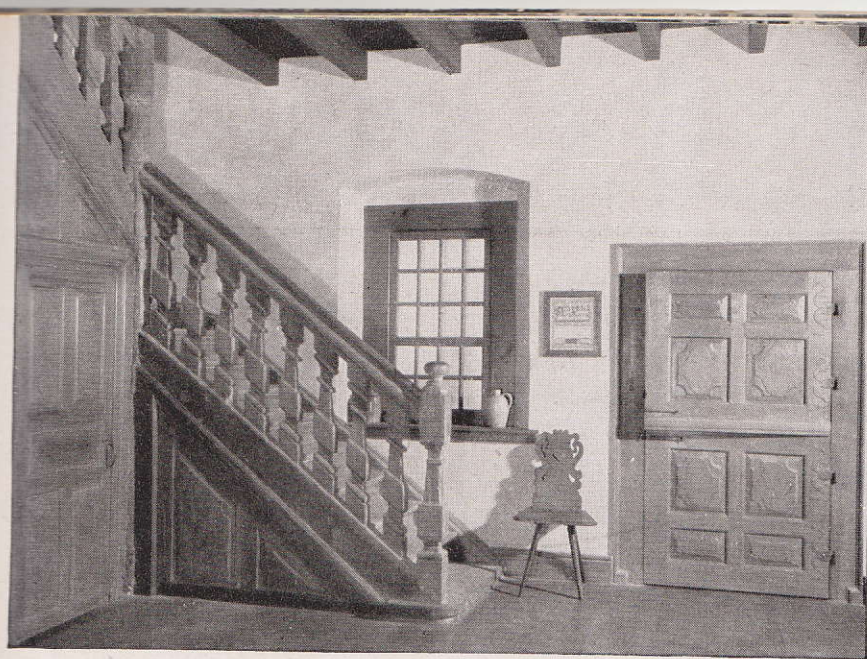
jääkate. Nüüd alustas va
tõstis ta kolmes erineva
kolm umbes poolteise m
tunginud ta kuni veeni
vee vahele jäi veel umb
ka vesi sügavamalt ja j
all tekkinud paks jääk
ainult tollipaksune p
14 päeva järele oli jõu
jääpinna all; sest loo
otsinud välja eriti ma
Nüüd oli olemas kuni
põhjast kullaliiva vä
hoidis kõigi shahtide s
kas kamber, mille põ

suurema platsi puhastami-
 ud endale juba kolm väikest
 on tähtis, et igaüks võib
 vidust! Loputuskastid kulla
 oja jooksu muuta, et pese-
 v asus 10 m paksuses kihis
 ada meetrit jõe alajooksul
 iseks polnud kolm meest
 mist, et siis raiuda jäässe
 hegi liigutusega ei olnud
 ad ootasid ainult sobivat
 eda enam tema agarust ja

tema suuri koge-
 musi, et omada
 talt suurel hulgas
 praktilisi tead-
 misi, mis neil seni
 veel puudusid.
 Kõigepealt ei us-
 kunud nad tema
 plaani, et külma
 abil saab rajada
 teed kullaliivade
 juurdekeset jõe.
 Nad tegid kõik,
 et võita vana
 Mike usaldust,
 mis neil ka õn-
 nestus. Oktoobri
 keskpäigu hakkas
 külmetama. Jõe
 oli tekkinud tugev

Ameerika kultuur on tekkinud teiste rahvaste vanusest ja harjumusist, ta on impordeeritud kultuur, mille oma aja Euroopas on juba ära elanud ja nüüd Ameerikas sureb.“ (Knut Hamsun). — Selliseid vanu germaani talutube, nagu neid Ameerikas tuhandeid leidis, on tänapäeval vaid muuseumites näha. Ka meie ei taha vana juurde peatuma jääda, aga meie püüame esivanemate pärandust edasiarendades uut luua

jääkate. Nüüd alustas vanamees ettevaatlikult tööd. Kirkaga, siis labidaga tõstis ta kolmes erinevas kohas, üksteisest 50 sammu kaugusel, jää välja, kolm umbes poolteise meetrilise läbimõõduga auku järele jättes. Siiski ei tunginud ta kuni veeni vaid ainult niikaugele, et augupõhja ja jooksva vee vahele jäi veel umbes tollipaksune jääkiht. Selle augu kaudu külmus ka vesi sügavamalt ja juba järgmisel hommikul oli augu õhukese põhja all tekkinud paks jääkord. See jääkiht tõsteti jälle välja, kuni jäi augule ainult tollipaksune põhi. Järgmisel hommikul mäng kordus ja juba 14 päeva järele oli jõutud jõe põhjani, mis oli umbes poolteist meetrit jääpinna all; sest loomulikult oli vanamees enne jõe kinnikülmumist otsinud välja eriti madalad kohad.

Nüüd oli olemas kuni jõepõhjani kolm jääshahti ja võidi alustada jõe põhjast kullaliiva väljetoomise ja kaldale kuhjamisega. Püsiv külm hoidis kõigi shahtide seinad kindla. All liivas tekkis pikkamööda ruumi- kas kamber, mille põhjast tõsteti pangetäie pangetäie järele jäätunud

liivakamakaid. Töö edenes kiirelt, sest mida sügavamale jõuti, seda rikkalikumaks muutus kullaliiv ja Henry unistas pärast oma vangistamist ikka veel ühest pannist mille nad olid esimesel jõulupühal prooviks Mike hüti ahjus ülessulatanud ja sooja veega läbi pesnud. Juba mõne minuti pärast olevat pruunist mudast tulnud välja puhas kuld. Kindlasti sai see põhjuseks, et mõlemad kaabakad otsustasid nüüd lõpu teha.

Ühel päeval jaanuari algul juhtus „õnnetus“. Just siis, kui vanamees tahtis oma jäätorust primitiivse redeli abil välja ronida, murdus jääseinast üks tükk välja ja jäine vesi tegi ta märjaks pealaest jalatallani. Mike vandus, et mõlemad olid tahtnud teda tema liivakambris uputada ja et ta võlgneb oma elu ainult juhusele. Ta oli, mingist seletamatust rahutusest aetuna, varem kui tavaliselt välja tulnud. Võib-olla oli ta alateadlikult märganud midagi kahtlast. Loomulikult oli allmaakamber hetke jooksul vett täis ja seda ei saanud enam kasutada.

Mõlemad mehed vaidlesid loomulikult nõrdsinult vastu, et neil pole olnud vähimatki tegemist vee läbimurdmisega, kuigi võis neid väga hästi kahtlustada jääshahti seinu purustamises, et see sisselangeks ja vanamehe enda alla matakse.

Kuid sellele jäisele suplusele ei pannud vanamehe tervis enam vastu. Kui ta jõudis oma hütini, olid ta riided külmunud klirisevaks jääsoomuseks ja enne kui ta suutis oma värisevate kätega süüdata tule koldes, oli ta üdini läbikülmunud. Enne kui vanamees jälle sooja sai, olid möödunud juba tunnid. Polnud mingi ime, et ta juba järgmisel päeval tundis oma vanades kontides palavikku. Tekkis raske kopsupõletik. Isegi siis, kui Henry ja George oleks teda tema vilsas hütis hoolsalt ravinud, oleks see vanamehele tähendanud ainult mängu surmaga, kel olid käes kõik trumbid. Kuid Henry ja George ei mõtelnudki selle peale, et vanameest hoolikalt ravida. Kui ta ei saanud surma jääaugus, siis võtku teda kopsupõletik. Haigele muutus kohutavalt selgeks, et ta oli määratud hukkamisele, sest mõlemad abilised ei annud talle korrapäraselt süüa ega hoolitsenud ka, et tuli tema hütist ei kustuks. Kustus

tuli, siis ronis härmatis m
all. Võib-olla oleks Mike
Sest ta oli vana ja oli jub
samal ajal saama tema
eluvaimud viimseks meel
vana põhjamaalase tahe
Vaiba all surus ta kokk
sundida, ma tasun seda m

Ja siis saabus päev mil
otsida oma relvi, laadida
apaatiat ega vastanud ü
oli laotud George hütist
hütis. Henry hütt pidi r
gaks. See hütt oli eriti t
poolt kindlalt riivistada
oleks talvel külm sisse
munud, mis sünnib temp
töö väljas võimatu. Siis
hütis hõõguva ahju üm
mullanõlvakut, ka selle
Vanamees võttis mõlem
et ta sureb nõrkusest ja
ta oli kõrvaldanud sam
Ja kui nad ühel õhtul
berdas ta tasa sinna j
uksele ette. Siis aetas
mõlemat vangi kolm pä
välja murda. Seda taki
sid nad juba paari tunni
tahumata raudkindlat u
Pikkamööda ja äärmis
kogu proviandi oma j

ida sügavamale jõuti, seda
nistas pärast oma vangista-
esimesel jõulupühal proo-
ja veega läbi pesnud. Juba
t tulnud välja puhas kuld.
kaabakad otsustasid nüüd

Just siis, kui vanamees
älja ronida, murdus jääsei-
rjaks pealaest jalatallani.
tema liivakambris uputada
oli, mingist seletamatust
a tulnud. Võib-olla oli ta
mulikult oli allmaakamber
kasutada.

inult vastu, et neil pole
ra, kuigi võis neid väga
s, et see sisselangeks ja

nehe tervis enam vastu.
anud klirisevaks jääsöö-
ega süüdata tule koldes,
es jälle sooja sai, olid
a juba järgmisel päeval
is raske kopsupõletik.
a vilsas hütis hoolsalt
lt mängu surmaga, kel
e ei mõtelnudki selle
anud surma jääaugus,
hutavalt selgeks, et ta
ei annud talle korra-
ist ei kustuks. Kustus

tuli, siis ronis härmatis mööda kuusepalke üles ja haige terdus oma teki
all. Võib-olla oleks Mike juba ammu surnud, oleks teda õieti ravitud.
Sest ta oli vana ja oli juba eluga lõpuarved teinud. Kuna aga surm pidi
samal ajal saama tema suurimaks lüüasaamiseks kutsus ta kõik oma
eluvaimud viimseks meeleheitlikuks pingutuseks üles. Veel kord võitis
vana põhjamaalase tahe halvava palaviku ja kägistavad nõrkusehood.
Vaiba all surus ta kokku oma karedaid rusikaid: nad ei saa mind
sundida, ma tasun seda neile kätte.

Ja siis saabus päev mil ta tundis end esimest korda nii tugevana, et
otsida oma relvi, laadida oma püstol. Juba päevi oli ta teeselnud täielist
apaatiat ega vastanud ühelegi küsimusele. Ta teadis, et kogu proviant
oli laotud George hütti, kuna riistad, relvad ja laskemoon olid tema
hütis. Henry hütt pidi neile kõva pakase ajal olema ühiseks varjupaia-
gaks. See hütt oli eriti tugevalt ehitatud. Selle uksi võis sees ja väljas-
poolt kindlalt riivistada. Ka polnud hütis seinas ühtegi akent, kuna seal
oleks talvel külm sisse pääsenud. Kui elavhõbe on termomeetris kül-
munud, mis sünnib temperatuuri juures alla 40 kraadi, siis on igasugune
töö väljas võimatu. Siis ei jää üle muud midagi, kui kükitada kitsas
hütis hõõguva ahju ümber. Henry hütt oli ehitatud tagaküljega vastu
mullanõlvakut, ka selle seinad ja katus olid kaetud paksu mullavalliga.
Vanamees võttis mõlemad mehed päris lihtsalt lõksu. Kui nad mõtlesid,
et ta sureb nõrkusest ja ükskõiksusest, vaatles Mike läbi ukseprae, kust
ta oli kõrvaldanud sambla, mida tema mõlemad vaenlased väljas tegid.
Ja kui nad ühel õhtul viskipudeliga kaenlas Henry hütist läksid, kom-
berdas ta tasa sinna ja lükkas väljaspoolt raske, kohmaka puuriivi
uksele ette. Siis asetas ta ukse taha veel paar tugevat palki ja laskis
mõlemat vangi kolm päeva nälgida. Läbi seinte või katuse ei saanud nad
välja murda. Seda takistas kindel külmunud mullakiht. Pealeselle istu-
sid nad juba paari tunni pärast täielikus pimeduses. Ja kui nad raputasid
tahumata raudkindlat ust, laskis Mike neile hoiatusena kuuli sisse.

Pikkamööda ja äärmise vaevaga tegi ta George hütist puhtaks ja vedas
kogu proviandi oma juurde, tõi ka koerad, saani ja kõik riistad, mis

oleksid võinud talle ohtlikuks muutuda, oma hütti. Kolmandal päeval lõppeks, kui ta arvas et mõlemad vangid on muutunud pehmeks, nõustus ta alustama läbirääkimisi. Ühte neist tahtis ta ilma magamiskotita, vähese proviandi ja toiduga ja ilma relvata koerasaanil ära saata, et informeerida Tananas või Fairbanksis oma sõpru ja politseid; teine pidi pantvangina kohale jääma ja koos temaga hukkuma, kui abi ei tule. Sest vanamees tundis end äärmiselt nõrgana, ainult raudne, visa tahe hoidis teda poole tunni viisi üleval. Ta teadis, et ta ei ela enam kaua, kuid ta ei tahtnud surra võidetuna.

Ta oli kaks kastitait dünamiiti oma hütis nii ärajaotanud, et ta võis üheainsa käeliigutusega enda ja kogu hüti ühes proviandi ja relvadega tuhandeks tükiks purustada. Ta ei jätnud mingit kahtlust selle üle, et ta oleks igale vastuhakkamise katsele vastanud selle teoga. See oleks ka mõlemale roimarile tähendanud kindlat lõppu. Koerteta, relvadeta ja proviandita olid nad pääsmatult kadunud. Nii kohutavalt pidi mõjuma vanamehe järeleandmatus, nii kaheldamatult pidid mõlemad vangid teda uskuma, et nad neljandal päeval, kohutavalt nõrgenenult näljast, värisedes külmast, poolhullud igavesest pimedusest, nõustusid kõõgaga. Vanamees määras George selleks, kes pidi poolte koertega abi tooma, kuna ta kardetavama Henry jättis oma juurde. Ta läks lõppeks ka niikaugele, et George aheldas oma kaaslaste pimedasse hütti.

„Kogu aja kestel“, olevat Henry jutustanud, „pärast seda kui ta meid lõppeks vabadusse laskis, hoidis ta püstolitoru meist vähemalt 50 sammu kaugused. Ta seisis põleva puuhaluga dünamiidipadrunit kõrval, millega ta ähvardas õhku lasta meid ja kogu meie varandust, millest olenes meie elu. George pani mu kettidesse. Ta pidi ukse väljaspoolt sulgema, kohe valmis pandud saanile hüppama ja viivitamatult ära sõitma. Hoiatuses, et ta mitte enneaegselt tagasi ei tuleks, laskis vanamees talle veel kuuli järele. Siis lõppeks tõi ta mulle süüa ja puid.

George jõudis viimast jõudu pingutades misjonijaama, jooksis siin aga seersantidele käte vahele, kes kohe haistsid, et sellel kurnatud resijal

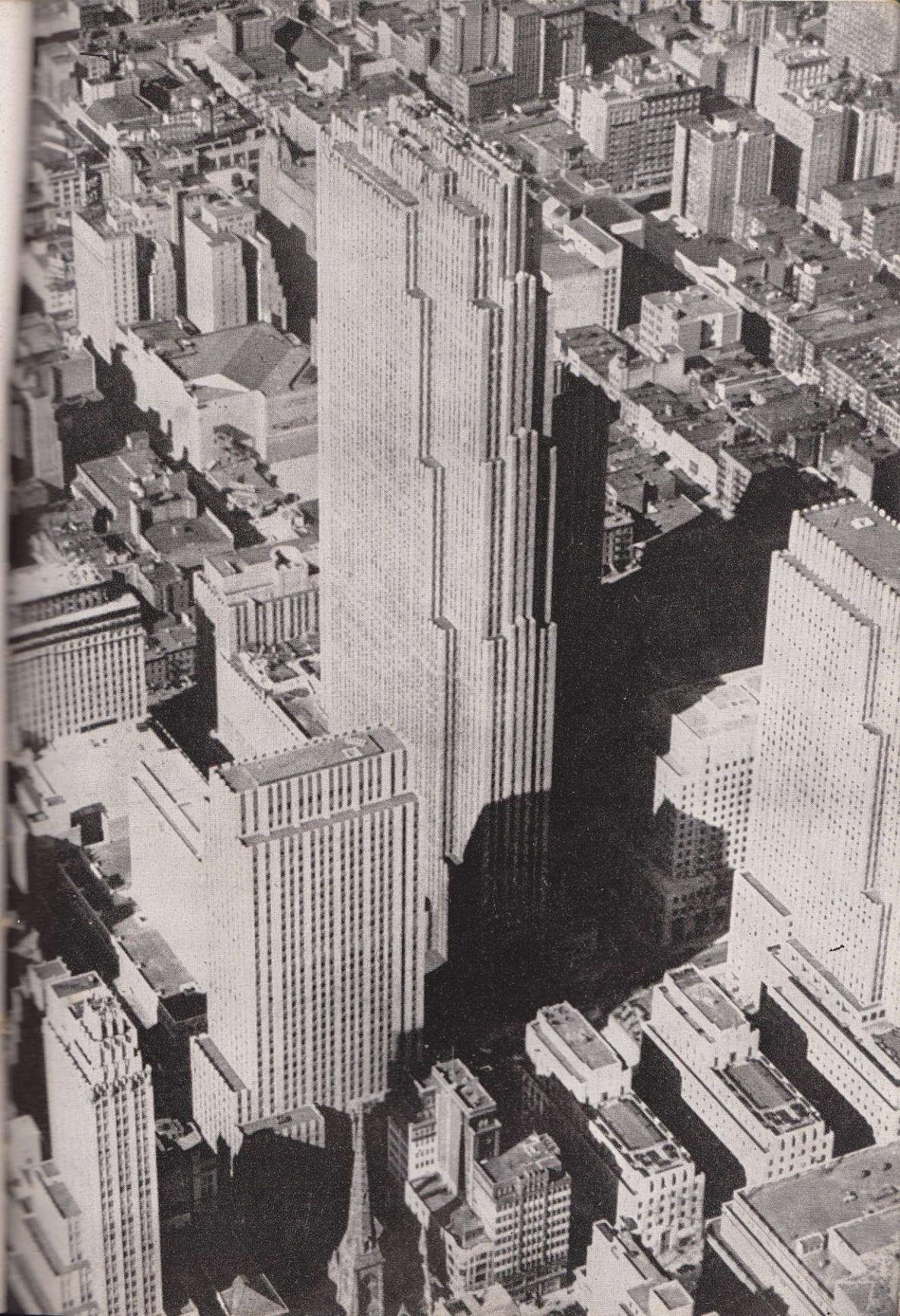

a hütti. Kolmandal päeval
muutuud pehmeks, nõustus
is ta ilma magamiskotita,
koerasaanil ära saata, et
pru ja politseid; teine pidi
hukkuma, kui abi ei tule.
ainult raudne, visa tahe
is, et ta ei ela enam kaua,

ii ärajaotanud, et ta võis
es proviandi ja relvadega
ngit kahtlust selle üle, et
ud selle teoga. See oleks
pu. Koerteta, relvadeta ja
i kohutavalt pidi mõjuma
t pidid mõlemad vangid
avalt nõrgenenult näljast,
lusest, nõustusid kõigega.
õlte koertega abi tooma,
rde. Ta läks lõppeks ka
imedasse hütti.

pärast seda kui ta meid
meist vähemalt 50 sammu
dipadrunit kõrval, mil-
varandust, millest olenes
kse väljaspoolt sulgema,
atult ära sõitma. Hoiatu-
skis vanamees talle veel
uid.

nijaama, jooksis siin aga
t sellel kurnatud resijal

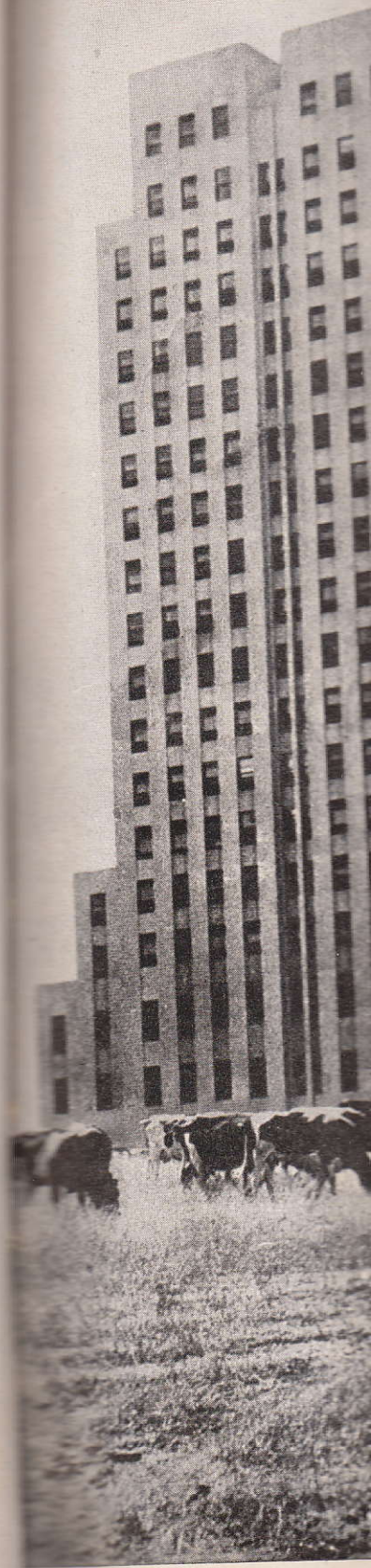

oli midagi varjata. Kas George oleks tõesti, kui teda poleks tabatud, informeerinud vanamehe sõpru, kas ta poleks selleasemel salaja põgenenud (mis aga seal, kus kõik üksteist tunnevad, oleks osutunud raskeks), kas ta poleks teatanud juhtumist oma peremeestele — selle kohta võib püstitada ainult oletusi, sest enne kui ta oleks saanud katsetada selle või teisega, istus ta juba luku ja riivi taga.

Kui minu tuttav, piiskop, ja seersant oleks saabunud üksikusse laagrisse Koyukuki ääres ainult üks või paar päeva hiljem, poleks vanamees olnud enam võimeline oma vangi Henryt kaks korda päevas läbi uksepilu toidu ja puudega varustama. Sest ta tundis end juba kohutavalt nõrgana. Kuid ikka hoidis ta võidetamatu tahe ta nõrkevat keha üleval. Ta oleks parema meelega juba järgmisel päeval teele asunud, et hoolitseda mõlema kaabaka nime kustutamise eest kaevandusregistrist. Ta tahtis oma õigused ühesuurustes osades riigi ja episkopaalse kiriku vahel jaotada. „Sest“, ütles ta, „mind päästis üks seersant ja üks piiskop“.

Henry pärast poleks olnud tarvis muretseda. Kuhu ja millega oleks ta põgenenud? Pealeselle näis ta lootvat sellele, et tema peremees ta milgi viisil vabastab. Siiski hoiatas vanamees seersanti korduvalt salaja: „Hoia Henryt silmas! Tema on teisest puust kui pehme George, see lõhkeb vihast, et ta alla jäi. Ma tunnen seda õhust!“

Selle seiklusrikka loo lõpp on kiirelt jutustatud. Lõpuks oli saabunud päev, mil saanid täis laaditi — piiskopi, seersandi ja vana Mike saanid. Vanamehele oli piiskop oma saanis pehme sooja aseme valmistanud. Rongkäigu keskel sõitis Henry saanis, mille ette oli rakendatud ainult mõni koer. Lõpuks tuli seersant oma saaniga. Sõideti sama teed mööda, mil mõlemad mehed olid laagrisse kihutanud. Kuna vahepeal polnud sadanud lund, olid jäljed veel selgesti näha, tee oli sile ja väike karavan jõudis kiirelt edasi. Kui nad aga Koyukukilt lahkusid, et lõunast üle Yukoni mägede sõita, muutus seni säravalt sinine taevaskahklaselt tumedaks. Hall loor varjas taeva, millele ilmusid äkki kihutavad pilveräbalad. Reisijad teadsid, mida see tähendas: algas lumetorm. Seda

kui teda poleks tabatud,
selleasemel salaja põge-
vad, oleks osutunud ras-
na peremeestele — selle
kui ta oleks saanud katse-
i taga.

bunud üksikusse laagrisse
hiljem, poleks vanamees
s korda päevas läbi ukse-
adis end juba kohutavalt
ta nõrkevat keha üleval.
al teele asunud, et hoolit-
kaevandusregistrist. Ta
ja episkopaalse kiriku
üks seersant ja üks piis-

Kuhu ja millega oleks ta
tema peremees ta milgi
korduvalt salaja: „Hoia
ame George, see lõhkeb

d. Lõpuks oli saabunud
di ja vana Mike saanud.
oja aseme valmistanud.
e oli rakendatud ainult
ideti sama teed mööda,
Kuna vahepeal polnud
oli sile ja väike karavan
ahkusid, et lõunast üle
ne taevast kahtlaselt tu-
äkki kihutavad pilve-
algas lumetorm. Seda

hkujate“ ehitamine mitmel põhjusel
otas on ta, nagu peaaegu igal pool
steppi asetatud

tunnistas ka äkki soojemaks muutunud õhk. Oli aeg otsida haigega peavarju. Koerad, kes juba ammu haistsid ohtu, muutusid rahutuks. Vaevalt jõudsid nad ettepoole ulatuva kalju all peatuda, vaevalt olid nad ahnelt neelanud kahekordsed portsjonid kuivatatud lõhe, kui nad juba pikas reas kaljuseina alla pugesisid, ilma et oleksid teinud katset üksteisega mängimiseks, nagu alati. Nad tõmbusid karvakeradena kokku, kattes oma karvaste sabadega silmad ja nina ning lasksid endale liikumatult lund peale sadada.

Sest juba oli hakanud sadama tihedat lund. Meestel polnud telki. Neil ei jäänud midagi muud üle, kui veel tugevalt süüa, pugeda magamiskottidesse, tõsta üles peakatted ja lasta end hea õnne peale nagu koeradki, lume alla matta. Sest, kui neil lagendikel möllab lumetorm, siis ei suuda teha inimene midagi muud, kui tõmmata pea õlgade vahele ja oodata, kuni elemendid on end välja märatsenud. Piisop heitis vana Mike kõrvale, et talle hädakorral lähedal olla ja seersant käskis vangil oma magamiskott tema kõrvale seada, sest, nagu ta piiskopile usaldas, kui vang tahab põgeneda, siis on talle lumetorm või aeg kohe pärast selle lõppu, ainsaks lootuseks. Igatahes peab ta aga seejuures oma eluga riskima! Seni kui lumetorm laulab oma metsikut laulu, on reisimine võimatu. Kuid ka pärast lumetori on edasiliikumine tihti päevadeviisi võimatu, kuna siis temperatuur langeb põhjatusse ja pakane karistab iga kehalise liigutuse, mis sunnib sügavalt hingama, kopsude külmutamisega.

Kuupalju tunde või päevi mehed nii oma soojades magamiskottides tukkusid, seda võisid nad hiljem vaevalt täpselt ütelda, sest kaotatakse ju pimedas, hääletus soojuses igasugune ajatunne. Varsti tekkis nii koerte kui inimeste peale tihe lumevaip, millest ainult soe hingeõhk endale väljapääsu leidis. Lumi sulgeb samahästi kui täielikult välja kõik välismaailma müra.

Asjatult püüdsid nii piiskopid vastu. Möödunud päeva oli varsti tunda. Kuigi nad ei saanud panna, vallutas see nad mõeldasatmiseks. See lund Seersant oli esimene, kes läbipaistvaks oli tema peale kokkukukkunud ärksaks, kui ta ümbervallustas, kes oli ärganud uimastunud saan, nimelt piiskopi saan, vana koerad ja relvad (miskotis hoidnud) olid Henry oli põgenenud. Kuidagi ärkvel hoidnud magasid, üles tõusnud saadavate relvade, sunnitud. Ta oli püüdnud osaliselt õnnestunud. Saamise järele oli ta ilma koertetoiduta, re Seersant oli esimene, ja külmast surema. Neil ei pruukinud hoolimatu, viivitamatul malusel tabada, mak kolm. Need määrati kade parandamiseks. ära, laaditi ühele oma „mush-mush“ ja

Oli aeg otsida haigega
htu, muutusid rahutuks.
all peatuda, vaevalt olid
kuivatatud lõhe, kui nad
et oleksid teinud katset
id karvakeradena kokku,
g laskisid endale liikuma-

estel polnud telki. Neil
ia, puggeda magamiskotti-
ne peale nagu koeradki,
lumetorm, siis ei suuda
lgade vahele ja oodata,
p heitis vana Mike kõr-
sant käskis vangil oma
piiskopile usaldas, kui
aeg kohe pärast selle
a seejuures oma eluga
kut laulu, on reisimine
mine tihti päevadeviisi
sse ja pakane karistab
gama, kopsude külmu-

ades magamiskottides
ütelda, sest kaotatakse
ne. Varsti tekkis nii
t ainult soe hingeõhk
ui täielikult välja kõik

Asjatult püüdsid nii piiskop kui seersant võidelda halvava väsimuse vastu. Möödunud päeva pingutused, valguse ja õhupuudus andsid end varsti tunda. Kuigi nad kavatsesid unele niipalju kui võimalik vastu panna, vallutas see nad siiski. Üldiselt on see ju ka parim viis lumetormi möödasaatmiseks. See lihtsalt magatakse maha.

Seersant oli esimene, kes ärkas pärast lumetormi tekkiva pakase tõttu. Vaevaliselt, nagu läbipekstult, tegi ta endale läbi lumehange, mille torm oli tema peale kokkukuhjanud, teed vabadusse. Kuid ta muutus kohe ärksaks, kui ta ümbervaadates märkas, et ta polnud tegelikult esimene, kes oli ärganud uimastavast unest. Ta märkas kohe, et kõige kergem saan, nimelt piiskopi saan, puudus, et kogu koertetoit ja paremad, tugevamad koerad ja relvad (õnnekombel oli seersant oma revolvri magamiskotis hoidnud) olid kadunud.

Henry oli põgenenud. Ta polnud oodanud lumetormi lõppu, oli end kuidagi ärkvel hoidnud, oli tormi nõrgenemisel, kui teised veel sügavalt magasid, üles tõusnud, paremad koerad saani ette rakendanud ja kättesaadavate relvade, suurema osa proviandi ja kogu koertetoiduga kadunud. Ta oli püüdnud teisi saane rikkuda. Kuid erutuses oli see ainult osaliselt õnnestunud. Suusad igatahes oli ta purustanud. Inimliku arusaamise järele oli ta sellega kolm meest määranud hukkamisele. Sest ilma koertetoiduta, relvadeta, saanita, suuskadeta olid nad värske luu. Seersant oli esimene, kes ärkas pärast lumetormi tekkiva pakase tõttu ja külmast surema.

Neil ei pruukinud nõu pidada, mida tuli teha. Nad teadsid, et ainult hoolimatu, viivitamatu rünnak võis neid päästa. Henry tuli igal võimalusel tabada, maksu see mis maksab. Vanamehe koertest tapeti kolm. Need määrati toiduks seersandi koertele ja rihmad saani ja suuskade parandamiseks. Kohe kivikõvaks külmunud koertekorjused jaotati ära, laaditi ühele saanile koos proviandi jäänustega. Seersant hüüdis oma „mush-mush“ ja metsik jaht algas. Vanamees ja piiskop, kes jäid

kohale, pidid end vahepeal ise aitama. Kui mitte teisiti, siis oli veel kaks koera, keda võis tappa.

Küsimuseks oli, kuhu Henry oli põgenenud. Kuid seersant polnud hetkegi selles kahelnud, et ta ilma mugavamat või mõistlikumat teed otsimata oli kihutanud Fairbanksi suunas. Sest ainult seal võis ta oodata abi, ainult seal võis ta lennukiga põgeneda. Teatavad märgid lasksid seersanti oletada, et põgenik polnud tast ees mitte enam kui ühe päeva teekonna. Ta teadis, et kiirus tähendas kõik. Ta pidi põgeniku kätte saama veel enne, kui tema koerad ja ta ise hakkab tundma ebaküllaldase toidu mõju. Suur kaar ida poole sundis teda niikuinii kõverust sisse tegema. Kuid see oli välditamatu.

Ka juhtkoer Atka oli saani ette rakendatud. Juba sellest aitas tarkade koerte veenmiseks, et kiirust, milleks nende isand neid sundis, tuli võtta äärmiselt tõsiselt. Saanil polnud peagu mingit raskust. Juhtkoer hoolitses selle eest, et hoiti ühesugust, vähendamata tempot.

Kindlasti kihutasid nad esimesel jälitamispäeval 60 miili. Kuuvalguseta öös — ikka veel ei tahtnud seersant puhata — teatas talle juhtkoera metsik ulumine, et ta eespool oli avastanud midagi erutavat. Samal hetkel pöördusid koerad nii järsku lõunasse, et seersant pidi peagu juhtraua saani tagumises otsas käest laskma. Ta teadis kohe, mis oli juhtunud: Atka oli avastanud põgeneja jäljed ja pöördunud otsekohe teda jälitama. Loom oli haistnud oma vana võistlejat, jälle oli teine, juhtkoer King, temast ees, mis oli ta uhket südant juba pikal reisil laagrisse haavanud.

Nüüd andsid koerad, ilma et neid selleks oleks kihutatud, oma viimase, et eelkihutajale järele jõuda. Seersant teadis: ma arvestasin õieti, ta ei pääse mu käest! Ja ta saatis pika, metsiku triumfikisa läbi vaikiva arktikaöö.

Alles keskööl sundis ta oma koeri puhkama. Koerad olid sattunud niivõrd jälitamishasarti, et nad oleksid kihutanud edasi, kuni nad sur-

mani väljakurnatult, verine. Kui nad lõpuks peatusid, ei suutnud isegi süüa. Nad sandi seisukord polnud te pödraliha ja magas juba enne hommikkoitu, mil pa magamiskotist, äratas koer. Kui tal ei õnnestu põgenik pole tal neljandaks enam kuid viiendal väheneks ko

Ilma kordagi ümbervaatan reetsid, et ta oli põgeniku korduvad piitsahoobi jälj põgenik oli oma koeri hals tõendas, et põgeniku ko iseendid mässinud raske korralikus reas edasikihi sõbralik-range sõnaga õhu aga mu koeri, mu poiss! ainult metsikuks!"

Neljanda päeva lõunapail sid kihutama kiiremal, e järele tõmbasid. Samal aj tundis seda häält — ko Kohe surus seersant pid andis samal ajal kõige Sel hetkel ilmutas ta tões järel saan juba peatus. tanud. Seersant sidus ta Vaevalt oli ta ägedalt k

mani väljakurnatult, verine vaht koonudel, oleksid ümber kukkunud. Kui nad lõpuks peatusid, selgus, et nad olid juba niivõrd äraaetud, et ei suutnud isegi süüa. Nad tõmbusid kohe kerra ja jäid magama. Seersandi seisukord polnud teissugune. Vastumeelselt näris ta kuivatatud põdraliha ja magas juba enne, kui oli suutnud seda lõpetada. Kuid juba enne hommikkoitu, mil pakane on kõige käreдам, ronis ta välja oma magamiskotist, äratas koerad ja jaotas nende vahel poole toidust.

Kui tal ei õnnestu põgenikku juba kolmandal päeval kätte saada, siis pole tal neljandaks enam toitu. Neljandast päevast saaks ta küll üle, kuid viiendal väheneks koerte jõud kiirelt.

Ilma kordagi ümbervaatomata kihutas seersant üle laia Yukoni. Jäljed reetsid, et ta oli põgenikul juba tihedalt kannul. Mees rõõmustas, sest korduvad piitsahoobi jäljed teest paremal ja vasakul tunnistasid, et põgenik oli oma koeri halastamatult peksnud. Kolm suurt plekki lumes tõendas, et põgeniku koerad olid metsikult kiskledes saani, ohjad ja iseendid mässinud raskelt lahendatavasse puntrasse. Vaadates oma korralikus reas edasikihutavaid koeri, keda tal tarvitses ainult paari sõbralik-range sõnaga õhutada, urises seersant läbi hammaste: „Kihuta aga mu koeri, mu poiss! Nii ei pääse sa kiiremalt edasi, sa teed nad ainult metsikuks!“

Neljanda päeva lõunapaiku märkas seersant äkki, kuidas koerad hakkasid kihutama kiiremalt, end pingutasid ja pikkades hüpetega saani enda järele tõmbasid. Samal ajal karjus Atka paar korda kähisevalt. Seersant tundis seda häält — koer oli haistund oma saaki otsesest lähedusest. Kohe surus seersant piduri sügavalt lumme, nii et saan üles kerkis, ja andis samal ajal kõige teravamas toonis peatumismärgi: „Hoa-hoa!“ Sel hetkel ilmutas ta tõesti oma võimu metsikute koerte üle. Saja sammu järel saan juba peatus. Atka oli vastupidiselt oma instinktile kuuletanud. Seersant sidus ta kinni ja alustas jälitamist üksi, relv laskevalmis. Vaevalt oli ta ägedalt kiunuvad ja hüplevad koerad jätnud maha, kui

ta kuulis kaugelt ja veel summutatult teiste koerte ulumist, vingumist ja urisemist. Ta murdis kasevõsast tee kõrvalt roika ja ruttas edasi. Ta aimas midagi kohutavat. Võib-olla tuli ta liig hilja.

Pööranud ümber kaljunurga, mis takistas ta pilku, teadis ta, et polnud enam midagi päästa.

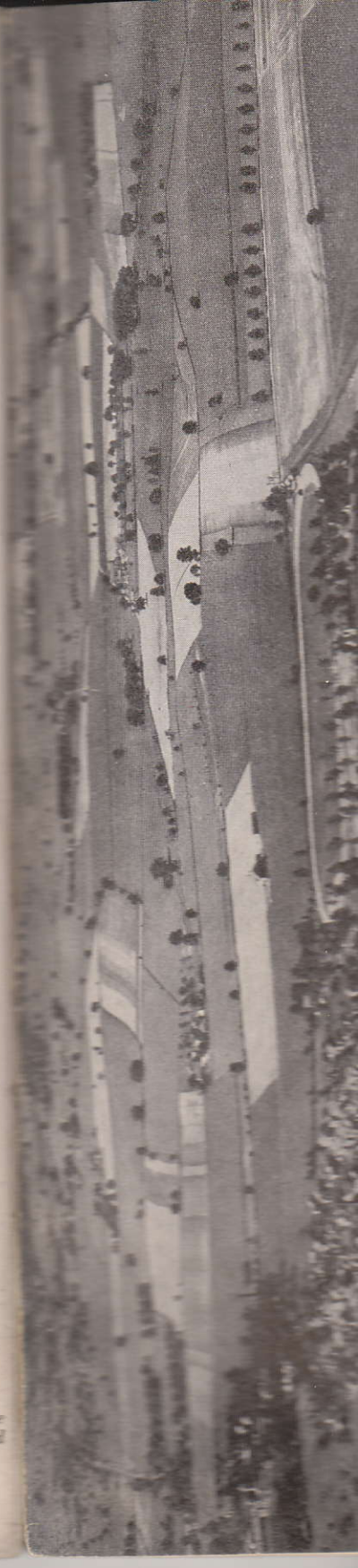
Ah, ma ei suuda seda verist stseeni kirjeldada. Henry, kes oma hirmus oli hiigelkoeri ikka kiiremale jooksule kihutanud, oli muutunud nende hirmsa viha ohvriks, mida ta ise oli tekitanud. Kui ta ka osutas erilist osayust koerte kohtlemisel, siiski olid tal lõpuks närvid läbipõlenud. Selle asemel, et jätta end õilsate, uhkete, metsikute loomade hea tahte hooleks, kihutas ta neid piitsahoopidega halastamatult edasi. See äratas koertes kõik bestiaalsed instinktid. Kõigepealt ilmnis see metsikus kisklemises koer koera vastu. Tõsiasi, et tugev King, juhtkoer, enam ei hoolitsenud korra eest oma koerte hulgas, vaid ainult edasi kihutas, nagu tahaks ta põgeneda peksva inimese eest oma seljataga, oleks pidanud põgenikku hoiatama: koerte taltsutatud tungid hakkasid tema mõistmatult karmil kohtlemisel välja tungima. Nii juhtus, mis peagu möödapääsmatult juhtuma pidi:

Kui ta uue metsiku kisklemise lõpetamiseks astus võitlevate loomade hulka, komistas ta ohjadesse, kukkus — ja juba tormasid metsistunud koerad talle kallale. Mõne minuti järele oli ta ainult purukskäristatud lihaste tukslev mass.

★

Jääb veel jutustada, et väike karavan pärast seersandi tagasitulekut jõudis ilma vahejuhtumiteta Fairbanksi, kus vana Mike viidi haiglasse. Ta suutis koguda veel niipalju jõudu, et täita kõik vormalused oma kaevanduseõiguse ülekandmisel kirikule ja riigile, „sest politseiseersant ja piiskop ise päästsid mu“.

Alles siis, kui Mike oli maetud, pöördus piiskop misjonijaama tagasi, kus tema naine ja mina teda ootasime. Seal kuulsime pikkadel õhtutel

berte ulumist, vingumist
roika ja ruttas edasi. Ta
ilja.

lku, teadis ta, et polnud

Henry, kes oma hirmus
nd, oli muutunud nende
Kui ta ka osutas erilist
ks närvid läbipõlenud.
kute loomade hea tahte
matult edasi. See äratas
lt ilmnis see metsikus
y King, juhtkoer, enam
aid ainult edasi kihutas,
t oma seljataga, oleks
d tungid hakkasid tema
Nii juhtus, mis peagu

stus võitlevate loomade
a tormasid metsistunud
ainult purukskäristatud

seersandi tagasitulekut
na Mike viidi haiglasse.
kõik vormaalsused oma
e, „sest politseiseersant

p misjonijaama tagasi,
lsime pikkadel õhtutel

maastik Pennsylvaanias. Oma põldude
avad vabalt ja kartmatult üksiktalud

kõik selle, mida on kirjeldatud eelpool. ja veelgi enam. Tahtsin loomulikult teada, mis sai teisest sulist, Georgest. Piiskop vastas väsinult: „Midagi! Mis pidi talle juhtuma? Teda ei saa milleski süüdistada. Ja mõlemad teised tunnistajad on surnud. Ühingu, kes seisid mõlema mehe taga, on veel tugevamad, kui ma mõtlesin. Nad lasksid vana Mike vastu alustada juurdlust vabaduseriisumise ja mõrvakatse pärast, ja kui ta oleks jäänud ellu, oleks ta vaevalt suutnud end õigustada teiste tunnistajate vastu. Teda oleks karistatud!“

★

Pidin lahkuma. Alaska jaoks määratud aeg oli juba möödas. Me lahkusime heade sõpradena ja lubasime teineteisele korrapäraselt kirjutada. Üks lõige piiskopi ühest viimasest kirjast aga kuulub veel siia. See on järgmine:

„Mõned päevad enne siit lahkumist arvasite, et vana Mike tuli siiski välja võitjana oma viimsest suurest võitlusest. Ma kahtlesin selles juba tol korral. Nüüd on minu kahtlused leidnud kinnitust. Minu ülemused müüsid oma päritud õigused Biggers Mining Companiele pärast seda, kui riigile langenud oli samuti ostetud ära sama ühingu poolt. Ühingu pani mängu poliitilised suhted ja ostis lõpuks kaevandusõiguse palju madalama hinna eest, kui ta oleks pidanud maksma vanale Mikele.

Üks oli inimene, kes võitles ja kannatas ja oleks pigem hukkunud kui paendunud, tükk sellest vanast Ameerikast, mis väärib meie armastust ja lugupidamist. Kuid võimud, kes ta veel pärast tema surma külmalt naeratades paljaks röövisid, osutasid tugevamaks. See on uus Ameerika.“

Paigalpäisiva talupoja sisemine. Eluvormi mese järele, on kaotatud inimesele. Nagu tänapäev nii on paigalpäisivus tüüpiline sam, enam takistuseks tööstuse, kiire liiklemise matus õilsamaks voorust õilsamaks vooruseks. Kõik liseks tüübiks muutumise see protsess annab juud juudile tema vaenlaste omadust, tema maailma pinda, millel ta elas, neid sajandite kestel muutunud inimeste, uute olude muutuval ajal tugevama koldel. See on nende ehitada maailma, mis maks.

enam. Tahtsin loomuli-
iiskop vastas väsinult:
milleski süüdistada. Ja
ud, kes seisis mõlema
Nad lasksid vana Mike
rvakatse pärast, ja kui
end õigustada teiste

juba möödas. Me lah-
e korrapäraselt kirju-
aga kuulub veel siia.

vana Mike tuli siiski
a kahtlesin selles juba
aitust. Minu ülemused
mpaniele pärast seda,
ühingu poolt. Ühing
aevandusõiguse palju
ma vanale Mikele.

pigem hukkunud kui
äärrib meie armastust
tema surma külmalt
s. See on uus Amee-

Juudi areng

Paigalpüsiva talupoja väline väärtus on vapustatud. Veel enam tema sisemine. Eluvormid, moraal, mis oli kohandatud paigalpüsiva inimese järele, on kaotanud oma mõtte suurlinnade kergeltliikuvale inimesele. Nagu tänapäeva sõdurile oleks raske raudrüü takistuseks, nii on paigalpüsivus tüübile, mis tänapäeval on inimesele kõige tähtsam, enam takistuseks kui kasuks. Tänapäeva inimesele: aparaatide, tööstuse, kiire liiklemise inimesele on paenduvus, kiire liikuvus, mõtlematus õilsamaks vooruseks. Kõikjal on praegu nomaad tähtsamaks, õilsamaks vooruseks. Kõikjal on praegu nomaad tähtsamaks, eluvõimeliseks tüübiks muutunud, kes surub välja raskepärasema talupoja. Ka see protsess annab juudile meie sajandi ajaloos tähtsa osa. Mida varemalt juudile tema vaenlaste pool ette heideti, kui tema põlastusväärsemat omadust, tema maailmakodanlikkust, tema võimetust juurduda maapinda, millel ta elas, see on äkki muutunud kohutavaks eeliseks. Et neid sajandite kestel taga kihutati, et nad pidid kohandama end ikka uute inimeste, uute olude järele, see teeb neid kiireima liiklemise kiirelt muutuval ajal tugevamaks neist, kes võivad liikuda ainult oma kodukoldel. See on nende ajalooline kutsumus, esimesel kohal kaasa aidata ehitada maailma, mis muutub talupoegade maailmast masinate maailmaks.

Nii kirjutas 1932. a. oma raamatus „Paigalpüsivus ja ajalooline areng“ juut Lion Feuchtwanger, kes elas algul Saksamaal, siis Moskvas ja hiljem Ühendriikides.

Vineta

Ford jutlustab massiproduktiooni, välist mehhaniseerimist kui kauge-
maleulatuvamat tööjaotust. Veider on ainult, et ta oma isiku suhtes on
pööranud selja kõigile nendele ideaalidele. Ma ei pidanud Fordlinnas
Derabornis huvitavamaks mitte jooksvat linti, mitte imet, kuidas
väheste minutite kestel kasvavad üksikosadest kokku masinad ja omal
jõul lindilt ära ja vabrikust välja sõidavad, vaid Fordi eraküla Grenn-
field Village 'i: siin on vana Ford enam kodus kui oma vabrikuruumi-
des, oma katsetuslaboratooriumides või oma erakontoris.

Grennfield Village 'is on vanu maju kõigist maailma osadest, mida
vanem, seda parem. Mitte ainult hoone ise, vaid kogu tema sisseseade
on siia ümber istutatud, jah, isegi aiad, mis neid ümbritsevad, nende
lilled, puude ja taradega. Jah, muld millel nad seisavad, toodi koos
nendega Grennfieldi ja Edisoni laboratooriumi jaoks isegi jäätmeteauk
kogu selle sisuga.

See küla on maailm enda ette. Seda ümbritseb kõrge müür, ükski võõras
ei tohi sinna astuda. Autod on seal rangelt keelatud, nagu kõik teised
moodsad masinad. Vanamoodsa sõiduki pukis istuv kutser võtab meid
vastu, kui oleme läbinud halli, mis lahutab tänapäeva maailma kadunud
maailmast, ja rahulikul sammul sõidame läbi maailma, milles ei ole
mõistet — aeg.

See maailm elab. Kõik tema käitised töötavad. Kingsepp valmistab
kingi härra Fordile ilma mingi masina abita. Käsikangur koob riideid.
Kellasepad, sepad, kõik on olemas.

Kõige tugevamalt tuntakse vastolu mehaaniku vahel mahaanikatööko-
jas, kus üks mees valmistab ühe masina või mudeli algusest lõpuni kõige
suurema rahuga vana käsitöölismeistri kombel ja inimmasinate vahel
jooksva lindil, kellest igaüks teeb ainult ühe liigutuse.

Kui tullakse hullumeelse kiirusega töötavatest masinasaalidest ja mon-
taashihallidest otse Fordi külla, siis meenub tahtmatult, et autolinn on
ehitatud ühe järve põhjale. See küla siin on „Vineta“, on uppunud linn
järvepõhjas.

Säärased ka-
mida valulise-
meile eeskuj-

Loomulikult kinnitab
koopia loonud nagu el-
male, kui suurepärase
duktioonile, tema me-
ma ei saa seda usku-
härä Ford viibib nü-
kuulub kogu tema ar-
mürisevate masinate r-
vaks ja triumfeerivad
Detroit on küll odava-
Tema läheduses, rohe-
aeg. Henry Fordil, k-
millise süüdistuse ta s-

aniseerimist kui kauge-
 et ta oma isiku suhtes on
 ei pidanud Fordlinnas
 i, mitte imet, kuidas
 okku masinad ja omal
 Fordi eraküla Grenn-
 kui oma vabrikuruumi-
 kontoris.

maailma osadest, mida
 l kogu tema sisseseade
 id ümbritsevad, nende
 d seisavad, toodi koos
 aoks isegi jäätmeteauk

erge müür, ükski võõras
 atud, nagu kõik teised
 tuv kutser võtab meid
 ieva maailma kadunud
 maailma, milles ei ole

. Kingsepp valmistab
 sikangur koob riideid.

ahel mahaanikatööko-
 i algusest lõpuni kõige
 a inimmasinate vahel
 utuse.

asinasaalidest ja mon-
 matult, et autolinn on
 eta“, on uppunud linn

Säärased kaunid vanad ehitused pole Euroopale kadunud maailma tunnusteks, mida valuliselt leinata tuleks, vaid vastupidiselt on eelmiste sajandite loomisjõud meile eeskujuks ja abiks meie tänapäeva ülesannete täitmisel.

Loomulikult kinnitab Henry Ford, ta olevat selle ühe kadunud aja koopia loonud nagu elava muuseumi, et näidata imetlevale kaasmaailmale, kui suurepäraselt kaugele oleme jõudnud, tänu tema massiproduktioonile, tema mehhaniseerimisele ja tema jooksvale lindile. Kuid ma ei saa seda uskuda. Kuidas oleks see muidu seletatav, et vananev härra Ford viibib nii meeleldi ja nii tihti selles „Vinetas“, et sellele kuulub kogu tema armastus. Ei, mulle näib see enam põgenemisena mürisevate masinate maailmast, kes on end juba ammu teinud iseseisvaks ja triumfeerivad oma isanda ja looja üle.

Detroit on küll odavaimate autode linn, kuid on kohutav seal elada. Tema läheduses, rohelusse peitunud rahus asub Fordi Vineta, kadunud aeg. Henry Fordil, kes viibib seal nii meeleldi pole endalegi selge, millise süüdistuse ta sellega on tõstnud iseenda maailma vastu.

Üks viimastest

„vanadest ameeriklastest“

Kõrgemal kõigist erialalistest teadmistest on isiksus ja ainult säärased inimesed võivad esindada üht seisust ja teha see oma teotsemisega avaliku elu osaks.

Riiklik leht ja Herold New York kirjutas aastal 1933:

Gustav Lindenthal, Ameerika kuulus sildadeehitaja Austriast on 83. a. vana. Kuid ta on veel nii noor ja entusiastlik nagu juba 60 aasta eest, mil ta 25. aastasena Ameerikasse tuli. Habe ja juuksed on küll juba valgeks muutunud, aga ta nägu on roosa ja värske, nagu noor-mehel. Enda sõnade järele ei tunne ta aastaid üldse. Ainult joosta ei taha ta enam ja teda ei huvitagi enam õhtul väljas käimine.

Seevastu on tema vaim seda liikuvam. Tema huvid ulatuvad tohutu-suurele alale. Kui kujutletakse endale inseneri kuiva arvudeinimesena, siis tehakse sellega härra Lindenthali juures kindlasti viga. Viisteist minutit pidi külaskäik kestma, kuid märkamatult oli saanud sellest kaks tundi. Kas me rääkisime Johann Husist, preisluse väärtusest, Könin-grätzi lahingust, linnade ehitusplaanidest, sildadest, sotsialismist, rahanduspoliitikast, vananemise kunstist, põllumajandusest või Saksamaa tulevikust, alati näitas härra Lindenthal, et ta tunneb kõiki neid küsimusi põhjalikult. Veel enam, ta ei osutunud mitte ainult kõigi põlevatate probleemide tundjaks, vaid oskas ka tabavalt nende tuuma välja töötada. Seejuures on ta eksimatu analüütik, kes on harjuud igat asja ise läbi mõtlema. Väga kindlalt ja temperamendikalt, kuid siiski austersel armastusväärsel viisil väljendab ta oma arvamisi.

Ja kui ta kõige puhtamas saksa keeles, mida ma kunagi olen Ameerikas kuulnud, sündinud jutustajana, armastusväärselt ja targalt tõi esile oma rikkalikke teadmisi, siis muutus mulle hiinlaste esivanematekultus arusaadavaks. Igatsus, teadmine ja ühe elu kogamused pärandada pojale,

st

lastest“

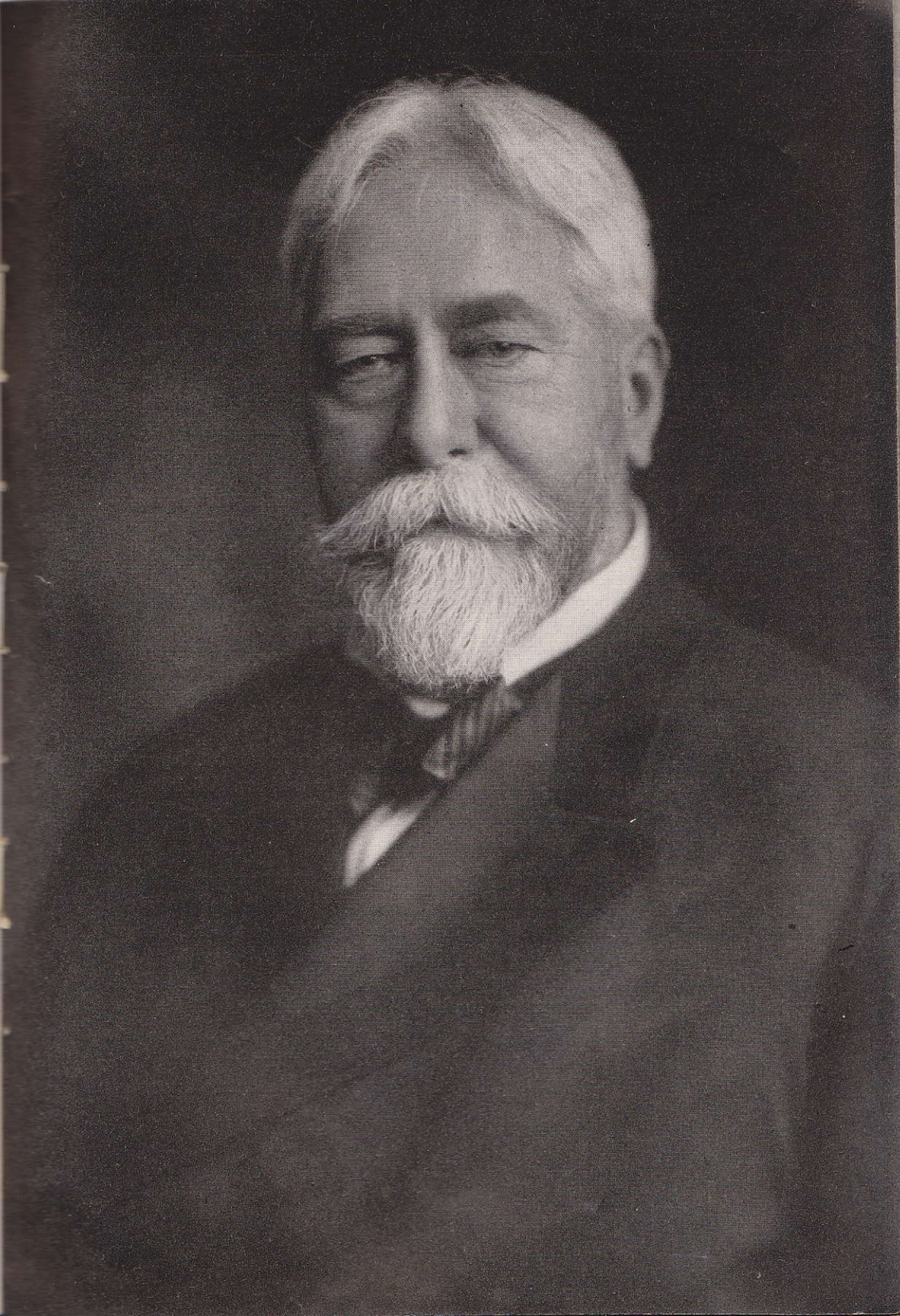
alistest teadmistest on
used inimesed võivad
teha see oma teotsemi-

utas aastal 1933:

eehitaja Austriast on
usiastlik nagu juba 60
. Habe ja juuksed on
a ja värske, nagu noor-
. Ainult joosta ei taha
nine.

avid ulatuvad tohutu-
uiva arvudeinimesena,
ndlasti viga. Viisteist
oli saanud sellest kaks
se väärtusest, Könin-
t, sotsialismist, rahan-
dusest või Saksamaa
nnneb kõiki neid küsi-
e ainult kõigi põleva-
lt nende tuuma välja
on harjuud igat asja
alt, kuid siiski auster-
nisi.

unagi olen Ameerikas
a targalt tõi esile oma
e esivanematekultus
sed pärandada pojale,

et nii takistada ühe teadmuse täielikku kadumist just siis, kui ta on muutunud kõige ulatuslikumaks. Siia kõneles inimene, kes oli ausalt vanaks saanud, kes oli õppinud vananemise kunsti: kui naeruväärne näib seevastu eksiteele sattunud kaasaeglaste püüe, loodusele valetada ja vanadust, kui mitte olemasolevat, ära salata.

Ta sündis Brünnis. Selles ürgsaksa linnas. Seitsme aasta eest käis ta seal viimati. Kuid ta ei tunnud rõõmu tšehhistamisest, mida seal nüüd (1933) vägavaldselt teostada püütakse. Ka Braunaus oli ta terve aasta, Hitleri sünnipaigas, kus tal nii väga meeldis, et ta sealt kiirelt lahkus, kartes, et võib armuda mõnda noorde tüdrukusse ja igaveseks sinna jääda. Sest Braunau oli talle juba tol ajal kindlasti liig väike. Sel ajal võis olla ainult New York, mis sai talle anda teotsemisvõimalusi. Ka tollidirektor Hitlerit mäletab ta veel.

Loomulikult toovad need mälestused meid Führeri juurde ja härra Lindenthal osutub Hitleri suureks imetlejaks, kes tema arvamise järele viib Saksamaa kindlasti vastu uuele tõusule. Ja veata, härra Lindenthal on isegi veendunud preislane. Preisluse omandused on need, mis annavad härra Lindenthalile usu, et Saksamaa on varsti juhtiv rahvas tsiviliseeritud riikide hulgas. Tublidus on sakslaste kapital.

Tema tööstuse, tema koolide, tema noorte tublidus, kes mitte ainult ei tööta, vaid ka kannatavad rõõmuga ühe ideaali eest, ja kes alati ei küsi: „What is in it for me?“.

Eriti meeldib härra Lindenthalile Hitleri juures, et ta tahab talupoegadest teha jälle aristokraatiat. Vana preisi kuningate idee. Kui inimene on oma kodukoldel suur, siis on riigil tema näol tugev seljatugi. Sealt tulevad ka iseloomukindlad inimesed.

Tõendusena sellest, kui elastne on härra Lindenthal vaimselt ja kui mitmesugused asjad teda huvitavad, toon näite: 15 aasta eest tegi ta vestluses ühe pankuriga kindlaks, et too ei saanud talle anda isegi temale endale tähtsas küsimuses rahuldavat vastust. Kohe muretses härra Lindenthal endale terve biblioteegi finantsküsimustest, mis ta ka läbi uuris. Kuid lõpuks pidi ta kindlaks tegema et need hädad finantseriteadlased rääkisid kõik üksteisele vastu ja et lõppude lõpuks oled jäetud ikkagi oma aju hooleks. Oma järelemõtlemise tulemuse kohta kirjutas ta teesi ja saatis selle härradele Washingtoni. Temale omase avameel-

susega seletas ta, et teatega sel alal õnne. korruptsiooni vastu. tika. Seepärast on S. vähesega, ja oma ikk. lemissi heas olukorras

Loomulikult rääkis tehnikast mitte mida teevad ikka vea, ni. mõistetavalt on lollu ridega pikkade aast. seejuures oma jala l

Kui härra Lindenthal deid ka Queensboro sõidutee puusillutus mastel päevadel olu. Härra Lindenthal t plaanid valmistanud korralikult ära riku teha. Puusillutist, j. odavam ja kergem. on alati õigeaegsel kuulub ka Hellgate-seks loovale konstul Hellgate-silda kasu suurimaks üritusek Hudson-sild 400 m miljonile tonnile ka

Terve rida tuntud on tulnud Lindenth

Suurt mõju ja inimi tugevamaks muutu Ühendriiges on jää ikka jälle ise uues kes jäi lihtsaks aus

ist just siis, kui ta on
nimene, kes oli ausalt
nisti: kui naeruväärne
üie, loodusele valetada

tsime aasta eest käis
histamisest, mida seal
Braunus oli ta terve
dis, et ta sealt kiirelt
drukusse ja igaveseks
indlasti liig väike. Sel
la teotsemisvõimalusi.

rereri juurde ja härra
tema arvamise järele
ata, härra Lindenthal
ed on need, mis anna-
ti juhtiv rahvas tsivi-
pital.

is, kes mitte ainult ei
st, ja kes alati ei küsi:

t ta tahab talupoega-
te idee. Kui inimene
tugev seljatugi. Sealt

thal vaimselt ja kui
15 aasta eest tegi ta
aud talle anda isegi
rust. Kohe muretses
üsimustest, mis ta ka
eed hädad finantseri-
le lõpuks oled jäetud
muse kohta kirjutas
male omase avameel-

susega seletas ta, et tema arvamise järele Rooseveltil pole oma vahendi-
tega sel alal õnne. Teesklemata teravusega astus ta välja valitseva
korruptsiooni vastu, mis tõi maale palju kahju ja mürgistas kogu poliitika.
Seepärast on Saksamaa oma aususega, püüdlikkusega rahulduda
vähese, ja oma ikkagi veel tähelepanuväärivate loodusvaradega võrd-
lemisi heas olukorras.

Loomulikult rääkisime ka sildadest. Ta märkas varsti, et ma ei tea
tehnikast mitte midagi. Seepärast meenutab ta mulle, et leheinimesed
teevad ikka vea, nimetades teda Brooklynsilla ehitajaks, mis endast-
mõistetavalt on lollus. Ta oli silla õnnistamisel, kuna teda sidus insene-
ridega pikkade aastate sõprus. Silla ehitas aga John A. Roebling, kes
seejuures oma jala lõmastas ja veremürgistusse suri.

Kui härra Lindenthal mulle jutustas, et ta muuhulgas on teinud kavan-
deid ka Queensborosilla jaoks, huvitab see mind loomulikult, miks on
sõidutee puusillutusega, nii et mina, nagu paljud teisedki, olen vih-
mastel päevadel olnud paar korda surmaohus, kui auto hakkas libisema.
Härra Lindenthal tõrjub mind kahe käega tagasi. Tema olevat küll
plaanid valmistanud, kuid siiski olevat sild lõplikult ära rikutud. Nii
korralikult ära rikutud, et ta ei luba oma nime selle sillaga surematuks
teha. Puusillutist, jutustab ta mulle, kasutati seepärast et see on palju
odavam ja kergem. Sillal on tekkinud juba palju tulikahjusid, kuid need
on alati õigeaegselt avastatud. Geniaalse inseneri loomingu hulka
kuulub ka Hellgate-sild ja kui tema teose järeleaimamine on tunnustu-
seks loovale konstruktorile, siis on see saanud osaks Lindenthalile, kuna
Hellgate-silda kasutati eeskujuna Sydney-silla ehitamisel. Lindenthali
suurimaks ürituseks, mille kallal ta juba 30 aastat töötab, on suur
Hudson-sild 400 miljonile jalakäijale, 40 miljonile jõuvankrile ja 25
miljonile tonnile kaupadele aastaks.

Terve rida tuntud sillaehitajaid, kes on Ameerikas juhtivatel kohtadel,
on tulnud Lindenthali koolist.

Suurt mõju ja inimlikku võlu kiirgab sellest mehest, kes hoolimata ikka
tugevamaks muutuvast materialiseerumisest ja sisemisest tühjusest
Ühendriiges on jäänud idealistiks, faustlikuks isiksuseks, kes saavutatu
ikka jälle ise uuesti rakendas kui oli tarvis teostada pioneeritööd ja
kes jäi lihtsaks ausaks inimeseks.“

Oma viis

Ameeriklane Sam Dodsworth, Sinclair Lewise samanimelise romaani peategelane tuli esimest korda Saksamaale, mida ta seni tundis ainult vaenlase propaganda kaudu esimesest Maailmasõjast.

See oli puhas, kodune, rahustav maa ja ta märkas, et sakslased talle mitte ainult ei meeldinud, vaid ta tundis end nendega iseloomult sugulasena.

Ta arvas, et leiab Saksamaalt despootlikke, „mõõkukliristavaid“ ametnikke ja vastikuid politseinikke, ta oli endas juba ette tekitanud sobiva viha. Ta oli peagu pettunud, kui tolliametnikud olid lahked, kui Berliini kordnik vastas tema küsimustele sõbraliku tervituse ja ingliskeelse vastusega. Nüüd tunnistas ta endale, et ta kogu Euroopas, nii huvitavad kui teised rahvad ka olid, leidis ainult inglastes ja sakslastes ees oma olemuse. Ainult nende juures võis ta mõista, mida nad mõtlesid, kuidas nad elasid ja mida nad elult saada tahtsid.

Tal oli mingi visioon õpetlastest ja õpetatud meestest, meestest, kes seda, mida nad teadsid, teadsid täpselt, objektiivselt ja eelarvamisteta; kes teadsid asju, mil oli tõesti tegemist inimliku elu laia vooluga; kes arvestavad tuhande riigimehe kavatsusega, tuhande pisilase mõjuga, tuhande egiptuse pealkirja tähendusega või ehk tuhande segase ja haige vaimu patoloogiaga mitte teisiti, kui tema on arvestanud saja ostja, inseneri ja ametniku võimetega oma vabrikus. Ta nägi gruppe säärastest õpetatud meestest Berliinis, Roomas, Baselis, mõlemas Cambridge'is, Pariisis. Need polnud mingid lobisejad. Mõned neist võisid õlleklaasi juures muutuda jutukaks ja lõbusaks, aga kui jutt siirdus oma erialale, kõnelesid nad aeglaselt, kuna igale küsimusele, mis neile esitatakse, tuleb nii ja niipalju vastuseid, mille hulgas tuleb valida... Nad pole mingid elegantssed tantsijad, ja võib-olla ei kanna nad just õiget vesti — kuid ta oleks uhke, kui ta omaks nende tunnustuse, mis on enam kui kõik muud tunnustused, mis võivad tuua kaasa rikkust või tiitleid.

Mis oleksid haiged
iseäranis saksa a
saaks kõigi rahva
õpetlaste looming
avastatud inimese

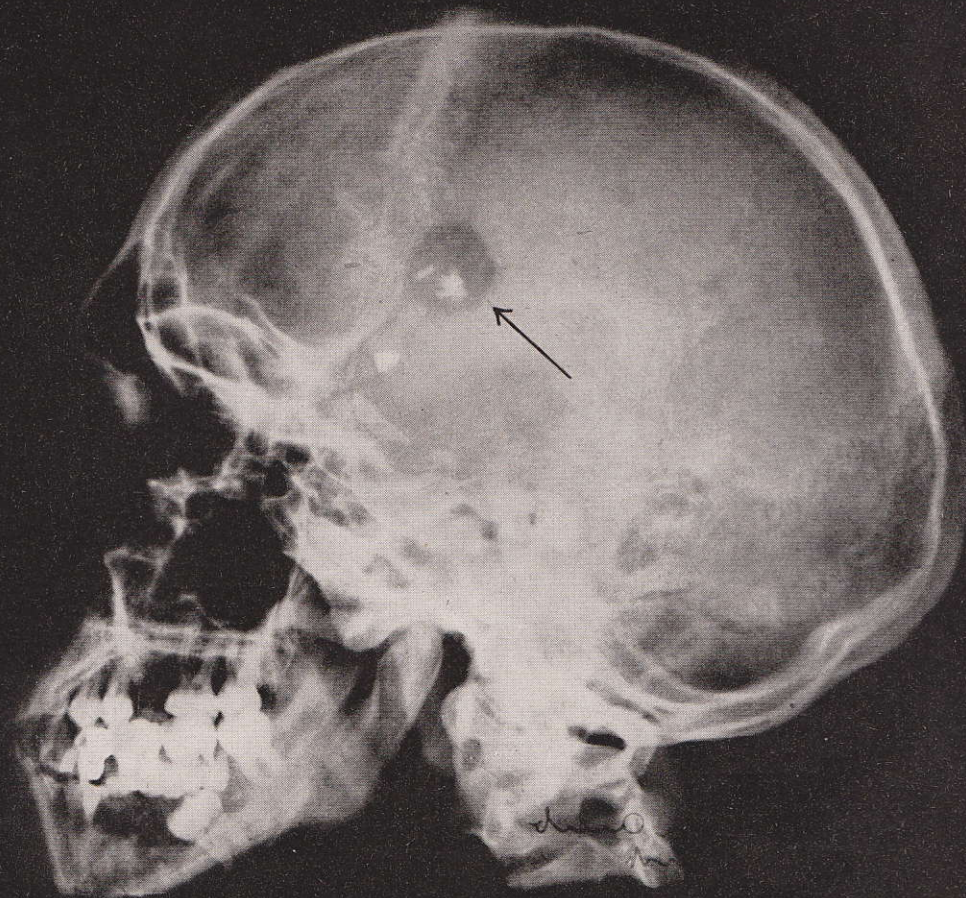

Isworth, Sinclair Lewise
ni peategelane tuli esi-
le, mida ta seni tundis
ganda kaudu esimesest

ärkas, et sakslased talle
nd nendega iseloomult

õukukliristavaid“ amet-
a ette tekitanud sobiva
lid lahked, kui Berliini
rvituse ja ingliskeelse
uroopas, nii huvitavad
ja sakslastes ees oma
a nad mõtlesid, kuidas

neestest, meestest, kes
selt ja eelarvamisteta;
elu laia vooluga; kes
ande pisilase mõjuga,
hange segase ja haige
rvestanud saja ostja.
aägi gruppe säärastest
õlemas Cambridge'is,
neist võisid õlleklaasi
siirdus oma erialale,
neile esitatakse, tuleb
... Nad pole mingid
t õiget vesti — kuid
is on enam kui kõik
või tiitleid.

Mis oleksid haiged ja imikud maailmas ilma euroopa, iseäranis saksa arsti-ja loodusteadlaste saavutusteta? Mis saaks kõigi rahvuste haavatud sõjameestest ilma euroopa õpetlaste loomingu-
teta, näiteks Wilhelm Röntgeni poolt avastatud inimese keha sisemust nähtavaks tegevate kiirteta?

Euroopa ülikoolide kuulsus oli Ühendriikides nii suur, et saksa ülikoolides 1815–1850. a. õppis mitusada noort ameeriklast ainult Göttingeni, Berliini, Halle ja Leipzigi ülikoolides. Umbes kolm viiendikku neist sai professoriteks ameerika kolledzhides. Suured mehed, ameerika luule ja teaduse klassikud, nagu näiteks Emerson, Longfellow, Woolsey, King ja Child olid saksa ülikoolide kasvandikud. Seda nimekirja võib jätkata kuni otsese olevikuni.

Heidelberg. — Algul peljupaik Ameerikast väsinud ameeriklastele, hiljem romantiline muuseumilinn, mida igäiks pidi nägema. Tõeliselt on ta keset kaunist maastikku asetsev moodsate vahenditega töötav saksa ülikoolilinn.

hendriikides nii
-1850. a. õppis
Göttingeni, Ber-
bes kolm viien-
a kolledzhides.
duse klassikud,
oolsey, King ja
ud. Seda nime-
levikuni.

peljupaik Ameerikast
iem romantiline muu-
di nägema. Tõeliselt
ku asetsev moodsate
likoolilinn.

Küla Dithmarschenis

See oli suvel 1925. Kohtasin juhuslikult kahte noort shlesvig-holsteinlast ja jalutasin nendega läbi alllinna lõputute ja pimedate tänavate. Ja mõlemad näitasid mulle valjult ja uhkelt ja peagu veidi praalivalt — kõike, mida oli väärt vaadata suures raha — ja maailma — ja pilvelõhkujate linnas, — ja väsitasi mind oma arvude ja võrdlustega.

„Kõik on ilus ja hea“, ütlesin, „aga — mul on nüüd sellest küllalt. Nüüd tahaksin ma veel üheks tunniks linnast välja ja teiega tiigi ääres istuda!“

„Tiigi ääres?“ Nad naersid mu välja ja raputasid pead. „Siin New Yorgis — tiik?“

Kuid ma ei annud järele ja jäin oma ettepaneku juurde: „Linn, mis asub vee ääres ja kus on tõus ja mõõn, sellel peab ju kusagil — ja olgu see ka kaugel — olema roheline tiik! Või kõrged üksikud düünid!“

„Tiik või düünid? Ei, neid meil siin pole“, ütles üks. Ja nüüd muutusid nad äkki mõlemad vaikseks ja lasksid käed ripakile. „Siin on ainult sadam ja kõrged majad.“ „Teras ja kivi, lärm ja muud midagi!“

„Kuid siin on ometi kusagil ilus rahulik ja varjuline võorastemaja, kus me võiksime vaikselt istuda ja lobiseda?“

Nad raputasid jälle pead: „Ei, midagi niisugust meil siin pole.“ „Järgmisel nurgal on üks niinimetatud park“, arvas teine.

„Kolme totaalselt tolmunud põõsa ja kolme palja puuga“, ütles teine kibestunult, „ja ühel pingil istub kakskümmend meest ja loeb lehte.“

Ja jälle seisis nad mõlemad ega teadnud, mida nad peale pidid hakkama.

„Tulge, poisid“, ütlesin, „me otsime endale ühe koha.“ Me läksime paar maja kaugemale ja istusime ühe värava kõrvale väikesele kivimüürile. Ja me ei rääkinud sõnagi.

„Just nagu meie juures,
kuid naer jäi talle kinni
„Te peaksite nüüd minna
ameerika, vaid saksa keele
Nad taipasid, mida ma
kisid nad välja: põlv
vanad, — poolteise
segaduses, meelitatud
„suure lombi“, olid ka
aasta ühes keeksva
laste hulgas — viimane
päev päeva järele kinni

rschenis

kahte noort shlesvig-holstein-
õputute ja pimedate tänavate.
lt ja peagu veidi praalivalt —
a — ja maailma — ja pilve-
arvude ja võrdlustega.

on nüüd sellest küllalt. Nüüd
välja ja teiega tiigi ääres

raputasid pead. „Siin New

neku juurde: „Linn, mis asub
eab ju kusagil — ja olgu see
ed üksikud düünid!“

ütles üks. Ja nüüd muutusid
ed ripakile. „Siin on ainult
m ja muud midagi!“

varjuline võõrastemaja, kus

agust meil siin pole.“ „Järg-
vas teine.

ne palja puuga“, ütles teine
end meest ja loeb lehte.“

ud, mida nad peale pidid

ühe koha.“ Me läksime paar
rvale väikesele kivimüüridele.

Läänemere rannikul

„Just nagu meie juures tiigi ääres!“ arvas lõpuks üks ja tahtis naerda, kuid naer jäi talle kõrri istuma.

„Te peaksite nüüd mulle midagi endast rääkima“, ütlesin, „kuid mitte ameerika, vaid saksa keeles!“

Nad taipasid, mida ma mõtlesin, ja õige pikkamööda, tükk tükilt, pakisid nad välja: põllumehe pojad Dithmarschenist, 20 ja 22 aastat vanad, — pooleteise aasta eest, saksa inflatsiooni kõige metsikumas segaduses, meelitatuna maailmavalitsevast dollarist, sõitsid nad üle „suure lombi“, olid kuudeviisi kindla tööta, nüüd aga juba varsti terve aasta ühes keeksivabrikus õppimata töölistena ainult välismaa ameeriklaste hulgas — võõrad rassid, võõrad keeled, ükski ei mõistnud teist — päev päeva järele kümme tundi tulevalgusel kinnises ruumis hõõguva

ahju juures 40-draadilises kuumuses, alati needsamad käeliigutused: võtta koogiplaat vastu jooksvalt lindilt, avad äär, kook jaotada ja siis kõrvale plekkkasti kallata, järgmine plaat väljavõtta, äära avada, jaotada ja jälle plekkkasti. Kümme tundi. Päev päeva järele. Palga eest, millest jätkus vaevalt elamiseks. „Aga poisid“, ütlesin, „mida see siis tähendab? Miks ei lähe te tagasi koju?“

„Kuna me — kuna me ütlesime endale juba tol korral kodus — Meile tuleb ju ikkagi, olgu varem või hiljem — koduigatsus ja siis — me tuleksime koju ka ilma rahata.“

„Ja tol ajal te naersite selle üle“, ütlesin ma tasa ja tõsiselt. „Ja nüüd ei taha te end paenutada!“

Nad vaatasid mõlemad enda ette.

„Kõige enam veel pool aastat“, ütles üks, „siis on mulle kõik ükskõik. Las need inimesed külas räägivad, mida nad tahavad! Neist pole seda veel keegi läbi teinud! Siis ei pruugi neil ka selle üle kõnelda!“ Ja istusime jälle kaua aega jäigalt ja sõnatult. Saabus õhtu ja tänavad muutusid vaikselt.

„Kas päike juba loojub?“ küsis üks. Teine kehtas õlgu: „Meie juures kodus tõuseb ta juba varsti jälle!“ „Jah, meie kukk — Jumal hoidku! Kui kaua pole ma juba kuulnud kuke kiremist?“

Vaatasin kella, tõusin ja andsin neile kätt: „Pean ma, kui olen 14 päeva pärast jälle Hamburgis — pean ma teie külla sõitma ja teie vanemaid ja õdesid-vendi tervitama!“

„Jah!“ ütlesid mõlemad, „ole nii hea.“

„Pean ma neile jutustama, kuidas teil läheb?“

„Ei!“ ütles üks, pigistas rusikad kokku ja pööras näo kõrvale. „Siiski! Jah!“ ütles teine, „räägi neile! Räägi neile kõik! Ja minu isa ja vend saatku mulle raha tagasisõiduks. Ja ma tahan seda sulasena — või minupärast päevatöölisena tagasi teenida kuni viimse pennini. Kui ma saaksin ainult siit ära tagasi koju!“

dsamad käeliigutused:
r, kook jaotada ja siis
rõtta, äära avada, jao-
eva järelo. Palga eest,
ütlesin, „mida see siis

korral kodus — Meile
uigatsus ja siis — me

a ja tõsiselt. „Ja nüüd

n mulle kõik ükskõik.
avad! Neist pole seda
elle üle kõnelda!“ Ja
abus õhtu ja tänavad

as õlgu: „Meie juures
akk — Jumal hoidku!

ma, kui olen 14 päeva
itma ja teie vanemaid

näo kõrvale. „Siiski!
! Ja minu isa ja vend
seda sulasena — või
imse pennini. Kui ma

Lömastav norm

Mie kasvatuse papagoisüsteemil on see ohtlik mõju, et ta teeb noored, just nagu nende eelkäijadki, kumminukkudeks, orjadeks, mingi massimeelsuse orjadeks. Nad riietuvad ühesuguselt, neil on ühesugune välimus — niipalju kui see on võimalik — ja nad käituvad ühesuguselt. Kõik meie noored inimesed, mehekesed ja naisekesed ei karda midagi enam kui seda, et nad võiksid erineda oma kaaslastest ja kogu jõuk tormab iga üksiku kallale, kes seda kaasa ei tee. Nii pärrib meie noorus ikka uuesti ameerika elu ühe kõige hirmsama pahe; sunduse, mis röövib üksikinimeselt tema individuaalsuse ja pressib ta kindlasse vormi ettejoonistatud mustri järele.

Meie oleme oma noortele meie eneste kannatamatuse vabaduse suhtes külge kasvatanud, kuna sallimatus on midagi, mida meie, täiskasvanud, nii otsekohevalt usume, et me end pidevalt ja energiliselt selles harjutame.

Näib naeruväärsena, et ühel maal, kus kõneldakse alalõpmatult ja kõikjal vabadusest, koormatakse üksikut säärase täielikult lömastava normiga mõteteks, käitumise- ja kõneviisiks. Mitte ainult, et me omame terve hulga traditsioone ja tavasid, vaid need valitsevad otse türannlikult meie eluhoiaku igat üksikasja. Häda sellele, kes selle vastu mässu tõstab.

Ameerika noortekohtunik Ben Lindsay oma raamatus „Moodsa nooruse revolutsioon“.

Ameerika kasvataja
hoolimatuma
vabalt sinna-
täiuslik, tasaka-
võrsuvad näit-
ja naised ühis-
vatuse harmoon-
 nende indivi-
 isestisvõlt teo-

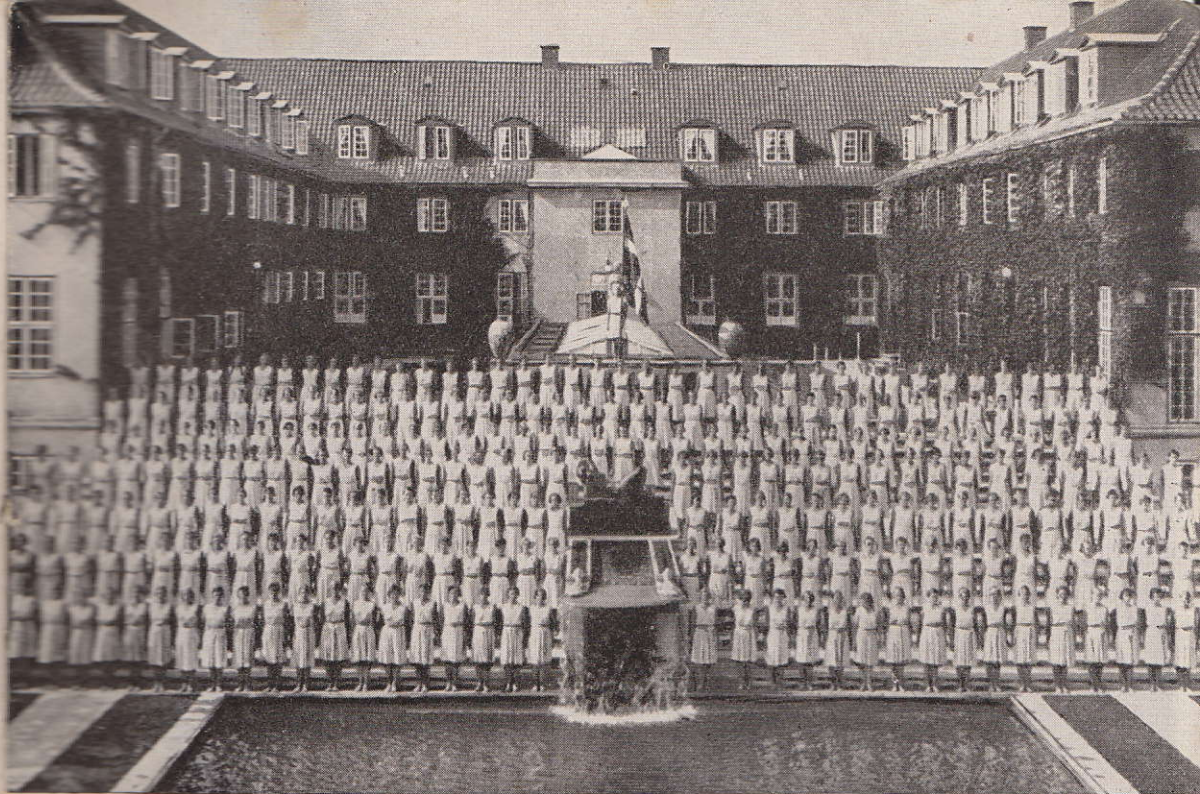
orm

see ohalik mõju,
ende eelkäijadki,
ssimeelsuse orja-
n ühesugune väli-
ja nad käituvad
ed, mehekesed ja
da, et nad võiksid
ormab iga üksiku
meie noorus ikka
a pahe; sunduse,
maalsuse ja pressib
i järele.

e kannatamatuse
na sallimatus on
ekoheselt usume,
harjutame.

õneldakse alalõp-
se üksikut säärase
käitumis- ja kõne-
hulga traditsioo-
ürannlikult meie
e, kes selle vastu

ik Ben Lindsay oma
ruse revolutsioon“.

Ameerika kasvatusüsteem loob ebaküpse inimese. See kõigub hoolimatuima individualismi ja orjastatud massimeelsuse vahel sinna - tänna. Euroopalikuks kasvatusideaaliks on täiuslik, tasakaalustatud ühiskonnas juurdunud inimene. Nii võrsuvad näiteks taanlase Niels Buk'i koolis noored mehed ja naised ühiskondliku kasvatuses raamides ja kehakasvatuse harmooniliste seaduste läbi inimeseks, kellel midagi nende individualiteedist kaosti ei lähe, vaid kes võrsuvad iseseisvalt teotsevaiks, julgelt pealehakkavaiks isiksusiks.

Inimlik

„Missuguseid pe
 leme end üh
 mõtle seda üleoleva
 Ma tahan sellega ü
 kraatsele, oma us
 mad, kes võivad osu
 on tavalistele, mitte
 olla niisamahästi kr
 õnneks aidata kaas
 enam autosid ja en
 mõista ma midagi, n
 Eurooplane, aristok
 vastutavana selle ee
 Ehtne eurooplane t
 tega, nagu tema ise.
 Ta on veendunud, k
 on tähtsamad rikku
 Ja ta teab, et tema
 peab teadma väga p
 võib-olla, hakata bö
 veidi arusaamist m
 üht kontserti või m
 näitama.

Saksa relvatööstuse töölised

Inimliku väarikuse viimne pelgupaik

Ameerika kirjanik Sinclair Lewis laseb oma romaanis „Sam Dodsworth“ ühe eurooplase suu läbi oma kaasmaalastele järgmist eurooplaste kohta ütelda:

Missuguseid perekonnatülisid meil ka tekkida võiks, meie vaatleme end ühikuna. Euroopa kultuur on aristokraatne. Ma ei mõtle seda üleolevalt. Ma ei kõnele vanadest kuulsatest perekondadest. Ma tahan sellega ütelda, et oleme aristokraatsed, vastandina demokraatsele, oma usus, et need rahvad on uhkemad ja õilsamad ja ülevamad, kes võivad osutada suurimale tõesti suurte meeste arvule ja et see on tavalistele, mitte millegiga silmapaistvatele inimestele, (kes võivad olla niisamahästi krahvid ja kuningad kui teenijatüdrukud) suuremaks õnneks aidata kaasa säärase suurte meeste tekkimisele, kui omada enam autosid ja enam vanne. Euroopa aristokraatse traditsiooni all ei mõista ma midagi, millel võiks olla vähimatki tegemist kõrkusega.

Eurooplane, aristokraat, tunneb end möödunud generatsioonide ees vastutavana selle eest, et ta arendab edasi nende poolt loodud kultuuri. Ehtne eurooplane tunneb, et tema seljataga on tuhat aastat esivanematega, nagu tema ise. Ta pole nii edust hullunud kui mees Ühendriikidest. Ta on veendunud, et õrnus, sõbralik käitumine, truudus omaste vastu on tähtsamad rikkused.

Ja ta teab, et tema, selleks et jätkata seda euroopalikku traditsiooni, peab teadma väga palju. Noorel eurooplasel on ka siis, kui ta kavatseb, võib-olla, hakata börsimaakleriks või importööriks või autode müüjaks, veidi arusaamist muusikast, maalikunstist ja kirjandusest. Ta naudib üht kontserti või maalidenäitust tõelikult ja ei lähe sinna ainult end näitama.

Germaanlane eelistab väikest, rahulikku, puudega ümbritsetud maja, selleasemel, et teda võõraste imetlusobjektina kõrgendikule ehitada

Tema kombes peavad olema head ja ta ei või jätta neid hooletusse. Ta peab tundma kõigi suurte maade poliitikat. Ta teab midagi söökidest ja veinidest. Talle endale võib ehk rohkem meeldida, elada leivast ja juustust, kuid ta suudab oma külalistele anda ette häid sööke, ja need ei tohi palju maksta — need ei tohi nimelt enam maksta, kui enamjagu meist endale sõjast alates lubada võisid. Ta tõmbub parema meelega väikesse hütti puude varjus, kui ehitab suure telliskivimaja kõrgendikule selleks, et sõbrad võiksid seda imetleda. Ja kõigepealt on tal arusaamist naistest ja see algab sellega, et naised tõesti meeldivad ja nimelt kui naised, mitte ku järeltehtud mehed!

Need on mõned tähelepanekud kasvatuses ja sisemisest hoiakust, mida omab tõeline eurooplane — sakslane või rootslane või eestlane või

olgu ta kes tahes. Ja s
mõista. Ja kui me ka
veendunud, et tõeline
individuaalsusele, m
Meie peame head ve
ja tähtsamaks, kui s
misseadmed ja elektr

Ameerika tahaks mei
— ja ei ühtegi vaiks
Venemaa tahab teha
Kuid Euroopa usub,
Wagner, üks Leuwen

*Rüütliisaal taan
et ta esivanema
tunneb, et pea*

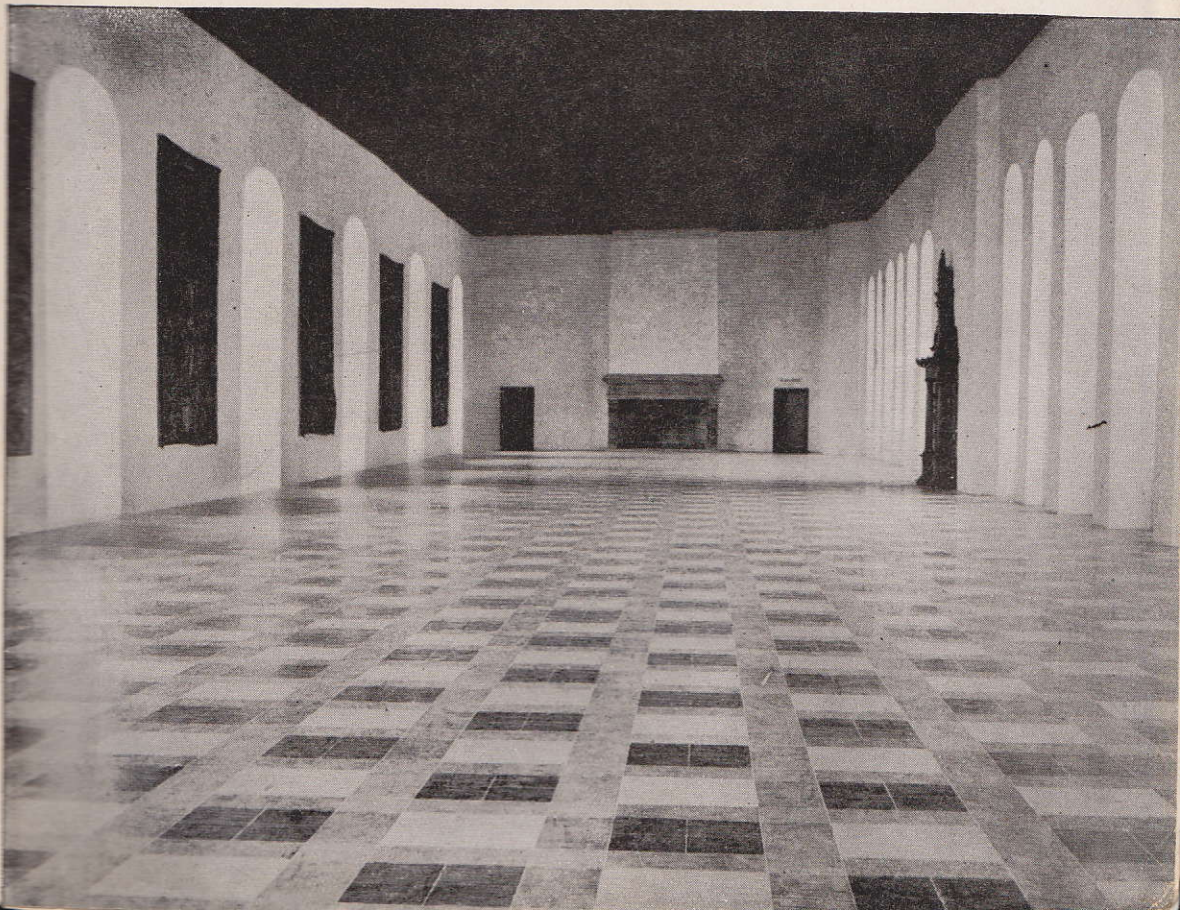
olgu ta kes tahes. Ja see aitab meid kokkuhoida ja üksteist vastastikku mõista. Ja kui me ka nii väga selle vastu võitleme, südames oleme kõik veendunud, et tõeline kontinentaal-Euroopa on viimseks pelgupaigaks individuaalsusele, meeldivusele, eraldatusele, vaiksusele rahulolemisele. Meie peame head vestlust intelligentsete sõpradega rõõmustavamaks ja tähtsamaks, kui sääraseid endastmõistetavusi, nagu moodsad sõelummisseadmed ja elektrilised nõudepesumasinad.

Ameerika tahaks meist teha ainult luksusinimesi, kel on parimad autod — ja ei ühtegi vaikset kohta, kuhu nad selle autoga võiksid sõita. Ja Venemaa tahab teha meist masina kõigi isikuväärtuste hävitamiseks. Kuid Euroopa usub, et üks Voltaire, üks Beethoven, üks Richard Wagner, üks Leuwenhoeck, üks Flaubert annavad elule väärtuse ja

Rüütliisaal taani lossis Kronborg. Millises maailmajaos ta ka elab — germaanlane teab, et ta esivanemad aastatuhandeid tagasi ulatuvad. Nendega on ta sisimalt seotud ja tunneb, et peab suutma oma tegude eest vastutada möödunud hülgeaegade pärast

a neid hooletusse. Ta
b midagi söökidest ja
ida, elada leivast ja
e häid sööke, ja need
naksta, kui enamjagu
bub parema meelega
elliskivimaja kõrgen-
Ja kõigepealt on tal
l tõesti meeldivad ja

nisest hoiakust, mida
ane või eestlane või

sügavama mõtte ja et nad on väärt, et neid säilitataks — neid ja inimesi, kes neid mõistavad ja imetlevad! Euroopa! Isiku väärakuse viimne pelgupaik selles fordiseeritud maailmas. Ja me usume, et tasub vaeva selle eest võidelda. Meid ähvardab kogu maailm. Mina aga usun, et ehtne Euroopa jääb veel elama. Ma pean nimelt alati mõtlema Kreekale ja Roomale.

Enamjagu ameeriklasi, kes usuvad, et nad on Euroopat näinud, tulevad koju, ilma et neil oleks vähimatki aimu sellest, et ta eksisteerib ja mida see tähendab. Neil pole vähimatki aimu sellest, mis on Euroopa tsivilisatsioon põhiliselt, millega aumõiste, rüütellikkuse ja sisemise kasvatus traditsioon erineb ameerika materialismist. Need inimesed pole jäänud ilma muust, kui sellest, mis moodustab kogu Euroopa.“

Niipalju ameeriklane Sinclair Lewis.

Naiste paradiis

Proua Dodsworth, teise generatsiooni ameeriklanna, on Sinclair Lewisi romaani peategelane. Kui keegi sakslane temale ütleb, et Ameerika on naiste ainuke lootus ja paradiis, murrab aastateviisi tagasihoitud viha oma maa olude kohta välja ja ta vastab ärritatult:

„**A**h, see on üks rumalamaid eksiarvamusi Ameerika üle ja Ameerikas usutakse seda just niisamuti kui Euroopas — ja naised räägivad sellest just niisamapalju kui mehed — ja sisemiselt ei usu ükski inimene sellest sõnagi. See on minu sügavaim veendumus, et pole ühtegi elusat naist, ühte ehtsalt normaalset naist, kes ei tahaks endale meest, kellest ta lugu peab. Ja just seda on teil Euroopas ja meil Ameerikas seda pole.

Oh-jah, jõuka kihi ameerika naisel on eesõiguseid, mille pärast euroopa naine võib teda kadestada. Tal ei pruugi oma mehelt raha küsida. Tal

Ameerik kolm põ pokkerit

on oma pangaarve vivisektsiooni vastu meestega hotellides vastu vaielda. Ja õnnelik.

Kas teate, miks and? Kuna talle o küllalt huvi oma n

taks — neid ja inimesi,
 siku vääriskuse viimne
 usume, et tasub vaeva
 m. Mina aga usun, et
 lati mõtlema Kreekale
 roopat näinud, tulevad
 t ta eksisteerib ja mida
 mis on Euroopa tsivili-
 e ja sisemise kasvatuse
 l inimesed pole jäänud
 oopa.“

is

generatsiooni ameerik-
 tisi romaani peatege-
 ane temale ütleb, et
 inuke lootus ja para-
 tisi tagasihoitud viha
 vülja ja ta vastab ärris-

meerika üle ja Ameerika
 pas — ja naised räägi-
 isemiselt ei usu ükski
 ndumus, et pole ühtegi
 i tahaks endale meest,
 pas ja meil Ameerikas

, mille pärast euroopa
 ehelt raha küsida. Tal

Ameerika naised võivad teha ja tegemata jätta mida nad tahavad. Nad võivad kolm päeva järjest tantsida või puie oksil istuda, samuti, nagu pildil näha, pokkerit mängida ja piipu suitsetada (eeldades, et nende pangaarve seda lubab)

on oma pangaarve. Kui ta tahab õppida laulma, või pidada kõnesid
 vivisektsiooni vastu, või avada kohvik või kui ta tahab vastikute noorte
 meestega hotellides tantsida, siis ei tule ta mees ialgi mõttele sellele
 vastu vaielda. Ja seepärast usutakse, et ameerika naine on vaba ja
 õnnelik.

Kas teate, miks ameerika abielumees jätab oma naisele niipalju vaba-
 dust? Kuna talle on täiesti ükskõik, mida ta naine teeb, kuna tal pole
 küllalt huvi oma naise vastu, et temast hoolida! Ameerika mehele, kui

jätta kõrvale mõned rõõmustavad erandid — on naine ainult samasuguseks mugavuseks kui ta auto ja kui ühel neist kahest tekib rike, saadab ta selle garaazhi, jätab sinna ja läheb vilistades minema. Naised Ameerikas pole talle rohkem kui voodikaaslased, majapidajad, pärijate toojad ja publik, kes ei saa ära joosta. Euroopa abielumehel seevastu on osa temast — või vähemalt osa tema perekonnast — ja lubaks talle seda vaelevabadust sama vähe, kui ta lubaks, et üks tema jalg läheks lõbusalt ja reipalt jalutama. Talle meeldivad naised tõesti. Ja iga ehtne naine on valmis, kui ta on nii tark, loobuma oma isiklikkudest välja-vaadetest kuulsusele oma mehe heaks, kui see teeb midagi, mida naine võib imetleda. Tema mõistab seda, et ohverdatakse end tsiviliseeritud aristokraatia eest. Tema võib end suure luuletaja või teadlase eest ohverdada, kuid ta ei mõtle loobuda kõigist oma võimetest tööstusliku Ameerika ideaali pärast, mis seisab selles, et käesoleval aastal tuleb toota enam tolmuimejaid kui möödunud aastal.

Oh õpi tundma
millisest tüvest sa oled!
Ära viska edeva hiilguse
ja kassikulla eest
ära oma väärtise õiget
pärli

Friedrich Schiller

on naine ainult sama-
 neist kahest tekib rike,
 istades minema. Naised
 l, majapidajad, pärijate
 a abielumehel seevastu
 nnast — ja lubaks talle
 üks tema jalg läheks
 sed tõesti. Ja iga ehtne
 ma isiklikkudest välja-
 eeb midagi, mida naine
 akse end tsiviliseeritud
 taja või teadlase eest
 a võimetest tööstusliku
 käesoleval aastal tuleb

!
 e

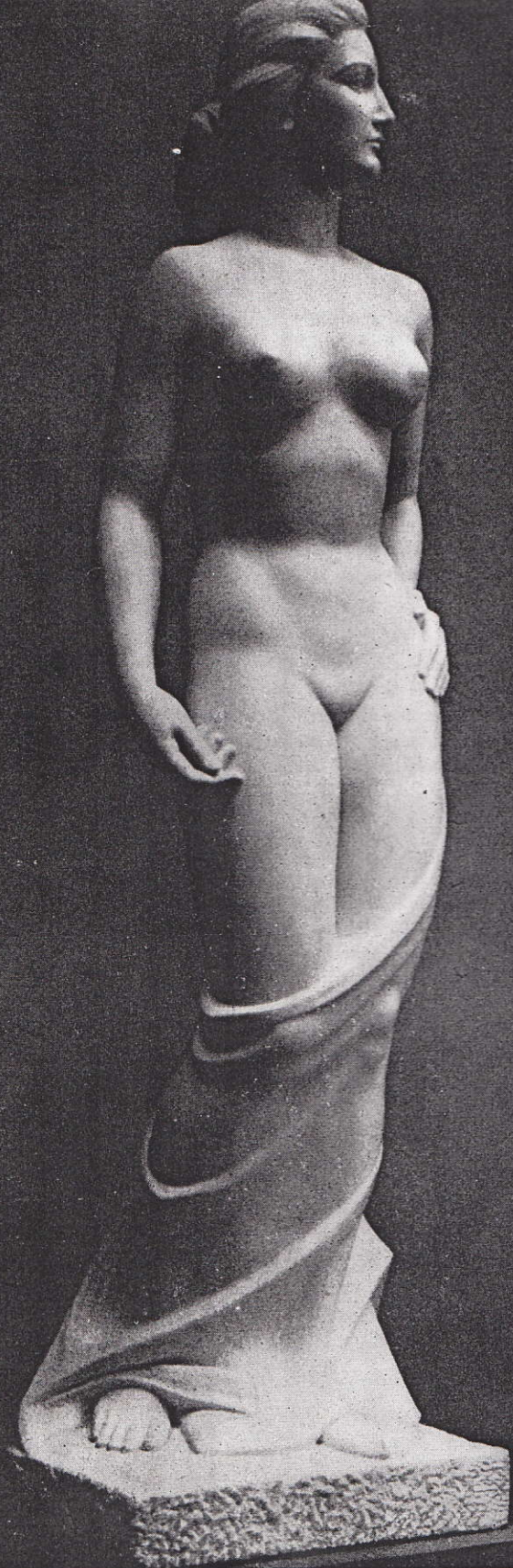

Tänu sellele, et Euroopast paljud Ameerikasse sisse rändavad, omab Ameerika veel tänapäeval rassiliselt häid esindajaid. Nad on aga järjekindlale pastardeerimisele Ameerika sulatisahjus pühendatud

„**K**ui germaani Riik
on kunagi leidnud
germaani naise
tunnustust,
siis on ta
purustamatu“

Kuna käesoleva vihu koostamisel on kasutatud mitmeid allikaid ja aastaid säilinud andmeid, kui nad mitte otse „Uritule“ kirjastusest pärit pole, on mõningad muudatused ja lühendused tarvilikud olnud.

Võimalikule järeltrükile on seepärast põhjanevaks aluseks algtekst.

*

„Ameerika eluviisi“ juures on kasutatud autorite Walter Kellenbergi ja A. E. Johanni töid.

Artiklid „Ameerika ühtlusinimene“, „Babbitid“, „Nõiavormel“, „Rikaste õigus“, „Soo“ ja „Make hay while the sun shines“ on ümbertöötatud mitmest peatükist Ahlswede raamatust „Jumala enese maal“ (Berliin 1941).

„Vineta“ ja „Ballyhoo“ C. Rossi „Ameerika saatusetunnist“ (Leipzig 1942).

„Uus ja vana Ameerika“ A. E. Johanni „Maa ilma südameta“ (Berliin 1942).

„Oma viis“, „Inimliku väärkuse viimne pelgupaik“ ja „Naiste paradiis“ Sinclair Lewise romaanist „Sam Dodsworth“.

„Küla Dithmarschenis“ Rudolf Kinault.

leheküljel olev lause on Bismarcki väljendus saksa naise kohta.

*

Ülesvõtted: Aero Service 2, Associated Press 3, Atlantic, Heemskerck Düker, Kamptegnet, Larsen, Mantler, Mauritius, Meeussen, Prof. Meynen, Niessen, Pennsylvania-Museum of Art Philodelphia 2, Presse-Bild-Zentrale 5, Rödle 2, Röntgen-Abtlg. des //Lazarettes, Saebens-Worpswede, Sammlung Sailer, Scherb, Scherl Bilderdienst 2, Spence Air Photo Tschira, Türck, Weidenbaum, Weltbild, Wilse, Witzleben 3.

*

Väljalõige reljeefist „Terase valu“ A. Hoffmannilt.

Marmorplastika „Norne“ A. W. Goebelilt.

Heidelbergi vaade on akvarell Karl Rottmannilt.

Puulõige Rudolf Warneckelt.

*

Selle vihu trükkimine algas 10. 12. 1943

Käesoleva vihu algkujuks on saksa keelne vihik „Germanische Reihe“ Heft 5—7, 1943, mille trükkimine algas 25. 7. 1943.

*

„Uritule“ tellimine on //üksustele ja teenistuskohdadele tasuta. Tellimisi ja teateid puudulikult kätte saadud vihkude kohta saata ametlikul teel antud aadressil. Üksikud //liikmed ja eraisikud võivad tellida otseselt aadressil: Der Reichsführer-//, //Hauptamt, DIII, Berlin-Wilmersdorf, Postschließfach 58.

Need tellimised on esialgu tasuta, kuid piiratud arvul.

Järeltrükk on lubatud ainult väljaandja nõusolekul.

Trükk: NS-Druck Wartheland, Posen.